الإسلام

نبذة موجزة عن الإسلام

اسلام

پښتو

د اسلام لنډه پېژندنه څرنګه چې په قرآن کريم
او نبوي سنتو کې راغلې ده.

بسم الله الرحمن الرحيم

شركاء التنفيذ:

دار الإسلام
جمعية الربوة
رواد الترجمة
المحتوى الإسلامي

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع
الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Telephone: +966114454900
ceo@rabwah.sa
P.O.BOX: 29465
RIYADH: 11557
www.islamhouse.com

دا يو مهم کتاب دی چې د اسلام پر لنډ تعريف مشتمل دی چې د هغه له اصلي سرچينو قرآن او نبوي سنتو څخه د هغه اصول، ښووني او ښېګڼې بيانوي، او دغه کتاب مسلمانو او نامسلمانو ټولو مکلفو خلکو ته د هغوی په ژبو د ظروفو او حالاتو له توپير سره په هر وخت او ځای کې متوجه دی.

له قرآن کريم او نبوي سنتو څخه پر دلايلو مشتمله نسخه ده.

اسلام د الله له لورې ټولو خلكو ته يو پيغام دى، نو هغه داسې تلپاتې الهي پيغام دى چې د رباني پيغامونو پاى ته رسوونكى دى.

اسلام ټولو خلكو ته د الله يو پيغام دى هغه فرمايي:

او ته نه يې لېږلى مونږ مګر د ټولو خلقو (انسانانو) لپاره زېرى وركوونكى او وېروونكى او لېكن اكثره خلق نه پوهېږي. (د سبأ سورت: ٢٨ آيت).

او الله تعالى فرمايي: ووايه: اې خلكو! پرته له شكه زه تاسو ټولو ته د الله استازى يم. (د الأعراف سورت: ١٥٨ ايت).

او الله تعالى فرمايي: اې خلكو! پرته له شكه ستاسو د پالونكي له لوري په حقه رسول درته راغى، ايمان راوړئ دا به ستاسو لپاره غوره وي، او كه كفر

وکړئ، نو پرته له شکه څه چې په اسمانونو او زمکه کې دي؛ يوازې الله لره دي، او الله ډېر پوه او حکمت والا دی. د النساء سورت ۱۷۰ آيت.

اسلام يو تلپاتې الهي پيغام دی، او هغه د رباني پيغامونو پای ته رسوونکی دی، الله تعالی فرمايي:
محمد له تاسو سړيو څخه د چا پلار نه دی، بلکې د الله استازی او د نبيانو پای ته رسوونکی دی، او الله پر هرڅه ښه پوه دی. (د الأحزاب سورت: ٤٠ ايت)

او اسلام په یو جنس او قوم پورې خاص دین نه دی، بلکې هغه ټولو خلکو ته د الله دین دی.

او اسلام په یو جنس او قوم پورې خاص دین نه دی، بلکې هغه ټولو خلکوته د الله دین دی، او په قرآن عظیم کې ترټولو لومړی امر د الله تعالی هغه وینا ده: ای خلکو! د خپل رب عبادت وکړئ، هغه چې تاسو یې پیدا کړي یئ او هغه کسان چې له تاسو نه مخکې وو، د دې لپاره چې تاسو پرهېزګاره شئ. (د البقره سورت: ۲۱ ایت)

او الله تعالی فرمايي: اې خلکو! له هغه پالونکي مو وویرېږئ چې له یونفس(آدم) څخه یې پیدا کړي یاست، او له هغه یې د هغه جوړه (مېرمن حوا) پیدا

کړې ده او له هغوی دواړو یې ډېر سړي او ښځې خورې کړې دي. (د النساء سورت: ۱ ایت)

او له ابن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی چې د الله رسول صلی الله علیه وسلم د مکې د فتحې په ورځ خلکو ته وینا وکړه، نو ویې فرمایل: **اې خلکو! پرته له شکه الله ستاسو څخه د جهالت لویي او د هغه وخت پر پلرونو ویاړ کول له منځه یوړل، نو خلک دوه ډوله دي: یو هغه نېک، پرهېزګار او د الله پر وړاندې عزتمن دی، او بل بې لارې، بدبخته او د الله پر وړاندې سپک دی، او ټول خلک د آدم زامن دي،** او الله آدم له خاورې پیدا کړی، الله فرمایي: **اې خلکو! پرته له شکه تاسو مو له یو نارینه او ښځینه پیدا کړئ، او بېلابېل قومونه او قبیلې مو وګرځولئ**

تر څو یو بل سره وپېژنئ، بېشکه د الله په وړاندې له تاسو تر ټولو زيات عزتمن ستاسو زيات پرهېزګار دی، پرته له شکه الله ښه پوه خبر لرونکی دی. ترمذي روايت کړی. د حديث شمېره (۳۲۷۰).

او د قرآن کريم په امرونو او د رسول کريم صلى الله عليه وسلم په امرونو کې کوم داسې حکم نشې موندلئ چې د يو قوم يا ډلې د رګ، يا هغوی قوميت او يا جنس د رعايت له امله تر هغوی پورې ځانګړی وي.

اسلام هغه الهي پيغام دی چې د پخوانيو نبيانو او رسولانو عليهم السلام خپلو امتونو ته د پيغامونو بشپړوونکی دی.

اسلام هغه الهي پيغام دی چې د پخوانيو نبيانو او رسولانو عليهم السلام خپلو امتونو ته د پيغامونو بشپړوونکی دی. الله تعالی فرمايي. بېشکه مونږ تا ته وحې کړې ده، لکه څنګه چې مونږه وحې کړې وه نوح ته او له هغه نه پس (نورو) نبيانو ته، او مونږ وحې کړې وه ابراهيم او اسماعيل او اسحاق او يعقوب او د (هغوی) اولادې ته او عيسی او ايوب او يونس او هارون او سليمان ته، او مونږ داود ته زبور ورکړی و. (د النساء سورت: ۱۶۳ ايت).

او دغه دين چې الله يې خپل استازي محمد صلى الله عليه وسلم ته وحي کړې ده هغه دين دی چې الله مخکېنيو نبيانو ته روا کړی و او هغوی ته يې پرې سپارښتنه کړې وه، الله تعالى فرمايي: **تاسو ته يې همغه دين ټاکلی چې نوح ته يې پرې سپارښتنه کړې وه، او هغه چې تاته مو وحي کړی او پر کوم مو چې ابراهيم، موسى او عيسى ته سپارښتنه کړې وه، چې (همدغه) دين ترسره کړئ او اختلاف پکې مه کوئ- پر مشرکانو هغه خبره ډېره درنه ده چې ته يې وربولې. الله هغه څوک غوره کوي چې ورته خوښه يې شي او هغه چاته لارښوونه کوي چې هغه ته ورګرځي.** د الشورى سورت ١٣ آيت.

او دا هغه څه دي چې الله خپل استازي محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړی، له هغه څخه د مخکېنیو الهي کتابونو؛ تورات او انجیل له تحریف مخکې تصدیقوونکی دی، الله تعالی فرمايي: او هغه څه چې مونږ تا ته له کتابه وحې کړي دي هم دغه حق دی، په داسې حال کې چې تصدیقوونکی دی د هغو (کتابونو) چې له ده نه مخکې وو، بیشکه الله په خپلو بنده ګانو باندې خامخا ښه خبردار، ښه لیدونکی دی. د فاطر سورت ۳۱ آیت.

د نبیانو علیهم السلام دین یو دی او شریعتونه یې بېل بېل دي.

د نبیانو علیهم السلام دین یو دی خو د هغوی شریعتونه بېل بېل دي، الله تعالی فرمايلي: او تاته مو په حقه دغه کتاب نازل کړی چې تر هغه مخکې کتاب لره تصدیقونکی او پر هغه څارونکی دی، نو د هغوی تر منځ پر هغه څه پرېکړه کوه چې الله رانازل کړي او کوم حق چې درته راغلی له هغه په مخ اړولو د هغوی په هوسونو پسې مه ځه، له تاسې هر یوه ته مو یو شریعت او تګلاره ټاکلې ده او که الله غوښتي وای نو تاسو ټول به یې یو امت ګرځولي وئ خو ددې لپاره (یې داسې وکړل) چې په هغه څه کې

مو وازمويي چې درکړي يې دي، نو په ښېګڼو کې يو له بله وړاندې شئ، د الله لور ته ستاسو ټولو ستنېدل دي بيا به مو پر هغه څه خبرکړي چې تاسو پکې اختلاف کاوه. (د المائده سورت: ٤٨ ايت)

او رسول صلى الله عليه وسلم فرمايلي: زه د مريمې زوی عيسی ته په دنيا او آخرت کې تر ټولو خلکو ور نږدې يم او نبيان علاتي ورونه دي؛ ميندې يې بېلابېلې او دين يې يو دی. بخاري روايت کړی، د حديث شمېره (٣٤٤٣) ده.

اسلام هم همداسې بلنه کوي لکه ټولو نبيانو، نوح، ابراهيم، موسی، سليمان، داود او عيسی عليهم السلام چې ايمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پيداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچايۍ څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبير نيسي او هغه مهربانه لوروونکی دی.

اسلام هم همداسې بلنه کوي لکه ټولو نبيانو، نوح، ابراهيم، موسی، سليمان، داود او عيسی عليهم السلام چې ايمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پيداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچايۍ څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبير نيسي او هغه مهربانه لوروونکی دی. الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! پر تاسو

د الله پېرزوينه در په ياد کړئ، آيا له الله پرته بل پيداکوونکی شته چې له اسمان او زمکې تاسې ته روزي درکوي، نشته حقدار د بندګۍ په حقه سره مګر هغه دی، نو تاسې څنګه (له حقه) اړول کېږئ.

(د فاطر سورت: ۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: څوک له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، څوک د اورېدو او ليدو واک لري او څوک له مړه ژوندی راوباسي او له ژوندي مړ راوباسي او څوک د چارو تدبير نيسي، ژر به هغوی ووايي چې: الله، نو ووايه: بيا ايا تاسې نه وېرېږئ. (د يونس سورت: ۳۱ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: څوک دی چې د پيدايښت پيل يې کړی، بيرته به يې راګرځوي او څوک دی چې له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، آيا له الله سره بل څوک حقدار د بندګۍ شته، ووايه: دليل مو راوړئ که تاسې رېښتيني ياستئ. (د النمل سورت: ٦٤ ايت)

ټول نبيان او رسولان عليهم السلام يوازې د الله عبادت ته په را بلنه را لېږل شوي دي، الله تعالی فرمايلي: او پرته له شکه په هر امت کې مو يو رسول لېږلی چې (ويل به يې) د الله عبادت وکړئ او له شيطان (بت) ډډه وکړئ، نو له هغوی ځينې داسې دي چې الله لارښوونه ورته کړې او ځينې په دوی کې هغه دي چې ګمراهي پرې ثابته شوې، نو تاسې په

ځمکه کې وګرځئ، بیا وګورئ چې د درواغ ګڼوونکو انجام څنګه و؟ (د النحل سورت: ٣٦ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او له تا مخکې مو هیڅ رسول نه دی لیږلی مګر دا وحي مو ورته کوله چې له ما پرته بل هیڅ حق معبود نشته؛ لهذا تاسو زما عبادت وکړئ.

(د الأنبياء سورت: ٢٥ ایت)

الله له نوح علیه السلام څخه خبر ورکړی چې بیشکه هغه ویلي: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته تاسو لره بل حق معبود نشته، زه پر تاسو د لويي ورځې له سزا څخه وېرېږم. (د الأعراف سورت: ٥٩ آیت)

او ابراهیم خلیل علیه السلام ویلي: -لکه څرنګه چې له هغه څخه الله تعالی خبر ورکړی- چې بیشکه هغه ویلي: او ابراهیم در یاد کړه کله یې چې خپل قوم ته وویل: د الله عبادت وکړئ او ترې ووېرېږئ، دغه ستاسو لپاره غوره ده که تاسو پوهېږئ. (د العنکبوت سورت: ١٦ ایت).

او صالح علیه السلام ویلي: لکه څنګه چې الله له هغه څخه خبر ورکړی: ویې ویل: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته بل حق معبود نشته، پرته له شکه تاسو ته مو د پالونکي له لورې نښانه راغله، دغه د الله اوښه ستاسو لپاره نښانه ده، پرې یې ږدئ چې په ځمکه کې خوراک کوي (څري) او ضرر ورته مه رسوئ، چې دردوونکې سزا به مو ونیسي.

(د الأعراف سورت: ٧٣ ایت.)

او شعیب علیه السلام وېلي: لکه الله چې له هغه څخه خبر ورکړی: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته بل حق معبود نشته، پرته له شکه تاسو ته مو د پالونکي له لوري نښانه راغله، نو پوره پوره پیمانه او تول کوئ او له خلکو څخه د هغوی په شیانو کې کمی مه کوئ او په ځمکه کې د هغې له سمون وروسته ورانکاری مه کوئ، دغه ستاسو لپاره غوره دی که مؤمنان یاست. (د الأعراف سورت: ٨٥ ایت)

او لومړی چې الله له موسی علیه السلام سره خبرې وکړې، الله پاک ورته وفرمایل: او ما ته غوره کړې؛ نو

هغه څه ته غوږ ونیسه چې درته وحې کیږي. پرته له شکه زه الله یم له ما پرته بل حق معبود نشته؛ نو عبادت مې کوه او زما د یاد لپاره بشړ لمونځ کوه.

(د طه سورت: ۱۳- ۱٤ ایتونه)

او الله له موسی علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره وېلي: بیشکه هغه پر الله پناه وغوښته؛ نو ویې ویل: پرته له شکه زه مې پر خپل پالونکي او ستاسو پر پالونکي له هرداسې لويي کوونکي څخه پناه غواړم چې د حساب پر ورځ باور نه لري.

(د غافر سورت: ۲۷ ایت).

او الله له مسیح علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره وفرمایل: بیشکه هغه وویل: پرته له شکه الله زما

پالونکی او ستاسو پالونکی دی؛ نو عبادت يې وکړئ، دغه نېغه لار ده. (د آل عمران سورت: ٥١ ايت)

او الله عزوجل همدا رنګه له مسيح عليه السلام څخه په خبر ورکولو وفرمايل: هغه وويل: اې بني اسرائيلو! د هغه الله عبادت وکړئ چې زما پالونکی او ستاسو پالونکی دی، پرته له شکه څوک چې پر الله شرک وکړي پر هغه الله جنت حرام کړی، او ځای به يې اور وي، او ظالمانو لره هيڅ مرستندوی نشته.

(د المائده سورت: ٧٢ ايت).

بلکې آن په **تورات** او **انجیل** دواړو کې یوازې د الله پر عبادت ټینګار راغلی، د تثنیه په سفر (د موسی په تشریعي سفر) کې د موسی علیه السلام وینا راغلې:

اې اسرائیله! واوره پالونکی زموږ معبود یو پالونکی دی.

په **مرقص (دویم) انجیل** کې د الله پر یووالي ټینګار راغلی داسې چې مسیح علیه السلام **فرمایلي**: **پرته له شکه لومړنی سپارښتنه دا ده چې: اې اسرائیله! واوره زموږ پالونکی یو پالونکی دی.**

او الله عزوجل دا خبره بیان کړه چې ټول نبیان د دغه لوی کار لپاره لېږل شوي چې هغه د الله یووالي ته بلنه ده، الله تعالی فرمایلي: **او پرته له شکه په هر امت کې**

مو يو رسول لېږلی چې (ویل به یې) د الله عبادت وکړئ او له شيطان (بت) ډډه وکړئ، نو له هغوی ځینې داسې دي چې الله لارښوونه ورته کړې او ځینې په دوی کې هغه دي چې ګمراهي پرې ثابته شوې.

(د النحل سورت: ٣٦ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووایه: تاسو ماته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسو یې له الله پرته را بولئ، راوښيئ چې له ځمکې یې څه پیداکړي؟ یا هغوی لره په اسمانونو کې کومه برخه شته؟ تاسو ما ته له دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب راوړئ، او یا د پوهې کومه نښه راته راوړئ که چېرې تاسې رېښتيني یاستئ. (د الأحقاف سورت: ٤ ايت).

شيخ سعدي رحمه الله وېلي: نو څرګنده شوه چې مشركان د خپل شرک په اړه په شخړه کولو کې پر کوم برهان او دليل تکيه کوونکي نه دي او هغوی د درواغو پر ګومانونو، ناچله نظرياتو او فاسدو عقلونو باور کړی دی، چې د هغو پر فساد د هغوی د حالاتو پلټل، د هغوی د علومو او اعمالو څېړنه او د هغه چا په حال کې فکر کول چې عمرونه يې د هغه په بنده ګۍ کې تېر کړي دي، ستا دې خبرې ته لارښوونه کوي، چې آيا هغوی ته (له الله پرته دغو معبودانو) په دنيا يا آخرت کې کومه ګټه رسولې ده.

تيسير الكريم المنان: ٧٧٩

همغه الله پاک پيداکوونکی دی او يوازې همغه د بنده گۍ حقدار دی، او دا چې له هغه سره د بل چا بنده گي ونه شي.

او الله هغه ذات دی چې يوازې هغه حقدار د بنده ګۍ دی او دا چې د هغه سره دې د هیچا بنده ګي ونه شي، الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! ستاسې د هغه پالوونکي بنده ګي وکړئ چې تاسې ئې پيداکړي ياستئ او هغه خلک يې پيداکړي دي چې له تاسو مخکې وو، کېدای شي چې وويرېږئ. هغه ذات چې ستاسې لپاره ئې ځمکه فرش او اسمان چت جوړ کړی او له آسمانه يې اوبه راورولي دي، چې پر هغو يې ستاسو لپاره د روزۍ په توګه مېوې را اېستلي دي؛

نو له الله سره شریکان مه جوړوئ په داسې حال کې چې تاسې پوهېږئ.

(د البقره سورت: ۲۱- ۲۲ ایتونه).

نو هغه ذات چې موږ یې پیدا کړي یو او له موږ مخکې نسلونه یې پیدا کړي دي، ځمکه یې زموږ لپاره فرش ګرځولې ده او له اسمانه یې پر موږ اوبه را نازلې کړي دي چې پر هغو یې زموږ لپاره د روزۍ په توګه مېوې را ابستلې دي؛ یوازې هغه د لمانځلو وړ دی، او الله تعالی فرمایلي: اې خلکو! پر تاسو د الله پېرزوینه در په یاد کړئ، آیا له الله پرته بل پیداکوونکی شته چې له آسمانه او ځمکې تاسې ته روزي درکوي، له

هغه پرته بل الله نشته، نو تاسې ښنګه (له حقه) اړول کېږئ. (د فاطر سورت: ۳ آيت).

نو هغه ذات چې پيداکول کوي او روزي ورکوي يوازې همغه د بنده ګۍ حقدار دی، او الله تعالی فرمايلي: **دغه الله ستاسو پالونکی دی، نشته حقدار د بنده ګۍ په حقه سره مګر هماغه دی، د هر څه پيداکوونکی دی؛ نو عبادت يې وکړئ، او هغه پر هرڅه نګران دی.**

(د الأنعام سورت: ۱۰۲ ايت)

او له الله چې د هر څه بنده ګي کېږي هغه د بنده ګۍ لايق نه دی، ځکه هغه په آسمانونو او ځمکه کې د يوې ذرې ښتنان هم نه دي، او له الله سره په هيڅ

شي کې هم شریک نه دي او نه الله لره مرستندوی او ملاتړي دي؛ نو څنګه به له الله سره را بلل کیږي او له هغه سره به شریکیږي، الله تعالی فرمایلي: **ته (دې مشرکانو ته) ووایه: راوبولئ هغه خلک چې له الله پرته مو (معبودان) ګڼلي، هغوی خو د یوې ذرې په اندازه څه په واك کې نه لري، نه په آسمانونو کې او نه په ځمکه کې او نه یې په دې دواړو کې څه برخه شته او نه له هغوی څوك د الله مرستندوی دی.** (د سبأ سورت: ۲۲ ایت)

او الله پاک هغه ذات دی چې دغه مخلوقات یې پیدا کړي او له نښتون څخه یې رامنځته کړي دي او د هغو شتون د الله پر شتون، ربوبیت او الوهیت دلالت کوي، الله تعالی فرمایلي: **او د هغه له نښانو څخه دا**

دي چې تاسې يې له خاورې پيدا کړئ، بيا تاسې انسانان خورېږئ. او د هغه له نښانو دا دي چې تاسو لره يې له تاسو ښځه جوړې (مېرمنې) پيداکړې دي، تر څو له هغوی سره ډاډ تر لاسه کړئ، او ستاسو تر منځ يې مينه او محبت پيداکړي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې فکر کوي. او د هغه له نښانو د اسمانونو او ځمکې پيدايښت او ستاسو د ژبو او رنګونو توپير دی، پرته له شکه په دغه کې د پوهانو لپاره نښانې دي. او د هغه له نښانو په شپه کې ستاسو خوب او په ورځ کې ستاسو له لورې د هغه فضل (روزي) لټول دي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې اوري. او د هغه له نښانو دا دي چې تاسې ته برېښنا د وېرې

او طمعي لپاره ښيي او له اسمانه اوبه را نازلوي، چې ځمکه د هغې له مرګ وروسته پرې را ژوندۍ کوي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې د عقل نه کار اخلي. او د هغه له نښانو دا دي چې په امر يې اسمان او زمکه ولاړ دي، بيا چې کله تاسو له زمکې راوبولي په يو غږ به راووځئ. او هغه لره دي هغه څوک چې په اسمانونو او ځمکه کې دي، ټول هغه لره غاړه ايښودونکي دي. او همغه ذات دی چې د پيدايښت پيل کوي بيا يې راګرځوي او هغه کار ورته ډېر اسانه دی. (د الروم سورت: ۲۰- ۲۷ ايتونه).

نمرود د خپل پالونکي له شتون څخه انكار وکړ؛ نو ابراهيم عليه السلام ورته وويل: لکه څنګه چې الله له هغه څخه خبر ورکړ: ابراهيم وويل: پرته له شکه

الله له ختيځه لمر راخېژوي، ته يې له لوېديځه راوخېژوه؛ نو هغه څوک هک پک شو چې کفر يې کړی و، او الله ظالم قوم ته لارښوونه نه کوي. (د البقره سورت: ۲۵۸ ايت)

او همدارنګه ابراهيم عليه السلام د خپل قوم پر خلاف پردې خبره استدلال وکړ چې الله هغه ذات دی چې لارښوونه يې ورته کړې، خوراک او څښاک يې ورکړی او کله چې ناروغ شي روغتيا ورکوي، او همغه ذات دی چې مړ کوي يې او را ژوندی کوي يې، هغه ووېل: لکه څنګه چې الله له هغه څخه خبر ورکړی. هغه ذات چې پيدا کړی يې يم او لارښوونه مې کوي. او همغه ذات چې خوراک او څښاک راکوي. او کله چې ناروغ شم، نو هغه روغتيا را کوي.

او هغه ذات چې مړ کوي مې بيا مې ژوندى کوي. (د الشعراء سورت: ۷۸– ۸۱ ايتونه)

او الله له موسى عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره وفرمايل: چې هغه فرعون ته په حجت وړاندې کولو سره وويل: **پرته له شکه د هغه پالونکى همغه دى. هغه ذات چې هر څه ته يې د ده (موافق) شکل ورکړى، بيا لارښوونه ورته کړې ده.** (د طه سورت: ۵۰ ايت)

او الله ټول هغه څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي د انسان لپاره تابع ګرځولي او پر نعمتونو يې چاپېر کړى دى، تر څو د الله عبادت وکړي او کفر ترې ونه کړي، الله تعالى فرمايلي: **آيا تاسې نه وينئ چې**

الله ستاسو لپاره په کار اچولي هغه څه چې په آسمانونو کې دي او هغه څه چې په ځمکه کې دي، او پوره کړي یې دي پر تاسو خپل پټ او ښکاره نعمتونه، او په خلکو کې ځیني هغه دي چې د الله په باره کې جګړه کوي، بې له علمه او بې له هدایته او بې له روښانه کتاب. (د لقمان سورت: ۲۰ ایت)

او لکه څنګه چې الله د انسان لپاره ټول هغه څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي تابع کړي دي، پرته له شکه هغه یې پیداکړی دی او هغه لره یې غوړونه، سترګې او زړه چې اړتیا ورته لري چمتو کړي دي، تر څو داسې پوهه ترلاسه کړي چې کټه ورته رسوي او خپل مولا او پیداکوونکي ته یې لارښوونه وکړي، الله تعالی فرمایلي: او الله تاسو د خپلو میندو له ګېډو

داسې را اېستلي ياست چې پر هيڅ نه پوهېدلئ، او تاسو لره يې غوږونه، سترګې او زړونه درکړل، کېدای شي شکر وباسئ. (د النحل سورت: ۷۸ ايت).

الله پاک ټول دغه کائنات پيدا کړل، انسان يې پيدا کړ او ټول هغه غړي او قواوې يې ورته چمتو کړې چې اړتيا ورته لري، بيا يې پر هر هغه څه مرسته وکړه چې د الله د عبادت په تر سره کولو او د ځمکې په ابادولو کې مرسته ورسره کوي، بيا يې ټول هغه څه ورلره تابع کړل چې په اسمانونو او ځمکه کې دي.

او الله له خپل لورې د دغو لويو مخلوقاتو پر پيداکولو د خپل ربوبيت لپاره دليل وړاندې کړ چې د هغه الوهيت ته مستلزم دی؛ نو الله پاک وفرمايل: **ووايه:**

څوک تاسې ته له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، څوک د اورېدو او لیدو واک لري او څوک له مړه ژوندی را باسي او له ژوندي مړ را باسي او څوک د چارو تدبیر نیسي، ژر به هغوی ووایي چې: الله، نو ووایه: بیا ایا تاسې نه وېرېږئ. (د یونس سورت: ۳۱ ایت)

او الله پاک فرمایلي: ووایه: تاسو ما ته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسې یې له الله نه غیر رابلئ، تاسو ما ته راوښیئ دوی په ځمکه کې څه پیداکړي دي؟ یا دوی لره په (په پیداکولو د اسمانونو کې څه شراکت شته؟ تاسو ما ته له دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب راوړئ، یا له علمه څه

باقي علامه، که تاسې رېښتني یاستئ! (د الأحقاف سورت: ٤ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: اسمانونه يې پرته له ستنو پيداکړي چې تاسې يې وينئ، او په ځمکه کې يې کلک ولاړ غرونه اچولي چې پرتاسې ونه خوځيږي او خواره کړي يې دي په دې (ځمکه کې) هر قسمه خوځنده (ژوندي سر)، او له اسمانه مو اوبه را اورولي، چې پکې مو هر ډول غوره شينکياوې را ټوکولې دي، دا د الله پيداېښت دی؛ نو را وښایاست چې له هغه (الله) پرته دوی څه پیداکړي دي، بلکې ظالمان په ښکاره ګمراهۍ کې دي. (د لقمان سورت: ۱۰- ۱۱ ايتونه)

او الله پاک فرمايلي: **ايا دوی پرته له يو څه (خالق) څخه پيدا شوي (او) که هغوی په خپله پيدا کوونکي دي؟ ايا هغوی اسمانونه او ځمکه پيدا کړي؟ بلکې هغوی باور نه کوي. که له هغوی سره ستا د پالونکي خزانې دي؟ يا هغوی څه واکداران دي؟**

(د الطور سورت: ۳۷-۳۵ ايتونه).

شيخ سعدي وېلي: **او دا د هغوی پر خلاف په داسې څه استدلال و چې هغوی به يا حق ته تسليمېدل او يا به د عقل او دين له غوښتنې څخه وتل.** د ابن سعدي تفسير: ۸۱٦.

الله د هر هغه څه پیداکوونکی دی چې په کائناتو کې يې مونږ وينو، يا يې نه وينو، او له هغه پرته ټول يې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي او الله اسمانونه او ځمكه په شپږو ورځو كې پيداكړي.

الله د هر هغه څه پیداکوونکی دی چې په کائناتو کې يې مونږ وينو، يا يې نه وينو، او له هغه پرته ټول يې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي، الله تعالی فرمايلي: ووايه: د اسمانونو او ځمکې پالونکی څوك دی؟ ووايه: الله دی. ورته ووايه ښه نو ايا له هغه پرته مو ځانو ته داسې دوستان نيولي دي چې هغوی خپله د ځان لپاره د ګټې او تاوان واك نه لري، ووايه: آيا ړوند او سترګور (بينا) سره برابر دي؟ يا تيارې او رڼا سره برابرې دي؟ او كنه هغوی له الله سره داسې شريكان

نیولي چې د هغه غوندې پیدایښت دوی هم کړی نو د پیدایښت خبره پر دوی ګډه وډه شوې، ووایه: الله د هر څه پیداکوونکی او همغه یو دی، ډېر غالب دی. (د الرعد سورت: ١٦ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او پیداکوي هغه څه چې تاسو يې نه پيژنئ. (د النحل سورت: ٨ ایت)

او الله اسمانونه او ځمکه په شپږو ورځو کې پیدا کړل، الله تعالی فرمايي: هغه ذات چې اسمانونه او ځمکه يې په شپږو ورځو کې پیداکړي، بیا پر عرش باندې برقراره شو، پر هغه څه پوهيږي چې په ځمکه کې ننوځي او څه چې ترې راوځي، او څه چې له اسمانه را نازليږي او څه چې پکې خيژي، او هغه

(الله د خپل شان لایق) ستاسو سره دی چېرې چې یاست، او د هغه څه لیدونکی دی چې تاسو یې کوئ. (د الحدید سورت: ٤ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او یقینا مونږ پیداکړي اسمانونه او ځمکه او هغه څه چې د دې دواړو په منځ کې دي، په شپږو ورځو کې، او مونږ ته هیڅ ستوماني نه ده رارسېدلې. (د ق سورت: ٣٨ ایت)

او الله پاک لره نه په پاچايۍ، نه په پيدايښت، نه په تدبير او نه په عبادت کې شريک شته.

او الله پاک هغه ذات دی چې د پاچايۍ څښتن دی، هغه لره نه په پيدايښت، نه په پاچايۍ او نه په تدبير کې کوم شريک شته، الله تعالی فرمايلي: ووايه: تاسو ما ته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسې يې د الله نه غير رابلئ، تاسو ما ته وښيئ چې دوی په ځمکه کې څه پيدا کړي دي؟ يا دوی لره په (پيداکولو) د اسمانونو کې څه شراکت شته؟ تاسو ما ته له دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب راوړئ، يا له علمه څه کومه نښه راته راوړېږئ که چيرې تاسې رينښتني ياستئ.

(د الأحقاف سورت: ٤ ايت)

شيخ سعدي رحمه الله ويلي: **معنا دا چې**: ته ووايه دوی هغو خلكوته چې له الله سره يې داسې بتان او سيالان شريكان كړي دي چې نه د ګټې، نه د زيان، نه د مرګ، نه د ژوند او نه د بيا راپاڅولو واک لري، هغوی ته يې د بوتانو عاجزي بيان كړه او دا ورته بيان كړه چې دا بتان د بنده ګۍ كولو هيڅ حق هم نه لري: [راوښيئ چې هغوی له ځمكې څه پيدا كړي دي يا هغوی لره په اسمانونو كې كومه برخه شته؟ ايا هغوی د اسمانونو او ځمكې له اجرامو څه پيدا كړي؟ يا يې غرونه پيدا كړي؟ يا يې نهرونه روان كړي؟ يا يې ځاوري خپاره كړي؟ يا يې ونې را شنې كړې؟ يا هغوی لره له دغه څخه د يو څه په پيدايښت كې

کومه مرسته شته؟ له دغو شخه د هغوی په خپل اقرار هیڅ هم نشته چېرې به له هغوی پرته نور څه وواېي، نو دا یو عقلي قطعي دلیل چې له الله پرته د بل هر چا بنده ګي کول باطل دي.

بیا یې د نقلي دلیل نفي بیان کړه؛ نو ویې ویل: له دغه مخکې کوم داسې کتاب راوړئ چې شرک ته بلنه کوي، او یا د پوهې کوم اغیز چې له رسول شخه په میراث پاتې وي چې پر دغه (شرک) امر کوي. ښکاره خبره ده چې هغوی د هیڅ رسول له لوري د داسې دلیل پر راوړلو توان نه لري چې پر دغه دې دلالت وکړي، بلکې موږ یقین او باور لرو چې ټولو رسولانو د خپل پالونکي یووالي ته بلنه کوله او له هغه سره د شرک کولو نه یې منع کوله، او دا تر ټولو هغه لویه

پوهه ده چې له هغوی رانقل شوې. د ابن سعدي تفسیر: ۷۷۹

او الله تعالی هغه دی چې د پاچایۍ څښتن دی، هغه لره په پاچایۍ کې کوم شریک نشته، الله تعالی فرمایلي: ووایه: **اې الله د پاچایۍ څښتنه! چاته چې وغواړې پاچايي ورکوې او چاته چې وغواړې پاچايي ترې اخلې، چاته چې وغواړې عزت ورکوې او چاته چې وغواړې ذلت ورکوې، ستا په لاس کې خير دی، پرته له شکه ته پر هر څه قدرت لرونکی یې.** (د آل عمران سورت: ۲٦ ایت)

او الله تعالی د دې خبرې په بیانولو سره چې بشپړه پاچايي هغه لره د قیامت په ورځ ده ووېل: **له هغې**

ورځې نه چې دوی به ببخي ښکاره وي، له الله نه به د دوی هیڅ شي پټ نه وي، نن ورځ پاچايي د چا ده؟ خاص د الله (پاچايي ده) چې یو دی، ښه غالب دی.

(د غافر سورت: ١٦ ایت).

او الله تعالی لره په پاچايي، پیدایښت، تدبیر او عبادت کې شریک نشته، الله تعالی فرمایلي: **او ووایه: ټولې ستاینې یوازې هغه الله لره دي چې نه یې زوی نیولی او نه هغه لره په پاچايۍ کې شریک شته او نه یې د بې وسۍ له امله څوک ملاتړ شته، او د هغه لويي بیانوه، بشپړه لويي.** (د الإسراء سورت: ١١١ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: **هغه ذات چې هغه لره د اسمانونو او ځمکې پاچايي ده، نه یې زوی نیولی، نه**

هغه لره په پاچايي کې کوم شريک شته او هر څه يې پيداکړي، نو بشپړ درناوی يې وکړه. (د الفرقان سورت: ۲ ايت)

نوهغه مالک او له هغه پرته هرڅه د هغه مملوک دي، او هغه پيداکوونکی او له هغه پرته ټول د هغه مخلوق دي، او هغه داسې ذات دی چې د چارې تدبير نيسي، او څوک چې دا ډول وي؛ نو د هغه عبادت کول واجب دي او له هغه پرته د بل چا عبادت او بنده ګي کول د عقل کموالی دی او داسې شرک دی چې د دنيا او آخرت له منځه وړونکی دی، الله تعالی فرمايلي: **او هغوی وويل: يهود يا نصارا شئ ترڅو لار وموئ، ووايه، بلکې حق ته مايل د ابراهيم ملت شئ او هغه له مشرکانو څخه نه و.** (د البقره سورت: ۱۳۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او له هغه چاڅخه په دين کې ښوك غوره دی چې الله ته يې ځان تسليم کړی، حال داچې ښېګڼې والا دی او د حق پلوي ابراهيم په دين پسې روان وي او الله خو ابراهيم خپل دوست نيولی.

(د النساء سورت: ۱۲۵ ايت)

او هغه پاک او حق ذات دا خبره بيان کړې چې ښوک د ابراهيم خليل له ملت پرته د بل څه پيروي وکړي، نو هغه ځان کم عقل کړ، الله تعالی فرمايلي: او ښوک دی چې د ابراهيم له ملت څخه مخ اړوي، پرته له هغه کس څخه چې خپل ځان يې جاهل کړی وي، او يقينا مونږه هغه (ابراهيم) په دنيا کې غوره کړی

دی، او بېشکه هغه په اخرت کې خامخا له صالحانو
خخه دی. (د البقره سورت: ۱۳۰ ایت).

او الله پاک نه څوک زیږولي او نه له چا زیږېدلی او نه هغه لره کوم سیال شته او نه کوم مثال.

او الله پاک نه څوک زیږولي او نه له چا زیږېدلی او نه هغه لره کوم سیال شته او نه کوم مثال. الله تعالی فرمايلي: ووایه: هغه الله یو دی. الله بې نیازه دی. نه له هغه څوک زیږېدلي او نه له چا زیږېدلی. او نه هغه لره هیڅ سیال شته. (د الإخلاص سورت: ١- ٤ ایتونه)

او الله تعالی فرمايلي: د اسمانونو، ځمکې او د هغه څه رب دی چې تر منځه یې دي؛ نو د همغه بنده ګي وکړه او په عبادت یې ټینګ اوسه ایا د هغه کوم همنامې درته معلوم دی؟ (د مریم سورت: ٦٥ ایت)

او الله پاک فرمايلي: د اسمانونو او ځمکې پيدا کوونکی دی. تاسو ته يې له تاسو څخه جوړې پيدا کړې او د څارويو يې هم جوړې پيدا کړې، تاسو په هغې کې (همداسې) خپروي، د هغه غوندې څه نشته او همغه ښه اورېدونکی ښه ليدونکی دی.

(د الشورى سورت: ١١ ايت)

او الله پاک په هیڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هیڅ شي کې جسد کیږي.

او الله پاک په هیڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هیڅ شي کې جسد کیږي او نه له هیڅ شي سره یو کیږي، دا ځکه چې الله پیداکوونکی دی او له هغه پرته نور مخلوق دي، هغه پاتې کېدونکی دی او له هغه پرته نور پناه کېدونکي دي او هر څه د هغه په واک کې دي او هغه یې څښتن دی؛ نو له خپل مخلوق څخه په هیڅ شي کې حلول نه کوي او نه کوم څه د هغه په ذات کې حلول کوي، او الله پاک له هر څه لوی او تر هرشی ستر دی، الله تعالی پر هغه چا په رد کولو سره

وايي چې هغه ګومان کړی چې الله په مسيح کې حلول کړی.

هغه کسان هرومرو کافر شوي چې وايي: الله خو همدا د مريمې زوی مسيح دی! ورته ووايه: ښه نو څوك د الله يو څه ايسارولای شي كه هغه وغواړی چې د مريمی زوی مسيح، مور يې او په ځمكه كې چې هر څوك دي ټول تباه كړي؟ او (خاص) الله لره د اسمانو، ځمكې او څه يې چې تر منځه دي د هغو پاچايي ده، څه چې غواړي پيدا كوي يې او الله په هرڅه ښه قادر دی. (د المائده سورت: ۱۷ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **يوازې الله لره ختيځ او لويديځ دي، نو هر لوري ته چې مخ كړئ همغلته د الله مخ**

دی، پرته له شکه الله پراخه لورېينې والا او ښه پوه دی. او هغوی وويل الله زوی نيولی، هغه (الله) لره پاکي ده، بلکې په اسمانونو او ځمکه کې چې دي يوازې هغه لره دي، ټول هغه ته غاړه اېښودونکي دي. پرته له نمونې د اسمانونو او ځمکې پيداکوونکی دی، کله چې د يو څه پرېکړه کوي، نو يوازې ورته وايي: شه، هغه کيږي. (د البقره سورت: ۱۱۵– ۱۱۷ ايتونه).

او الله تعالی فرمايلي: او هغوی وويل: رحمان زوی نيولی دی. يقينا تاسو ډېره لويه د ګناه خبره کړې ده. نېږدې ده چې اسمانونه ترې وچوي، ځمکه څيرې شي او غرونه درې ورې را پرېوزي. له دې امله چې د رحمان لپاره يې د زوی دعوه کړې ده. او د رحمان لپاره

نه ښايي چې زوی ونيسي. څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي الله ته د بنده په توګه ورتلونکي دي. په رېښتيا هغوی يې را ګير کړي او ښه يې شمېرلي دي. او هغوی ټول هغه ته د قيامت په ورځ يو يو ورتلونکي دي.

(د مريم سورت: ۸۸- ۹۵ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: الله همغه دی چې له هغه پرته بل حقدار د بندهګۍ نشته همېشه ژوندی دی، د ټول عالم انتظام کوونکی دی، نه پرکالي پرې راځي او نه خوب، څه چې په اسمانونو کې دي او څه چې په ځمکه کې (ټول) هغه لره دي، څوک دي چې د هغه په وړاندې پرته له هغه د اجازې يې سپارش وکړی

شي؟ پر هر هغه څه پوهيږي چې د هغوی مخې يا يې شاته دي، او هغوی د هغه د علم نه هيڅ شی هم نشي راګېرولی مګر چې د هغه ورته خوښه وي، د هغه کرسۍ اسمانونه او ځمکه راځای (راګېر) کړي، او د دواړو (ځمکې او اسمان) ساتنه يې نه ستومانه کوي او هغه لوی اوچت ذات دی. (د البقره سورت: ۲۵۵ ايت)

نو څوک چې دا ډول وي او دا ډول يې مخلوق وي، هغه به څنګه له هغوی څخه په يو کې حلول کړی شي؟ يا به هغه لره زوی ونيسي؟ او يا به ئې له ځانه سره د بنده ګۍ حقدار جوړ کړي؟

الله تعالی پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، ځکه یې رسولان ولېږل او کتابونه یې نازل کړل.

الله تعالی همغه دی چې پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، پر بندګانو یې له رحم څخه دا دي چې هغوی ته یې رسولان لېږلي او کتابونه یې ورته نازل کړي دي، تر څو یې د کفر او شرک له تیارو د توحید او لارښوونې رڼا ته را وباسي، الله تعالی فرمايلي: **همغه ذات دی چې پر خپل بنده یې ښکاره آیتونه نازلوي، تر څو مو له تیارو رڼا ته را وباسي، او پرته له شکه الله پر تاسو مهربانه رحم کوونکی دی.**

(د الحدید سورت: ۹ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **او ته مو يوازې ټول عالم ته د رحمت په توګه لېږلي يې.** (د الانبياء سورت: ۱۰۷ ايت)

او الله خپل نبي ته امر وکړ تر څو بندګان پردې خبر کړي چې هغه بخښونکی او مهربان دی، الله تعالی فرمايلي: **زما بندګان پردې خبر کړه چې زه بښونکی مهربان يم.**

(د الحجر سورت: ٤٩ ايت)

او د هغه له مهربانۍ او رحم څخه دا دي چې له خپلو بندګانو ضرر لرې کوي او ښېګڼه پرې نازلوي، الله تعالی فرمايلي: **او که الله کوم ضرر درته رسوي، نو له هغه پرته بل لرې کوونکی يې نشته، او که د ښېګڼې اراده درته ولري، نو د هغه د پيرزوينې**

ايسارووںکی نشته، له بندګانو چې چاته وغواړي ورته رسوي يې، او هغه ښښونکی مهربان دی. (د يونس سورت: ۱۰۷ ايت)

الله هغه پالونکی مهربان دی، یوازې همغه دی چې د قیامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو یې راپورته کړي، نو هر چا ته به یې د کړې ښېګڼې او بدی بدله ورکړي؛ نو چا چې نېکی کړې وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې لوربېنې وي، او چا چې کفر او ناوړه کارونه کړي وي، هغه لره به په آخرت کې لوی عذاب وي.

الله پالونکی مهربان دی، یوازې همغه دی چې د قیامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو را پاڅوي، چې هر چا ته به د خپل ښه او بد عمل بدله ورکوي، نو که چا نېک کارونه کړي وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې نعمتونه وي، او چا چې کفر کړی

وي او ناروا کارونه يې کړي دي، هغه لره به د قيامت په ورځ لوی عذاب وي، د الله پر خپل مخلوق له بشپړ عدل، حکمت او رحمت څخه دا دي چې دغه دنيا يې د عمل کور ګرځولې ده او آخرت يې دويم کور ګرځولی چې هلته به بدله، حساب او ثواب وي، تر څو نېک عمله د خپل نېک عمل بدله ترلاسه کړي، بدکاره ظالم او بغاوت کوونکی د خپل بغاوت او ظلم سزا وګالي، او د دې لپاره چې ځينې خلک دا کار لرې ګڼي، نو الله زيات داسې دليلونه راوړي چې پر دې خبره دلالت کوي چې بېرته را پورته کېدل حق دي هيڅ شک پکې نشته. الله تعالی فرمايلي: او د هغه له نښانو څخه دا دي چې ته زمکه وينې چې وچه (شاړه) ده خو کله چې اوبه وروباندې واوروو، نو سره

وخوځېږي او راوپړسيږي، په رښتيا همغه ذات چې
هغه يې راژوندۍ کړه هرومرو د مړو راژوندی
کوونکی دی، بېشکه هغه پر هر څه ښه قادر دی.
(د فصلت سورت: ۳۹ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! که د بیا ژوندون په
اړه په شك کې یاست، نو (خبر شئ) موږ تاسو له
خاورې پیدا کړي یاست، بیا له نطفې، بیا د وینې له
ټوټې، بیا د غوښې له بوټۍ څخه چې پوره شکل
لرونکې هم وي او نیمګړي شکل والا هم، د دې
لپاره چې تاسو ته (حقیقت) بیان کړو. او هره نطفه
چې موږ يې وغواړو، تر ټاکلې نیټې يې په رحمونو کې
تم کوو، بیا مو د ماشوم په بڼه را وباسو، بیا (مو
روزنه کوو) تر څو چې خپلې ځوانۍ ته ورسیږئ. او

ځيني له تاسو څخه (ژر) وفات شي او ځينی مو تر ناکاره عمره وځنډول شي (ان) چې له پوهېدو وروسته بيا په هيڅ نه پوهيږي. او ته خو ځمکه وينې چې وچه شاړه ده، بيا چې کله اوبه وربانديې راتويې کړو نو وخوځيږي، را ډډه شي او له هر ډول تاندو شينکياوو راوټو کوي. (د الحج سورت: ٥ ايت)

الله پاک په دغه ايت کې درې داسې عقلي دلايل بيان کړل چې پر بېرته را ژوندي کېدو دلالت کوي او هغه عبارت دي له:

1. دا چې الله لومړی انسان له خاورې پيدا کړ، او چا چې له خاورې پيداکړی وي، نو هغه يې ژوندون

ته پر بېرته راګرځولو هم ځواکمن دی کله چې هغه خاورې وي.

2. دا چې چا له نطفې څخه انسان پيداکړی وي، هغه پر دې ځواکمن دی چې انسان د هغه له مړينې وروسته بېرته ژوند ته راوګرځوي.

3. او دا چې چا ځمکه د هغې له شاړېدو وروسته را ژوندۍ کړې ده، د خلکو له مړينې وروسته د هغوی پر بېرته را ژوندي کولو هم ځواکمن دی، او په دغه ايت کې د قرآن پر اعجاز لوی دليل دی، نو دغه آيت سره له دې چې اوږد هم ندی څه ډول پر يوه لويه مسئله دغه درې څرګند عقلي دليلونه را جمع کړي دي.

او الله تعالی فرمايلي: هغه ورځ چې موږ اسمان داسې راونغاړو لکه د ليکل شويو پاڼو نغښتل، څنګه چې لومړی ځل پيدايښت مو پيل کړی و، همغسې به يې بيا راګرځوو، دا پر موږ ژمنه ده موږ خامخا د دې کارکوونکي يو. ((د الانبياء سورت: ۱۰٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او زموږ لپاره بېلګه بيانوي او خپل پيدايښت يې هېر کړی، وايي څوك به دا هډوکي راژوندي کوي په داسې حال کې چې وراسته رژېدلي وي. ووايه: هغه ذات به يې راژوندي کوي کوم چې په لومړي ځل يې پيدا کړي او همغه پر هر ډول پيدايښت ښه پوه دی. (د يس سورت: ۷۸ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: آيا تاسي د پيدايښت له پلوه سخت ياست او كه آسمان چې جوړ كړى يې دى. د هغه چت يې اوچت كړى دى، نو بيا يې برابر جوړ كړى دى. او د هغه شپه يې تياره كړې ده او د ده رڼا يې راويستلې ده. او له هغه وروسته يې ځمكه غوړولې ده. د هغې اوبه او شينګيا يې ترې را ايستلي دي. او غرونه يې ټكې محكم كړي دي. (د النازعات سورت: ۲۷- ۳۲ ايتونه).

او الله دا خبره بيان كړه چې د انسان پيداكول د اسمان، ځمكې او څه چې د هغو دواړو ترمنځه دي د هغو تر پيدايښت سخت نه دي، نو ځوك چې د اسمانونو او ځمكې پر پيداكولو ځواكمن دى، هغه د انسان له دويم ځل را ګرځولو څخه بې وسه نه دى.

الله پاک آدم له خاورې پيداکړ، او له هغه وروسته يې اولاد همداسې زياتېدلو، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي، يو جنس پر بل جنس او نه يو قوم پر بل قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې.

الله تعالى آدم له خاورې پيداکړ، او له هغه وروسته يې اولاد همداسې زياتېدلو، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي، نه يو جنس پر بل جنس او نه يو قوم پر قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې.

الله تعالى فرمايلي: اې خلکو! تاسو مو له يو نارينه او ښځينه څخه پيداکړي ياست، بيا مو بېلابېل ملتونه او قبيلې ګرځولي ياست تر څو يوبل وپېژنئ، پرته له شکه د الله په وړاندې په تاسو کې عزتمن هغه دی

چې زيات پرهېزګاره وي، پرته له شکه الله ښه پوه خبر لرونکی دی. (د الحجرات سورت: ۱۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: الله تاسې (لومړی) له خاورې پيدا کړئ، بيا له يو څاڅکي مني، بيا يې جوړه جوړه کړئ او د هغه له پوهې پرته نه کومه ښځينه بلاربيږي او نه يې زېږوي او نه د پاخه عمر والا عمر اوږديږي او نه يې له عمره څه کميږي مګر (دا هر څه) په کتاب کې (ثابت) دي، په رېښتيا دا (کارونه) پر الله اسانه دي. (د فاطر سورت: ۱۱ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: همغه ذات دی چې تاسې يې له خاورې پيدا کړئ، بيا له يو څاڅکي (مني) بيا د وينې له ټوټې، بيا مو د ماشوم په توګه را وباسي، بيا مو

(لویوي) تر څو خپلې ځوانۍ ته ورسېږئ بیا تر دې چې بوډاګان شئ. او له تاسې څخه څوك مخکې مري او (تاسې پرېږدي) چې ټاکلې نېټې ته ورسېږئ او د دې لپاره چې له عقله کار واخلئ. (د غافر سورت: ٦٧ ایت) او الله تعالی د دې خبرې په بیانولو سره چې د مسیح پیدایښت په کونې امر سره و، لکه د خاورې څخه د آدم پیدایښت چې په کوني امر سره و، الله تعالی فرمایلي: پرته له شکه د الله په وړاندې د عیسی بیلګه لکه د آدم غوندې ده، هغه یې له خاورې پیدا کړ، بیا یې ورته وویل: شه، نو هغه شو. (د آل عمران سورت: ٥٩ ایت) او په دویمه فقره کې دا خبره تېره شوه چې نبي صلی الله علیه وسلم دا خبره بیان کړه چې

انسانان سره برابر دي، یو له پر بل غوراوی یوازې د پرهېزګارۍ له امله وي.

او هر بچی پر فطرت پیداکیږي.

او هر بچی پر فطرت پیداکیږي الله تعالی فرمایلي: نو سم برابر سوچه د دین په لور ورمخه کړه، په همغه (اصلي) پیدایښت ټینګ اوسئ چې په هغه سره الله خلك پیدا کړي، د الله پیدا کړې جوړښت لره څه بدلون نشته، همدا سم برابر دین دی خو زیاتره خلك نه پوهیږي. حنیفیت د ابراهیم خلیل علیه السلام ملت دی، الله تعالی فرمایلي: **بیا مو تاته وحي وکړه چې د ابراهیم د سوچه دین پیروي وکړه او هغه له مشرکانو څخه نه و.** (د النحل سورت: ۱۲۳ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **هیڅ بچی نه پیدا کیږي مګر پر فطرت، بیا یې مور او پلار**

يهوديان، يا نصرانيان او يا هم مجوسيان ګرځوي، لکه ځنګه چې سالمه اوښه سالم بچی زيږوي آيا تاسې په هغې کې کوم عيب احساسوئ. بيا ابوهريره رضي الله عنه وايي: د الله هغه فطرت چې خلک يې پر هغو پيداکړي دي، د الله پيدايښت لره هيڅ بدلون نشته، دغه سم نېغ دين دی خو ډېری خلک نه پوهيږي. (د الروم سورت: ۳۰ ايت)

صحيح البخاري، حديث شمېره ٤٧٧٥.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: خبر اوسئ ماته مې پالونکي امر کړی، چې تاسو ته هغه څه وښيم چې نه پرې پوهېږئ او ماته يې زما په دغه ورځ ښوولي دي، هر هغه مال چې يو بنده ته مې

ورکړی حلال دی او ما مې خپل بندګان پر سوچه حنيفي دين پيدا کړل، او هغوی ته شيطانان راغلل، نو له خپل دين څخه يې واړول او هغه څه يې پرې حرام کړل چې ما ورته حلال کړي وو، او هغوی ته يې امر وکړ چې له ما سره هغه څه شريک کړي چې هيڅ دليل مې نه و پرې نازل کړی. مسلم روايت کړی، حديث شمېره ۲۸۶۵.

هيڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزېږول شي او يا د بل چا د ګناه وارث شي.

هيڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزېږول شي او يا د بل چا د ګناه وارث شي. او الله تعالی له آدم عليه السلام څخه خبر راکوي چې کله هغه د الهي امر مخالفت وکړ؛ يعنې هغه او مېرمنې يې حواء له ونې خوراک وکړ، پرته له شکه هغه پښېمانه شو، توبه يې وايستله او له الله څخه يې بخښنه وغوښته، نو الله هغه ته په زړه کې داخبره ورواچوله چې ځينې پاکې کلمې ووايي، چې هغه وويلې، نو الله د هغوی دواړو توبه قبوله کړه، الله تعالی فرمايلي: او موږ وويل: اې آدمه! ته او مېرمن دې په جت کې اوسېږئ او له کوم

ځايه مو چې خوښه وي پرېمانه خورئ او دغې ونې ته مه نېږدې کيږئ، چې له تيرى کوونکو به شئ. خو شيطان ترې وښويول، نو له هغه ځايه يې بهر کړل چې پکې (مېشت) وو، او (بيا) موږ وويل: کوز شئ، ستاسو ځيني به د ځېنو نورو لپاره دښمنان وي، او ستاسو لپاره په ځمکه کې تر يو وخته پورې استوګنه او فايده اخېستل دي. بيا نو آدم عليه السلام له خپل پالونکي يو څو ټکي ترلاسه کړل چې توبه يې ورقبوله کړه، رېښتيا چې همدى مهربان ښه توبه منونکى دى. موږ وويل ټول ترې کوزشئ خو که زما له خوا کومه لارښوونه درته راغله، نو چا چې زما د لارښوونې پيروي وکړه، پر هغو به نه کومه

وېره وي او نه به خپه کېږي. (د البقره سورت: ۳۵-۳۸ ایتونه).

او کله چې الله د آدم علیه السلام توبه قبوله کړه نو نور هغه ګناهګار پاتې نشو، له همدې امله اولاد ته يې ګناه په میراث پاتې نشوه، ځکه هغه په توبه اېستلو سره له منځه ولاړه او اصل هم همدا دی چې يو انسان د بل ګناه پر غاړه نه اخلي، الله تعالی فرمايلي: او هيڅ يو نفس ګناه نه کوي مګر د خپل ځان په ضرر يې کوي، او هيڅ بار وړونکی به د بل بار نه وړي. بیا مو خپل رب ته ورستنېدل دي، نو پر هغه څه به مو خبر کړي چې اختلاف مو پکې کاوه. (الانعام سورت: ۱٦٤ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: چا چې نېغه لاره ونېوله، نو همدا خبره ده چې هغه د خپل ځان (د فایدې) لپاره نېغه لاره نیسي، او څوک چې بې لارې شو، نو همدا خبره ده چې هغه د همدغه (نفس) په ضرر بې لارې کېږي، او هیڅ بار اوچتوونکی د بل بار نه اوچتوي، او مونږ کله هم عذاب ورکوونکي نه یو تر هغه پورې چې رسول ولېږو. (الاسراء سورت: ۱۵ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او هیڅ بار وړونکی به د بل (د ګناه) بار نه وړي. او کوم درووند باري که خپل بار ته بل څوک رابولي نو د هغه هیڅ شی به نه شي پورته کولی که څه هم خپلوان یې وي. رېښتیا خبره داده چې ته یوازې هغه خلك وېرولی شې چې په غیبو له الله څخه وېرېږي او لمونځ قایموي، او چا چې ځان

پاك کړ؛ نو د خپل ځان لپاره يې پاك کړ او يوازې الله ته ورتګ دى. (د فاطر سورت: ١٨ ايت)

او د خلکو له پیدایښت څخه موخه دا ده: چې یوازې د الله عبادت وکړي.

او د خلکو له پیدایښت څخه موخه داده: چې یوازې د الله عبادت وکړي. الله تعالی فرمایلي: او ما پېریان او انسانان نه دي پیدا کړي مګر د دې لپاره چې دوی زما عبادت وکړي. (د الذاریات سورت: ٥٦ ایت).

اسلام انسان ته عزت ورکړی -که نارینه دی او که ښځینه-، او د هغه د بشپړ حقوقو کفالت یې کړی، د ټولو اختیاراتو، اعمالو او تصرفاتو مسئول یې ګرځولی او د هغه عمل چې ځان یا نورو ته ضرر رسوي مسئولیت یې ور په غاړه کړی دی.

اسلام له انسان څخه د نارینه و او ښځینه و درناوی کړی، پس الله تعالی انسان پیدا کړ ترڅو په ځمکه کې ځای ناستی شي، الله تعالی فرمايلي: او درېه یاد کړه هغه وخت چې کله ستا رب پرېښتو ته وویل: پرته له شکه زه په ځمکه کې د ځای ناستي پیداکوونکی یم. (د البقره سورت: ۳۰ ایت)

او دغه درناوی د آدم ټولې اولادې ته شامل دی، الله تعالی فرمايلي: او په رېښتيا موږ بني آدم ته درناوی ورکړی، هغوی مو په وچه او درياب کې پورته کړي دي او پاک شيان مو په روزۍ ورکړي دي او هغوی ته مو په ډېرو هغو شيانو غوراوی ورکړی چې پيداکړي مو دي په غوراوي ورکولو سره. (د الاسراء سورت: ۷۰ آيت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه موږ انسان په تر ټولو ښکلي شکل کې پيداکړی دی. (د التين سورت: ٤ ايت).

او الله انسان له دې څخه منع کړی چې خپل ځان له الله پرته د بل معبود، پيروي شوي او اطاعت کړل

شوي لپاره پیرو او تابع وګرځوي، الله تعالی فرمايلي: او په خلکو کې ځينې هغه څوک دي چې له الله نه غير شريکان نيسي، له هغوی سره مينه کوي له الله سره د مينې په شان، او هغه کسان چې ايمان يې راوړی دی، له الله سره په مينه کې ډېر سخت (او کلک) دي، او که چېرې هغه کسان چې ظلم يې کړی دی، دا وويني، کله چې دوی عذاب وويني، چې يقينا قوت ټول خاص د الله تعالی لپاره دی او دا چې يقينا الله ډېر سخت عذاب ورکوونکی دی.کله چې هغه کسان چې اتباع يې کړی شوې وه، له هغو کسانو نه بېزاره شي چې اتباع يې کړې وه، او عذاب وويني او ټولې اړيکې پرې وشلېږي. (د البقره سورت: ١٦٥- ١٦٦ ايتونه.

او الله تعالی د قیامت په ورځ په باطل سره د پیروانو او د هغوی د مشرانو د حال په بیانولو سره وفرمایل: لويي كوونكي به كمزورو ته ووايي چې آيا له هغه وروسته هم موږ له لارښوونې ايسار كړي وئ چې درته راغله؟ خو نه په اصل كې (په خپله) تاسو مجرمان وئ. او (بیا به) كمزوري ګڼل شوي كسان لويي كوونكو ته ووايي چې نه په اصل كې همدا ستاسو د شپې او ورځې چلونه وو چې موږ ته مو امر كولو تر څو پر الله كفر وكړو او له هغه سره شريكان ونيسو. او كله چې عذاب ووينې نو هغوی (ټول) به په پټه (ډېره) پښېماني وكړي. او كومو كسانو چې كفر كړی په غاړو كې به يې ځنځيرونه ورواچوو. ايا له هغو عملونو پرته چې هغوی به كول

د بل څه بدله به ورکول کيږي؟. (د سبا سورت: ۳۲-
۳۳ ايتونه.)

او د قيامت په ورځ د الله تعالى له بشپړ عدالت څخه دا هم ده چې (باطل ته) دعوت کوونکو او لار ورکوونکو مشرانو ته به يې خپل ګناهونه او د هغو خلکو ګناهونه ور بار کړي چې پرته له پوهې يې لاروركي کړي دي، الله تعالى فرمايلي: د دې لپاره چې د قيامت په ورځ خپل بارونه پوره پورته کړي او هغه خلکو له بارونو څخه هم چې بغير له پوهې يې ګمراه کوي، خبردار شئ! بد دی هغه څيز چې دوی يې باروي. (د النحل سورت: ۲۵ ايت).

او اسلام د انسان لپاره په دنيا او آخرت کې د بشپړه حقوقو کفالت کړی دی، او تر ټولو لوی هغه حقوق چې اسلام يې کفالت کړی او د خلکو لپاره يې بيان کړي دي: د الله حق پر خلکو او د خلکو حق پر الله دی.

له معاذ رضي الله عنه څخه روايت دی هغه فرمايي: **زه د نبي صلی الله عليه وسلم سره شاته سپور وم چې ويې فرمايل: اې معاذه! ما وويل: حاضر يم او ستا خادم يم، بيا يې درې ځلې داسې وويل: آيا پوهېږې چې د الله حق پر بندګانو څه دی؟ ما وويل: نه، هغه وفرمايل: د الله حق پر بندګانو دا دی چې د هغه عبادت وکړي او هيڅ شی ورسره شريک نه کړي، بيا يې يو ساعت مزل وکړ، بيا يې وويل: اې معاذه! ما**

ورته وويل: حاضر يم او خادم دې يم، هغه وفرمايل: ايا پوهېږې چې د بندګانو حق پر الله څه دی چې کله هغوی دا وکړي: هغه دا چې هغوی ته عذاب ورنه کړي. صحيح بخاري، حديث شمېره ۶۸۴۰

او اسلام د انسان لپاره د هغه د حق دين، اولاد، مال او عزت کفالت کړی دی. نبي صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي: پرته له شکه الله پر تاسو ستاسې وينې، مالونه او عزتونه داسې حرام کړي دي لکه د دغې ورځې په دغه مياشت او دغه ښار کې حراموالی. صحيح بخاري، حديث شمېره ۶۵۰۱ او رسول صلی الله عليه وسلم د دغه لوی تړون اعلان په حجة الوداع کې وکړ چې له يولک زيات صحابه پکې حاضر وو،

او دغه خبره يې څو څو ځلې تكرار كړه او د حجة الوداع د نحر په ورځ يې ډېر ټينګار پرې وكړ.

او اسلام انسان د خپلو ټولو اختياراتو، اعمالو او تصرفاتو په اړه مسؤول ګرځولی، الله تعالی فرمايلي:

اوهر انسان لره مونږ هغه ته خپل عمل د هغه په غاړه كې لازم كړی دی، او د قيامت په ورخ به ده ته يو كتاب راوباسو چې ورسره به مخامخ شي، په داسې حال كې چې غوړېدلی به وي. ته خپل كتاب ولوله، نن ورځ ستا په خلاف هم ستا خپل نفس كافي دی، حساب كوونكی. (د الاسراء سورت: ١٣ ايت)

معنا دا چې كوم ښه يا بد عمل يې كړی وي هغه به ورسره لازم وي بل چا ته به ترې تجاوز نه كوي، نو د

بل چا پر عمل به حساب نه ورسره کيږي او نه به له بل چا سره د هغه پر عمل حساب کيږي. الله تعالی فرمايلي: اې انسانه! ته د خپل رب لور ته (ورتلو پورې) زحمت اېستونکی او بيا ورسره مخامخېدونکی يې.

(د الانشقاق سورت: ٦ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: چا چې ښه کار وکړ؛ نو د ځان لپاره يې دی، او چا چې بد کار وکړ؛ نو پر همغه يې وبال دی، او ستا پالونکی پر بندګانو ظلم کوونکی نه دی. (د فصلت سورت: ٤٦ ايت)

او اسلام پر انسان د هر هغې کړنې مسؤوليت ور اچوي چې خپل ځان يا نورو ته ضرر رسوي، الله تعالی

فرمايلي: او څوک چې ګناه ترسره کړي؛ نو د ځان پرخلاف يې ترسره کړې ده، او الله ښه پوه حکمت والا دی. (د النساء سورت: ۱۱۱ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: له همدې امله مو په بني اسرائيلو فرض کړې وو چې که چا بل داسې څوک ووژل چې نه يې قتل کړی و او نه په ځمکه کې فساد، نو دا داسې دی لکه ټول انسانان يې چې يې وژلي وي او څوک چې د يو چا د ژوند لامل شي دا داسې دی لکه ټول انسانان يې چې ژوندي کړي وي. (د المائده سورت: ۳۲ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **هر څوک چې په ظلم وژل کيږي د آدم د لومړني زوی پر ذمه**

يې هم ګناه وي، ځکه هغه لومړنی هغه څوک و چې د قتل د لارې بنسټ يې کېښود. صحيح مسلم، حديث شمېره ۵۱۵۰

اسلام نارينه او ښځينه د عمل، مسؤوليت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي.

اسلام نارينه او ښځينه د عمل، مسؤوليت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي. الله تعالی فرمايلي:

او هر څوک چې ښه کارونه کوي هغه که نارينه وي او که ښځينه په داسې حال کې چې مومن وي، نو همدوی به جنت ته ننوځي او د خرما د زړي د نري پوستکي په اندازه به ظلم نه ورسره کيږي. (د النساء سورت: ۱۲٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **څوک چې نېک عمل وکړي هغه بيا که نارينه وي او که ښځينه په داسې حال کې چې مؤمن وي، هرومرو به يې په غوره ژوند سره**

را ژوندي کړو، او هرومرو به يې د غوره هغو کارونو بدله ورکړو چې کول يې. (د النحل سورت: ۹۷ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: څوک چې بد کار وکړي يوازې د هغو غوندې بدله به ورکړل شي، او څوک چې ښه کار وکړي هغه بيا که نارينه وي او که ښځينه په داسې حال کې چې مؤمن وي؛ نو همدوی به جنت ته ننوځي په هغو کې به پرته له حساب روزي ورکول کيږي.

(د غافر سورت: ٤٠ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: بېشکه مسلمان نارينه او مسلمان ښځينه وو ته، مؤمن نارينه او مؤمنو ښځينه وو ته، پيروي کوونکو نارينه او پيروي

کوونکو ښځینه وو ته، رښتیني نارینه او رښتینې ښځینه وو ته، صبر کوونکو نارینه او صبر کوونکو ښځینه وو ته، عاجزي کوونکو نارینه او عاجزي کوونکو ښځینه وو ته خیرات کوونکو نارینه او خیرات کوونکو ښځینه وو ته، روژه نیوونکو نارینه او روژه نیوونکو ښځینه وو ته، د خپلو عورتونو ساتونکو نارینه او ساتونکو ښځینه وو ته، د الله ډېر یادوونکو نارینه او یادوونکو ښځینه وو ته، دوی ټولو ته الله ښښنه او ستر اجر چمتو کړی دی.

(د الاحزاب سورت: ۳۵ ایت)

اسلام ښځې ته درناوی ورکړی او ښځې يې د نارينه وو سيالانې وګرځولې او پر سړي يې له توان سره نفقه لازمه کړه؛ نو د لور نفقه يې پر پلار او د مور پر بالغ توان لرونکي زوی او مېرمنې پر مېړه واجبه کړه.

اسلام ښځې د نارينه وو برابرې وګرځولې.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **پرته له شکه ښځې د نارينه برابرې دي.** ترمذی روايت کړی، شمېره ۱۱۳

او ښځې ته د اسلام له درناوي څخه دا دي چې اسلام د مور نفقه پر زوی واجبه کړې ده کله چې هغه توان ولري. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **ورکوونکی پورته لاس غوره دی، او په**

ورکړه کې له مور، پلار، خور، ورور، نږدې او نږدې شخه پيل کوه. امام احمد روايت کړی. او ژر به په ۴۹ مه فقره کې د الله په امر سره د مور او پلار د مرتبې بيان راشي.

او ښځې ته د اسلام له درناوي شخه دا دي چې پر مېړه يې د مېرمنې نفقه واجبه کړې ده که چېرې هغه توان ولري. الله تعالی فرمايلي: **په کار ده چې شتمن له خپلې شتمنۍ لګښت وکړي او پر چا چې روزي تنګه شوې وي نو څه چې الله ورکړي وي له همغو دې خرچه کوي. الله څوك پر بل شي نه مکلف کوي پرته له هغه چې ورکړي يې وي، زر دی چې الله به له تنګستيا وروسته اساني راولي.** (د الطلاق سورت: ۷ ايت)

يو سړي له نبي صلى الله عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه: **د ښځې پر مېړه څه حق دی؟ هغه وفرمايل: خوراک به ورکوي کله چې په خپله خوراک کوي، جامې به ورکوي کله چې په خپله جامې اغوندي، پر مخ به يې نه وهي او نه به يې شکل ورخرابوي (بد رد به ورته نه وايې).** امام احمد روايت کړی.

رسول الله صلى الله عليه وسلم د ښځو پر مېړونو د ځينو حقوقو په بيانولو سره ويلي: **او د هغوی پر تاسو په ښه ډول د هغوی روزي او د هغوی جامې دي.** صحيح مسلم روايت کړی.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **د سړي د ګناه لپاره دا بسنه کوي چې هغه څوک ضايع کړي چې نفقه يې پرې لازمه وي.** امام احمد روايت کړی.

او خطابي ويلي: **د هغه دا وينا چې "من يقوت" له دې څخه هغه څوک مراد دي چې نفقه يې پرې لازمه وي، معنا دا چې ګواکې دا يې لګښت کوونکي ته وويل: چې (د خپل اهل پر ځای) په هغه څه لګښت مه کوه چې کوم خير پکې نه وي ځکه ته به پر به بل څه په لګښت کولو کې اجر غواړې، خو هغه به درته ګناه وګرځي کله چې ته خپل اهل ضايع کوې.**

او ښځې ته د اسلام له درناوي څخه دا دي چې اسلام د لور نفقه د هغې پر پلار واجبه کړې ده.

الله تعالی فرمايلي: **او مېندې به خپلو اولادونو ته بشپړ دوه کاله شېدې ورکوي، دا حکم د هغه چا لپاره دی چې پوره شېدې ورکول وغواړي، او بچی چې د چا لپاره وي پر هغوی په ښه توګه د میندو نفقه او جامې دي.** (د البقره سورت: ۲۳۳ ایت)

نو الله دا خبره بیان کړه چې د کوم پلار لپاره چې بچی زیږول کیږي پر هغه په ښه توګه يې خوراک او جامې لازمې دي، د الله تعالی د دغې وینا له مخې: **که هغوی ستاسو لپاره شېدې ورکړې؛ نو هغوی ته يې مزدوري ورکړئ.** (د الطلاق سورت: ٦ ایت)

نو الله د بچي د شېدې ورکولو مزدوري پر پلار واجبه کړه، چې دا خبره پر دې دلالت کوي چې د بچي نفقه

پر پلار ده او بچي نارينه او ښځينه دواړو ته شامل دی، او په راتلونکي حديث کې پر دې دلالت دی چې د مېرمنې او د هغې د اولادونو نفقه پر پلار واجبه ده. له عائشې رضي الله عنها څخه روايت دی: چې هندې نبي صلی الله عليه وسلم ته وويل: **چې ابوسفيان يو بخيل سړی دی نو زه د هغه له مال څخه د يو څه اخيستلو ته اړتيا لرم، هغه وويل: دومره واخله چې په ښه توګه ستا او بچي لپاره دې بسنه کوي.** بخاري روايت کړی.

او نبي کريم صلی الله عليه وسلم پر لورګانو او خويندو د لګښت کولو فضيلت بيان کړ؛ نو رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: **چا چې د دوو يا دريو لورګانو، يا دوو خويندو او يا هم دريو خويندو**

پالنه وکړه، تر دې چې له هغوی بېل شو او یا ترې مړ شو، نو زه او هغه به (په جنت کې) د دغو دوو ګوتو غوندې نېږدې وو او د شهادت او په منځنۍ ګوتو یې اشاره وکړه. السلسلة الصحيحة، شمېره ۲۹۶.

مرگ د تل لپاره له منځه تلل نه دي بلکې هغه د عمل له کوره د بدلې کور ته تگ دی، مرگ جسد او روح دواړو ته رسیږي، د روح مرگ له بدن څخه بېلوالی دی، بیا د قیامت په ورځ له را پاڅېدلو وروسته بېرته ورته راستنیږي، او له مرگ وروسته روح بل هیڅ جسد ته نه انتقالیږي او نه په بل جسد کې ننوځي.

مرګ د تل لپاره له منځه تلل نه دي، الله تعالی فرمايلي: ووايه: هغه پرېښته مو مړه کوي چې درباندې ګومارل شوې ده، بیا به خپل پالونکي ته ورګرځول کېږئ.

(د السجده سورت: ۱۱ ایت)

مرګ جسد او روح دواړو ته رسيږي، د روح مرګ له بدن څخه بېلوالی دی، بيا د قيامت په ورځ له را پاڅېدلو وروسته بېرته ورته راګرځي، الله تعالی فرمايلي: (همغه) الله د مرګ په وخت کې ساګانې اخلي او د کومو چې مرګ نه وي راغلی په خوب کې (يې اخلي) بيا چې په هر چا د مرګ پرېکړه شوې وي هغه ايساروي او نورې تر يوې ټاکلې نېټې بېرته راليږي. په دې کې په رښتيا د هغو خلکو لپاره ډېرې نښانې دي چې فکر کوي. (د الزمر سورت: ٤٢ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **پرته له شکه روح چې کله قبض کړل شي سترګې ور پسې ختلې وي.** مسلم روايت کړی شمېره ٩٢٠.

او له مرګ وروسته انسان د عمل له کوره د بدلې کور ته انتقالیږي، الله تعالی فرمایلي: **د همغه لوري ته ستاسو ټولو ورستنېدل دي، د الله ژمنه رېښتینې ده بېشکه همغه پیدایښت پیل کوي بیا يې همغه دويم ځل پیدا کوي تر څو هغو خلکو ته چې ایمان يې راوړی او سم کارونه يې کړي په عدالت سره بدله ورکړي. او چا چې کفر کړی هغوی لره به د خوټېدلو اوبو څښاك او دردوونکی عذاب وي، په دې چې هغوی به کفر کولو.** (د یونس سورت: ٤ ایت)

او له مرګ وروسته روح بل جسد ته نه انتقالیږي او نه په بل جسد کې ننوځي، نو د استنساخ پر دعوا نه عقل او نه حس دلالت کوي او نه کوم نقل شتون

لري چې له نبيانو څخه د دغې عقيدې شاهدي ورکړي.

اسلام ايمان ته بلنه کوي د ايمان لويو اصولو ته چې هغه پر الله او د هغه پر پرېښتو ايمان دی، پر الهي کتابونو لکه د تورات، انجيل او زبور له تحريف مخکې پر هغو ايمان، پر قرآن ايمان، پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم السلام ايمان، او د هغوی د لړۍ پر پای ته رسوونکي ايمان چې هغه د الله استازی محمد د نبيانو او رسولانو ختم کوونکی دی. د آخرت په ورځ ايمان، او مور پوهېږو چې که د دنيا ژوند د هرڅه پای وي، نو ژوندون او شتون به له هر اړخه بې ګټې و. او په قضاء او قدر ايمان راوړل.

اسلام ايمان ته بلنه کوي د ايمان هغو لويو اصولو ته چې ټولو نبيانو او رسولانو عليهم السلام بلنه ورته کوله او هغه دادي:

لومړی: پردې ايمان چې الله پالونکی، پيداکوونکی، روزي ورکوونکی د دغې نړۍ تدبير

نیوونکی دی او دا چې یوازې هغه د عبادت وړ دی او له هغه پرته د بل چا عبادت باطل دی او له هغه پرته بل معبود باطل دی، نو له هغه پرته نه څوک د عبادت وړ دي او نه عبادت ورته صحیح دی.

او د دغې مسئلې دلایل په اتمه فقره کې تېر شول.

او الله پاک دغه لوی اصول په زیاتو آیتونو کې بیان کړي چې په قرآن عظیم الشان کې خواره واره دي چې له هغو څخه د الله تعالی دا وینا ده: **رسول پر هغه څه ایمان راوړی چې د خپل پالونکي له لوري ورته نازل شوي او مؤمنانو هم، ټولو ایمان راوړی پر الله، پرېښتو یې، کتابونو یې او رسولانو یې (هغوی وایي چې) له رسولانو یې د یوه تر منځ هم توپیر نه کوو او**

وايي: اورېدلي او منلي مو دي، مونږ ستا نه بخښنه (غواړو) زمونږ ربه! او خاص ستا په لور (ستنېدل) دي.

(د البقره سورت: ۲۸۵ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: (يوازې) دا نيكي نه ده چې مخونه مو ختيځ او (يا) لوېديځ ته وګرځوئ بلكې نيكى دا ده چې څوك پر الله، وروستۍ ورځ، پرېښتو، كتاب او نبيانو ايمان راوړي او (خپل) مال سره له مينې (اړتيا) خپلوانو، يتيمانو، بې وزلو، لاروي مسافرو) او سوالګروته وركوي او په مرييانو) ازادولو كې يې (لګوي) او بشپړلمونځ كوي، زكات وركوي، چې كله ژمنه وكړي نو په خپلو ژمنو درېدونكي وي، او په

کړاوونو، رنځونو او د جګړې پر مهال صبر کوونکي وي، دا خلك همدوی رښتيا ويلي او همدوی ځان ساتونکي دي. (د البقره سورت: ١٧٧ ايت)

او الله تعالی په دغو اصولو ايمان ته بلنه ورکړې او دا خبره يې بيان کړې چې ثوک کفر پرې وکړي؛ نو هغه په لرې لاروركی سره لاروركی شوی دی، الله تعالی فرمايي: اې هغو کسانوچې ايمان مو راوړی! پر الله د هغه پر رسولانو او پر هغه کتاب ايمان راوړئ چې پر خپل رسول يې نازل کړی دی او هغه کتاب چې له هغه مخکې يې نازل کړی دی، او ثوک چې پر الله د هغه پر پرښتو، کتابونو، رسولانو يې او

ورروستۍ ورځ کفر وکړي؛ نو هغه په لرې لاروركۍ سره لاروركى شوى دى. (د النساء سورت:١٣٦ آيت).

او په حديث کې له عمر بن خطاب رضي الله عنه څخه روايت دى هغه وايي: **يوه ورځ موږ له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وو، چې ناڅاپه يو سړى راښكاره شو؛ تكې سپيني يې جامې وې او تک تور يې ويښتان و، پر هغه د سفر كومه نښه نه ښكارېده او له موږ هيچا هغه نه پېژندلو، تر دې چې نبي صلى الله عليه وسلم ته داسې کښېناست چې خپل زنګنونه يې د هغه له زنګنونو سره ولګول او لاسونه يې پر ورنو کېښودل او ويې ويل: اې محمده! له اسلامه خبر راکړه، رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: اسلام دا دى چې ته شاهدي ورکړې چې له**

الله پرته بل حق معبود نشته او دا چې محمد صلی الله علیه وسلم د الله رسول دی، بشپړ لمونځ وکړې، زکات ورکړې، د رمضان میاشتې روژه ونیسې او که د لارې توان ولرې د بیت الله حج ادا کړې: هغه وویل: رېښتیا دې وویل: عمررضي الله عنه وايي: موږ حیران شو، چې پوښتنه هم ترې کوي او تصدیق یې هم کوي، بیا یې وویل: له ایمانه خبر راکړه: هغه وفرمایل: دا چې پر الله، د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو یې، د آخرت په ورځ ایمان ولرې او د خیر او شر پر تقدیر باور ولرې، هغه وویل: رېښتیا دې وویل: بیا یې وویل: له احسانه خبر راکړه، هغه وفرمایل: دا چې د الله داسې عبادت وکړې لکه ته چې هغه وینې که چېرې ته هغه نه وینې؛ نو هغه خو

تا ويني. صحيح مسلم روايت کړی ۸ په دغه حديث کې جبرئيل عليه السلام د الله رسول محمد صلی الله عليه وسلم ته راغی، له هغه يې د دين د مرتبو په اړه پوښتنه وکړه: چې هغه اسلام، ايمان او احسان دي، د الله رسول محمد صلی الله عليه وسلم هغه ته ځواب ورکړ او بيا رسول صلی الله عليه وسلم خپل صحابه رضي الله عنهم خبر کړل چې دا جبرئيل و، هغوی ته د دې لپاره راغلی و چې هغوی ته يې دين ورروښيي، نو دغه اسلام يو الهي پيغام دی چې جبرئيل عليه السلام نقل کړی او د الله رسول محمد صلی الله عليه وسلم خلکو ته رسولی او د هغه صحابه وو يې ساتنه کړې او له هغه وروسته يې خلکو ته رسولی دی.

دويم: پر پرېښتو ايمان لرل چې هغوی يو غيبي (په سترګو نه لېدونکی) مخلوق دي، الله پيدا کړې دي او په ځانګړې حالت يې ګرځولې دي او پر لويو کارونو يې مکلفې کړې دي او د هغوی له لويو کارونو څخه رسولانو او نبيانو عليهم السلام ته د الهي پيغامونو راوړل هم دي او تر ټولو لويه پرېښته جبرئيل عليه السلام دی او رسولانو عليهم السلام ته د جبرئيل عليه السلام په مرسته د وحي پر نزول د الله تعالی دغه وينا دلالت کوي. له خپلو بندګانو چاته چې وغواړي دغه روح د پرېښتو په مرسته په خپل حکم پرې نازلوي چې (خلك) پوه کړئ چې له ما پرته بل حق معبود نشته نو (يوازې) له ما وويرېږئ. (د النحل سورت: ۲ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او پرته له شکه هغه د رب العالمين له لوري نازل کړل شوی دی. دا جبريل امين راکوز کړی دی. ستا پر زړه (نازل شو)، د دې لپاره چې ته له وېرووونکو واوسې. په څرګنده عربي ژبه. او هغه هرومرو د لومړنيو خلکو په کتابونو کې هم شته.

(د الشعراء سورت: ۱۹۲- ۱۹٦ ايتونه)

درېيم: پر الهي کتابونو، لکه تورات، انجيل او زبور مخکې د هغو له تحريف څخه ايمان راوړل او پر قرآن ايمان راوړل، الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانوچې ايمان مو راوړی! پر الله د هغه پر رسولانو او پر هغه کتاب ايمان راوړئ چې پر خپل رسول يې نازل کړی

دی او هغه کتاب چې له هغه مخکې يې نازل کړی دی، او څوک چې پر الله د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو يې او وروستۍ ورځ کفر وکړي؛ نو هغه په لرې لاروركۍ سره لاروركی دی. (د النساء سورت: ١٣٦ ايت).

او الله تعالی فرمايلي: په حقه يې پر تا داسې کتاب نازل کړ چې د هغه څه تصديقوونکی دی چې ترې مخکې و او تورات او انجيل يې نازل کړل. د مخکېنيو خلکو د لارښوونې لپاره او فرقان يې رانازل کړ، چا چې د الله په ايتونو کفر کړی، د هغوی لپاره هرومرو يو سخت عذاب دی، او الله برلاسی غچ اخيستو والا دی.

(د آل عمران سورت: ۳- ٤ ایتونه)

او الله تعالی فرمايلي: رسول پر هغه څه ايمان راوړی چې د خپل رب له لورې ورته نازل شوي او مؤمنانو هم، ټولو ايمان راوړی پر الله، پرېښتو يې، كتابونو يې او رسولانو يې (هغوی وايي چې) له رسولانو يې د يوه ترمنځ هم توپيرنه كوو او وايي: اورېدلي او منلي مو دي بخښنه (غواړو) ستا نه زموږ ربه! او ستا په لور (ستنېدل) دي. (د البقره سورت: ۲۸٥ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: موږ پر الله او هغه څه ايمان راوړی چې پر موږ نازل كړل شوي او پر هغه څه چې پر ابراهيم، اسماعيل، اسحاق، يعقوب او د هغوی پر اولادونو نازل كړل شوي دي، او څه چې

موسی، عيسی او نبيانو ته د هغوی د پالونکي له لوري ورکړل شوي دي، موږ له هغوی څخه د هيچا ترمنځ توپير نه کوو او موږ هغه لره غاړه ايښودونکي يو. (د آل عمران سورت: ٨٤ ايت)

څلورم: پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم السلام ايمان راوړل، نو پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم السلام ايمان راوړل واجب دي او پردې خبره باور کول چې هغوی ټول د الله له لوري رسولان دي چې خپلو امتونو ته د الله پيغامونه د هغه دين او شريعت رسوي.

الله تعالی فرمايلي: وواياست: موږ پر الله او هغه څه ايمان راوړی چې موږ ته نازل کړل شوي او پر هغه څه چې ابراهيم، اسماعيل، اسحاق، يعقوب او د

هغوی اولادونو ته نازل کړل شوي دي او څه چې موسی، عیسی او نبیانو ته د هغوی د رب له لوري ورکړل شوي دي، موږ له هغوی څخه د هیچا ترمنځ توپیر نه کوو او موږ هغه ته غاړه اېښودونکي یو. (د البقره سورت: ۱۳۶ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: رسول پر هغه څه ایمان راوړی چې هغه ته د خپل رب له طرفه نازل کړل شوی دی او مومنانو هم، ټولو ایمان راوړی دی په الله باندې او د هغه پر ملایکو او د هغه پر کتابونو او د هغه په رسولانو باندې (او وایي) مونږه د هغه (الله) په رسولانو کې د هیچا په مینځ کې تفریق نه کوو او وایي: مونږ واورېدل او مونږ خبره ومنله (مونږ) ستا

(نه) بخښنه (غواړو) ای زمونږه ربه! او خاص تا ته بېرته درتګ دی. (د البقره سورت: ۲۸۵ ایت).

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: مونږ پر الله او هغه څه ايمان راوړی چې پر مونږ نازل کړل شوي او پر هغه څه چې پر ابراهيم، اسماعيل، اسحاق، يعقوب او د هغوی پر اولادونو نازل کړل شوي دي، او څه چې موسی، عيسی او نبيانو ته د هغوی د رب له لوري ورکړل شوي دي، مونږ له هغوی څخه د هيچا تر منځ توپير نه کوو او مونږ هغه لره غاړه ايښودونکي يو. (د آل عمران سورت: ۸٤ ايت)

او د هغوی پر ختميدونکي(وروستي) ايمان راوړل چې هغه د الله رسول محمد صلی الله عليه وسلم د

نبيانو او رسولانو د لړۍ پای ته رسوونکی دی، الله تعالی فرمايلي: او کله چې الله له نبيانو ژمنه واخيسته چې کله مې کتاب او حکمت درکړ، بيا که کوم داسې رسول درشي چې تاسو سره د شته کتاب تصديقوونکی وي نو هرومرو به ايمان پرې راوړئ او ملاتړ به يې کوئ ! (بيايې) وفرمايل: ايا په دې اقرارکوئ او زما ټينګه ژمنه مو واخيسته، هغوی وويل اقرار کوو، وې فرمايل: نو شاهدان اوسئ او زه هم درسره له شاهدانو يم. (د آل عمران سورت: ۸۱ ايت)

نو اسلام پر ټولو نبيانو او رسولانو عمومي ايمان راوړل واجبوي او د هغوی پر وروستي محمد صلی الله عليه وسلم ايمان راوړل واجبوي. الله تعالی فرمايلي: ووايه:

اې اهل کتابو! تر هغه به تاسو په هيڅ شي (حساب) نه يئ، تر څو تورات، انجيل، او هغه څه چې تاسو ته د خپل رب له طرفه درنازل شوي، قايم نه کړئ. (د المائده سورت: ٦٨ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: اې اهل کتابو! هغه څه ته راشئ چې زموږ او ستاسو ترمنځ برابر دي، دا چې له الله پرته د بل چا عبادت به نه کوو، نه به څه شی ورسره شريکوو او نه به له الله پرته ځيني زموږ ځيني نور د پالونکو په توګه نيسو، نو که هغوی وګرځېدل بيا ورته ووايئ تاسو شاهدان اوسئ چې موږ مسلمانان يو. (د آل عمران سورت: ٦٤ ايت).

او څوک چې پر یو نبي کفر وکړي؛ نو هغه پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام کفر کړی دی، ځکه خو الله د نوح علیه السلام د قوم پر خلاف له خپلې پرېکړې په خبر ورکولو سره فرمايي: د نوح قوم رسولان دروغجن وګڼل. (د الشعراء سورت: ۱۰۵ ایت)

او ښکاره خبره ده چې له نوح علیه السلام مخکې کوم رسول نه و تېرشوی، خو سره له دې چې قوم يې هغه دروغجن وګڼلو؛ نو د هغوی له لوري د هغه دروغجن ګڼل د ټولو نبیانو او رسولانو دروغجن ګڼل و، ځکه د هغوی بلنه یوه وه او موخه يې یوه وه.

پنځم: پر وروستۍ ورځ ایمان لرل چې هغه د قیامت ورځ ده او د دغې دنیا د ژوند په پای کې به الله اسرافیل پرېښتې ته امر وکړي؛ نو هغه به په چیغه پوکی وکړي، داسې چیغه به ووهي چې هر هغه څه به مړه شي چې الله یې غواړي، الله تعالی فرمایلي: او شپېلۍ به پو کړی شي نو څوك چې په اسمانونو او څوك چې په ځمکه کې دي، ټول به بې هوښه شي پرته له هغه چې الله یې وغواړي، بیا به بل ځل پو کړی شي نو یو دم به (ټول) ولاړ کتل پیل کړي. (د الزمر سورت: ٦٨ ایت)

او کله چې ټول هغه خلک چې په اسمانونو او څوک چې په ځمکه کې دي تباه شي پرته له هغه چې الله د هغو تباه کېدل نه غواړي، نو اسمانونه او ځمکه به را

ونغښتل شي، لکه الله تعالی چې وايي: په کومه ورځ چې موږ اسمان داسې راونغاړو لکه د ليکل شويو پاڼو نغښتل، څنګه چې لومړی ځل پيدايښت مو پيل کړی و، همغسې به يې بيا راګرځوو، دا په موږ ژمنه ده موږ هرومرو د دې کارکوونکي يو. (د الأنبياء سورت: ١٠٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او هغوی د الله هغه ډول درناوی ونه کړ څنګه چې ښايي، حال دا چې ځمکه به ټوله د قيامت په ورځ د هغه په موټې کې او اسمانونه به نغښتلي د هغه په ښي لاس کې وي، هغه لره پاکي ده او له هغه څه ډېر لوړ دی چې هغوی يې (ورسره) شريکوي. (د الزمر سورت: ٦٧ ايت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: الله عزوجل به د قيامت په ورځ اسمانونه را ونغاړي، بيا به يې په ښي لاس کې را واخلي بيا به ووايي: زه پاچا يم، چېرې دي برلاسي ځواکمن؟ چېرې دي لويي کوونکي؟ بيا به ځمکې په چپ لاس کې را ونغاړي بيا به ووايي: زه پاچا يم، چېرې دي برلاسي ځواکمن؟ چېرې دي لويي کوونکي؟ مسلم روايت کړی.

بيا به الله پرېښتې ته امر وکړي؛ نو هغه به د بيا ځل لپاره پوکی وکړي، نو هغوی (ټول) به ولاړ کتل پيل کړي. الله تعالی فرمايلي: بيا به بل ځل پو کړی شي نو يو دم به (ټول) ولاړ کتل پيل کړي. (د الزمر سورت: ٦٨ ايت) نو پس هر کله چې الله خلک د حساب لپاره بېرته ژوندي راپورته کړي. الله تعالی فرمايلي:

هغه ورځ چې زمکه ترې وچوي منډې به وهي. دا راغونډول پر موږ اسانه دي. (د ق سورت: ٤٤ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: هغه ورځ چې هغوی (ټول) به راڅرګندېدونکي وي، د هغوی هیڅ شی به پر الله پټ نه وي، نن پاچايي د چا ده؟ یوازې یو برلاسي الله لره. (د غافر سورت: ١٦ ایت)

په دغه ورځ به الله له ټولو خلکو سره حساب کوي، د هر مظلوم لپاره به له ظالم څخه غچ اخلي او هر انسان ته به د هغه څه بدله ورکوي چې کړي يې دي.

الله تعالی فرمایلي: نن به هر چاته په خپلو کړو وړو بدله ورکول کیږي، نن ظلم نشته. بېشکه الله ډېر ژر ژر حساب کوونکی دی. (د غافر سورت: ١٧ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه الله د ذرې په اندازه ظلم نه کوي او که هغه ښېګڼه وي نو دوه برابره کوي يې او له خپل لوري لا ستر اجرهم ورکوي. (د النساء سورت: ٤٠ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: څوک چې د يوې ذرې په اندازه ښېګڼه وکړي بدله به يې ووينې. او څوک چې د يوې ذرې په اندازه بدي وکړي وبه يې ويني. (د الزلزله سورت: ٧- ٨ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: او موږ به د قيامت ورځې ته د انصاف تلې ږدو نو بيا به په هيڅا هيڅ ظلم ونه شي که (څه هم يو عمل) د اورې داني په اندازه وي، موږ

به يې راوړو او د حساب کولو لپاره موږ بس يو. (الانبياء سورت، ٤٧ ايت)

او له را پاڅېدلو او حساب وروسته به بدله وي، نو چا چې غوره کار کړی وي، د هغه لپاره به تلپاتې داسې نعمتونه وي چې نه به ختمېږي، او چا چې شر او کفر کړی وي د هغه لپاره به عذاب وي، الله تعالی فرمايلي: پاچايي به په هغه ورځ يوازې الله لره وي، همغه به يې تر منځ پرېکړه کوي، نو چا چې ايمان راوړی او سم کارونه يې کړي هغوی به له نعمتونو ډکو جنتونو کې وي. او هغه کسان چې کفر يې کړی او زموږ ايتونه يې دروغ ګڼلي نو د هغوی لپاره به سپکوونکی عذاب وي. (د الحج سورت ٥٦- ٥٧ ايتونه)

او موږ پوهېږو چې که د دنیا ژوند وروستی حالت وای، نو ژوند او شتون به له هر اړخه بې ګټې وای، الله تعالی فرمايلي: **آيا تاسې ګومان کوئ چې موږ هسې چټې پيداکړي ياست، او تاسو به موږ ته نه راګرځول کېږئ.** (المؤمنون سورت: ١١٥ آيت)

شپږم: په قضاء او تقدير ايمان لرل او پردې خبره ايمان لرل واجب دي چې الله پر هغه څه پوه دی چې مخکې تېر شوي او څه چې کيږي او څه چې وروسته په دغو کائناتو کې کېدونکي دي، او دا چې الله دا هر څه د آسمانونو او ځمکې له پيدايښت څخه وړاندې ليکلي دي، الله تعالی فرمايلي: **له همغه سره د غيبو ټولې چابيانې دي چې له هغه پرته بل څوك نه پرې پوهيږي، په وچه او لمده کې چې هرڅه دي**

وربانديې پوهيږي، داسې کومه پاڼه نه رالويږي چې
هغه پرې پوه نه وي او نه به د ځمکې په تيارو کې
څه دانه وي (چې الله ته معلومه نه وي)، لامده او وچ
توك په يو روښانه کتاب کې (ليکل شوي) دي.
(الانعام سورت، ۵۹ ايت)

او الله پر هرڅه د پوهې له پلوه را چاپير دی، الله تعالی
فرمايلي: الله هغه ذات دی چې اوه اسمانونه او د هغو
غوندې ځمکې يې پيداکړې دي، د هغو ترمنځ امر را
نازليږي، ترڅو پوه شئ چې پرته له شکه الله پر هر
څه ځواکمن دی او دا چې الله د پوهې له پلوه پر
هرڅه چاپير دی. (د الطلاق سورت: ۱۲ ايت)

او دا چې په دغو کائناتو کې هيڅ هم نه واقع کيږي مګر هغه چې الله يې اراده کړې وي، غوښتې يې وي، پيداکړې يې وي او اسباب يې ورته اسانه کړې وي، الله تعالی فرمايلي: **هغه ذات چې هغه لره د اسمانونو او ځمکې پاچايي ده، نه يې زوی نيولی، نه هغه لره په پادشاهۍ کې کوم شريک شته او هرڅه يې پيدا کړي، نو بشپړ درناوی يې وکړه.** (د الفرقان سورت: ۲ ايت)

او هغه لره په دغه کې داسې لوی حکمت دی چې خلک پرې نه شي را چاپيرېدلای، الله تعالی فرمايلي: **(دغه) ډېر کامل حکمت دی، پس (دوی ته) وېرونکې ګټه نه رسوي.** (د القمر سورت: ۵ ايت).

او الله تعالی فرمايلي: **او همغه ذات دی چې د پيدايښت پيل کوي او بيا يې (هم) راګرځوي او دا لا ورته اسانه ده او په اسمانونو او ځمکه کې د هغه صفت تر ټولو لوړ دی او همغه حکمت والا برلاسی دی.** (د الروم سورت: ۲۷ ايت).

او الله تعالی د ځان صفت په حکمت سره بيان کړ او ځان يې په حکيم سره ونوماوه، الله تعالی فرمايلي: **الله تعالی ګواهي ورکړې د دې خبرې چې يقينا نشته بل حقدار د بندګۍ په حقه سره مګر همدا دی او ملايکو او د علم خاوندانو (هم) چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، بل حقدار د بندګي نشته په حقه سره مګر همدی دی چې ډېر غالب ښه حکمت والا دی** (د آل عمران سورت: ۱۸ ايت)

او الله تعالی له عیسی علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره فرمايي په داسې حال کې به هغه د قيامت په ورځ الله ته په خطاب سره وايي: که چېرې ته عذاب ورکړې؛ نو هغوی ستا بندګان دي، او که بخښنه ورته وکړې؛ نو پرته له شکه ته برلاسی حکمت والا يې. (د المائده سورت: ۱۱۸)

او الله تعالی موسی علیه السلام ته وفرمایل کله یې چې اواز ورته وکړ په داسې حال کې چې هغه د طور له غره سره و: اې موسی پرته له شکه زه الله برلاسی حکمت والا یم. (د النمل سورت: ۹ ایت)

او د قرآن عظیم صفت يې په حکمت سره بیان کړ، الله تعالی فرمايي: الر (دا) یو داسې کتاب دی چې

ايتونه يې محکم کړی شوي بيا په تفصيل بيان شوي د يو حکيم او با خبر ذات له لوري. (د هود سورت: ١ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: دا هغه د حکمت خبرې دي چې ستا د رب له خوار درته وحي کړی شوي دي. او (پام کوه) الله سره کوم بل معبود مه نيسه، کنه بيا به جهنم کې پرې او ديکه شوی غورځول کېږې. (د الاسراء سورت: ٣٩ ايت)

انبياء عليهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري يې رسوي او له هر هغه څه څخه معصوم دي چې له عقل سره په ټکر کې وي او يا يې سالم اخلاق ردوي، او نبيان د الله بندګانو ته د امرونو په رسولو مکلف دي، او نبيان د ربوبيت او الوهيت له ځانګړنو څخه هيڅ ځانګړنه نلري، بلکې هغوی د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي چې الله تعالی هغوی ته خپل پيغامونه وحي کوي.

او انبياء عليهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري يې رسوي، ځکه الله په خپل مخلوق کې له غوره خلکو څخه انتخاب کړي دي، تر څو د هغه پيغامونه ورسوي، الله تعالی فرمايلي: الله له پرېښتو استازي غوره کوي او له خلکو، پرته له شکه الله ښه اورېدونکی ليدونکی دی. (د الحج سورت:

۷۵ ایت) او الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه الله آدم، نوح، د ابراهيم کورنۍ او د عمران کورنۍ پر ټولو خلکو غوره کړي دي.** (د آل عمران سورت: ۳۳ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **وويل (الله): ای موسی! بېشکه ما تا ته په ټولو خلکو باندې په خپلو پیغامونو او په خپل کلام سره غوره والی درکړی دی، نو ته هغه څه ونيسه چې ما تا ته درکړي دي، او له شکر کوونکو څخه شه.** (د الأعراف سورت: ۱۴۴ ایت)

او رسولان علیهم السلام پوهېږي چې پر هغوی څه نازلېږي هغه الهي وحي ده او هغوی پرېښتېويني چې وحي را نازلوي، الله تعالی فرمايلي: **هغه پر پټو پوه دی نو په خپلو پټو هيڅوك نه خبروي. پرته له هغه**

استازي چې هغه يې (د پټو څه پوهې لپاره) غوره کړې وي، نو د هغه مخته او وروسته ساتونکي روانوي. تر څو معلومه کړي چې د هغه پیغامونه يې (سم) رسولي دي او الله د هغوی له هر څه را چاپېر دی او هر شی يې په شمېر شمېرلي ساتلي دي. (د الجن سورت: ۲٦- ۲۸ ایتونه)

او الله هغوی ته د خپلو پیغامونو د رسولو امر کړی، الله تعالی فرمايلي: اې رسوله! څه دې چې درته د رب له لوري درنازل شوي هغه (خلکوته) ورسوه او که داسې دې ونه کړل؛ نو د هغه پیغام دې سم نه دی رسولی او د خلکو له شره به دې الله ساتي. بېشکه الله کافر قوم ته لارښوونه نه کوي. (د المائده سورت: ٦٧ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: (دا ټول) رسولان زېري ورکوونکي او ويرووونکي (لېږل شوي وو) ترڅو له رسولانو وروسته خلکوته د الله په وړاندې کوم دليل پاتې نه شي، او الله برلاسی حکمت والا دی. (د النساء سورت: ١٦٥ ايت)

او رسولان عليهم الصلاة والسلام ترټولو زيات له الله څخه وېرېږي او له هغه ډارېږي، نو د هغه په پيغامونو کې نه څه زياتوي او نه ترې څه کموي، الله تعالی فرمايلي: او که چېرې هغه له ځانه موږ پسې څه خبرې جوړې کړې وای. هرومرو به مو هغه په ښي لاس رانيولی و، بيا به مو د هغه د زړه رګ ترې غوڅ کړی وای. نو بيا به له تاسي هيڅوك له دې كاره زموږ ايساروووونکي نه و. (د الحاقه سورت: ٤٤- ٤٧ ايتونه)

ابن کثير رحمه الله وېلي: الله تعالى وايي: (که هغه پر مونږ له ځانه خبرې جوړې کړې واى) معنا دا چې که محمد صلى الله عليه وسلم دا کار کړى واى، که څېرې داسې واى لکه هغوى چې ګومان کوي چې هغه پر مونږ دروغ تړونکى دى؛ نو په پيغام کې يې څه زياتوالى او يا له هغه کموالى راوړى واى، او يا يې له ځانه يوڅه ويلي واى چې مونږ ته يې نسبت کړى و، -خو داسې نه ده-، او مونږ به هم هغه ته په سزا ورکولو کې بيړه کړې واى، ځکه خو يې وويل: (هرومرو به مو هغه په ښي لاس رانيولى واى) ويل کيږي: معنا دا چې له هغه به مو په ښي لاس غچ اخيستى واى، ځکه هغه (ښى لاس) په را نيولو کې ډېر سخت وي، او چا ويلي: هغه به مو هرومرو له ښي

لاس رانیولی وای. او الله تعالی فرمایلي: او کله چې الله وویل: اې عیسی د مریمې زویه! ایا تا خلکوته ویلي و چې له الله پرته ما او زما مور معبودان ونیسئ؟ (عیسی) وویل: تا لره پاکي ده! زما خو دا کار نه و چې داسې څه مې ویلي وای کوم چې ماته حق نه و که ما څه ویلي وای نو ته هرومرو ورباندې پوه یې، ته په هغه څه ښه پوهېږې چې زما په زړه کې دي او زه په هغه نه پوهېږم چې ستا په نفس کې دي، بیشکه همدا ته پر پټو ښه پوه یې، بل څه مې نه دي ورته ویلي پرته له هغه چې تایې را ته امرکړی و، دا چې یوازې د الله چې زما او ستاسو پالونکی دی بنده ګي وکړئ. او زه تر هغه پرې څارونکی وم چې په هغوی کې وم خو کله دې چې در واخیستم نو ته

په خپله ورباندې څارونكى وې او همدا ته په هر
څه څارونكى يې. (د المائده سورت: ١١٦- ١١٧ ايتونه)

او د الله پر خپلو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة
والسلام له پېرزوينې څخه دا ده چې الله هغوى د
خپل پيغام په رسولو كې ټينګوي، الله تعالى فرمايلي:
هغه وويل: پرته له شكه زه پر الله شاهدي وركوم او
تاسو شاهدي وركړئ، پرته له شكه زه له هغه څه
بېزار يم چې تاسو يې ورسره شريكوئ، له هغه پرته
تاسو ټول زما پر خلاف چل وكړئ بيا وخت مه
راكوئ. پرته له شكه ما پر الله توكل كړى چې زما او
ستاسو رب دى، هيڅ داسې خوځېدونكى نشته چې
هغه يې د تندي د وېښتانو رانيوونكى نه وي،

بېشکه زما پالونکی پر سمه لار دی. (د هود سورت: ٥٤- ٥٦ ایتونه)

او الله تعالی فرمایلي: او نېږدې و چې هغوی دې په فتنه کې واچوي، له هغې وحیې دې واړوي چې موږ درلیږلې، تر څو په موږ پورې بل څه وتړي او بیا به یې نو هرومرو په دوستۍ نیولی وې. او که ته مو ټینګ کړی نه وای نو نېږدې و چې د هغوی لور ته لږ ورکوږ شوی وای. بیا به مو هرومرو په ژوند کې هم دوه برابره عذاب درڅکلی و او په مړینه (آخرت) کې هم دوه برابره، بیا به دې زموږ پر خلاف کوم مرستندوی نه و موندلی. (د الإسراء سورت: ٧٣- ٧٥ ایتونه)

دغه او له دغو مخکېني ايتونه پردې شاهد او دليل دي چې قرآن د کائناتو د پالونکي له لوري نازل کړل شوی دی، ځکه که چېرې هغه د رسول محمد صلی الله عليه وسلم له لوري وای؛ نو پر داسې خبرو به مشتمل نه و چې هغه ته متوجه دي.

او الله پاک خپل رسولان له خلکو ساتي، الله تعالی فرمايلي: اې رسوله! څه دې چې د پالونکي له لوري درنازل شوي هغه (خلکوته) ورسوه او که داسې دې ونه کړل؛ نو د هغه پيغام دې سم نه دی رسولی. او د خلکو له شره به دې الله ساتي. بېشکه الله کافر قوم ته لارښوونه نه کوي. (د المائده سورت: ٦٧ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: او د نوح خبر پرې ولوله! كله يې چې خپل قوم ته وويل: اې زما قومه! كه په تاسو كې زما اوسېدل او د الله په آيتونو نصيحت درته كول، پر تاسو درانه شوي وي نو ما پر الله بروسه كړې، او تاسو هم خپل كار او شريكان راغونډ كړئ، بيا دې خپل دغه كار له تاسو پټ نه وي بيا چې هر څنګه ضرر وي، ماته يې را ورسوئ او (هيڅ) مهلت مه راكوئ.

(د يونس سورت: ٧١ ايت).

او الله تعالى د موسى عليه السلام له وينا څخه په خبر وركولو فرمايلي: هغوى دواړو وويل: اې زموږ پالونكيه! موږ وېرېږو چې هغه به پر موږ بيړه وكړي

(په سزا کې) يا به نور هم سرکښه شي، ويې فرمايل: مه ويرېږئ، زه درسره يم، اورم او وينم. (د طه سورت: ٤٥- ٤٦ ايتونه)

نو الله تعالی دا خبره بيان کړه چې هغه د خپلو رسولانو عليهم السلام د هغوی له دښمنانو څخه ساتونکی دی، چې هغوی ته کوم زيان نه شي رسولای، او الله خبر ورکړ چې هغه د خپلې وحې ساتنه کوي چې نه څه پکې زياتېدلای شي او نه څه ترې کمېدلای شي. الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه موږ ذکر (قرآن) نازل کړی او موږ يې هرومرو ساتونکي يو. (د الحجر سورت: ٩ ايت)

او نبيان عليهم السلام له هر هغه څه څخه معصوم او خوندي دي چې له عقل او اخلاقو سره ټکر وي، الله تعالی د خپل نبي محمد صلی الله عليه وسلم د پاکۍ په بيانولو سره فرمايلي: **او پرته له شکه ته پر لويو اخلاقو يې.** (د القلم سورت: ٤ ايت)

او د هغه په اړه همدارنګه وايي: **او ستاسو ملګری لېونی نه دی.** (د التکوير سورت: ٢٢ ايت)

او دا ځکه چې تر څو هغوی په سمه توګه پيغام ورسولای شي، او نبيان عليهم السلام د الله بندګانو ته د هغه د امرونو په رسولو مکلف دي، هغوی لره د ربوبيت او الوهيت له ځانګړنو هيڅ هم ثابت نه دي، بلکې هغوی د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي، الله

هغوی ته خپل پیغامونه وحي کوي، الله تعالی فرمایلي:

رسولانو يې ورته وويل: موږ ستاسو غوندې له بشر پرته بل څه نه يو، خو الله چې له خپلو بندګانو هر چاته وغواړي احسان پرې کوي او دا مو هم په واك کې نشته چې د الله له حکم پرته کوم سند درته راوړو او پر همغه الله دې مؤمنان بروسه وکړي.

(د إبراهيم سورت: ١١ ايت)

او الله خپل رسول محمد صلى الله عليه وسلم ته په امر کولو سره وفرمايل چې خپل قوم ته ووايي: ورته ووايه: پرته له شکه زه خو يوازې ستاسو غوندې يو انسان يم، ماته وحي شوې چې بېشکه ستاسو معبود همغه يو الله دی، نو هر څوك چې له خپل پالونکي

سره د ملاقات هيله لري هغه دې سم کارونه وکړي او د خپل پالونکي په عبادت کې دې بل هيڅوك نه شريکوي. (د الکهف سورت: ۱۱۰ آيت)

او اسلام یوازې د الله عبادت ته د لویو عبادتونو په اصولو سره بلنه کوي

چې هغه: داسې لمونځ دی چې ولاړه، رکوع، سجده، د الله یاد، د هغه ستاینه او دعاء ده چې یو څوک یې هره ورځ پنځه ځلې کوي، چې په هغو کې ټول توپیرونه له منځه ځي، شتمن، بې وزله، مشر او کشر د لمانځه په یو صف (کتار) کې وي، زکات: چې د مال لږه برخه ده کومه چې له شرطونو او هغو اندازو سره چې الله د شتمنو په مالونو کې واجبه کړې چې په کال کې یوځل بې وزلو او نورو خلکو ته ورکول کیږي، روژه چې هغه: له ماتوونکو شیانو څخه د رمضان میاشتې په ورځ کې بندېدل دي، چې په نفس کې اراده او صبر زیاتوي، حج چې هغه: په ټول عمر کې یوځل په

مکه مکرمه کې د بیت الله قصد کول دي پر هغه چا چې وس او توان يې لري او په دغه حج کې ټول د خپل پيداکوونکي لوري ته په متوجه کېدلو سره برابرېږي او توپيرونه او نسبتونه له منځه ېکي ځي.

اسلام د الله عبادت ته په لويو عبادتونو او نورو عبادتونو سره بلنه کوي او دغه لوی عبادتونه الله پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة السلام واجب کړي دي او ترټولو عبادتونو لوی يې دادي:

لومړی: لمونځ دی چې الله پر مسلمانانو فرض کړی لکه څنګه يې چې پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة والسلام فرض کړی و، او الله خپل دوست نبي ابراهيم عليه السلام ته امر وکړ چې د هغه کور د

طواف کوونکو، لمونځ کوونکو، رکوع کوونکو او سجده کوونکو لپاره پاک کړي، الله تعالی فرمايلي: او کله چې مو دا کور (کعبه) خلکوته د ثواب او امن ځای وګرځولو (نو تاسو) د ابراهيم د درېدلو ځای د لمانځه لپاره ونيسئ، او ابراهيم او اسماعيل ته مو دا حکم کړی و چې زما کور طواف کوونکو، اعتکاف کوونکو او رکوع کوونکو سجده کوونکو لپاره پاك کړئ. (د البقره سورت: ۱۲۵ ايت)

او الله پر موسی په لومړي اواز کې چې موسی عليه السلام ته يې وکړ (لمونځ) واجب کړ، الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه زه ستا پالونکی يم؛ نو خپلې دې وباسه، پرته له شکه ته د طوی په سپېڅلي ناو (دره) کې يې. او ته مې غوره کړی يې نو چې څه

درته وحي کیږي هغو ته غوږ کېږده. پرته له شکه زه الله یم له ما پرته بل الله نشته؛ نو عبادت مې کوه او زما د یاد لپاره بشپړ لمونځ کوه. (د طه سورت: ۱۲- ۱٤ ایتونه)

او مسیح عیسی علیه السلام دا خبر ورکړ چې الله هغه ته د لمانځه او زکات امر کړی دی؛ نو ویې ویل لکه څنګه الله تعالی خبر ورکړی. او زه یې مبارک ګرځولی یم هر چېرته چې یم او د لمانځه او زکات ټینګار یې راباندې کړی تر څو چې ژوندی یم. (د مریم سورت: ۳۱ ایت)

او په اسلام کې لمونځ: ولاړې، رکوع، سجدې، د الله یاد، د هغه ستاینې او دعاء ته ویل کیږي چې هر

څوک يې په ورځ کې پنځه ځلې کوي، الله تعالی فرمايلي: د ټولو لمونځونو او هغه منځني لمونځ ښه ساتنه کوئ او الله ته غاړه اېښودونکي دريږئ. (د البقره سورت: ۲۳۸ ايت)

او الله تعالی فرمايلي دي: لمونځ کوه د لمر له زواله د شپې تر تيارې پورې او د سهار قرائت هم کوه، بېشکه د سهار د قرائت شاهدي ورکول کيږي. (د الإسراء سورت: ۷۸ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي: هر چې رکوع ده په هغې کې د الله رب العزت لويي بيانوئ، په سجده کې په دعاء کې ښه کوښښ کوئ او دا ډېره

ور ده چې هغه دعا مو قبلوه کړل شي. صحیح مسلم روایت کړی.

دویم: زکات دی چې الله پر مسلمانانو فرض کړی لکه پر پخوانیو نبیانو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام یې چې فرض کړی و، او زکات د مال داسې لږه برخه ده چې شرطونه او اندازې یې الله ټاکلې دي د شتمنو په مال کې واجب دی، بې وزلو او نورو خلکو ته په کال کې یوځل ورکول کیږي. الله تعالی فرمايلي: **د هغوی له مالونو صدقه واخله چې په دې سره يې پاك او اصلاح کړې او هغوی ته د رحمت دعا وکړه، بیشکه ستا دعا د هغوی لپاره ډاډګیرنه ده او الله پوه اوريدونکی دی.** (د التوبه سورت: ۱۰۳ ایت)

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم معاذ رضي الله عنه یمن ته ولیږلو ورته یې وویل: **پرته له شکه ته د اهل کتابو یو قوم ته ورتلونکی یې؛ نو هغوی ته بلنه ورکړه تر څو دا شاهدي ورکړي چې له الله پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته او زه د الله رسول یم، که چیرته یې په دغه خبره کې ستا پیروي وکړه، بیا یې خبر کړه چې الله پر هغوی په یوه شپه او ورځ کې پنځه لمنځونه فرض کړي دي، که یې په دغه خبره کې هم ستا پیروي وکړه، بیا یې خبر کړه چې الله عزوجل پر هغوی د هغوی په مالونو کې صدقه فرض کړې ده چې له شتمنو به یې اخېستل کیږي او بې وزلو ته به یې ورکول کیږي، که یې په دې کې هم ستا پیروي وکړه؛ نو بیا یې د غوره مالونو له اخېستلو**

ډېره کوه او د مظلوم له ښېرا څخه وېرېږه، ځکه د هغه د ښېرا او الله تر منځ پرده نشته. ترمذي روايت کړی، د حديث شمېره ده ٦٢٥.

درېيم: روژه چې الله تعالى پر مسلمانانو فرض کړې لکه څنګه يې چې پر پخوانيو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة والسلام فرض کړې وه، الله تعالى فرمايلي: **اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! پرتاسو روژه فرض کړل شوې لکه څنګه چې پر هغو خلکو فرض کړل شوې وه چې له تاسو مخکې وو، تر څو تاسو ځانونه وساتئ.** (د البقره سورت: ١٨٣ ايت)

او هغه: د رمضان مياشتې په ورځ کې له روژه ماتوونکو شيانو څخه ځان ساتل دي او روژه په

نفس کې اراده او صبر روزي. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **الله عزوجل فرمايي: روژه زما لپاره ده او زه به يې بدله ورکوم، زما لپاره خپل خوراک، څښاک او شهوت پرېږدي، روژه ډال دی، د روژه نيوونکي لپاره دوې خوشحالۍ دي: يوه خوشحالي کله چې روژه ماتوي او بله خوشحالي کله چې له خپل رب سره مخامخ کيږي.** د صحيح بخاري روايت کړی، حديث شمېره ۷٤۹۲

څلورم: حج دی چې الله پر مسلمانانو فرض کړی دی لکه څنګه يې چې پر مخکېنيو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة والسلام فرض کړی و، او خپل دوست نبي ابراهيم عليه السلام ته يې امر وکړ چې د حج په اړه اواز وکړي، الله تعالی فرمايلي: **او په خلکو کې د**

حج اعلان وکړه چې له هرې لرې لارې څخه پلي او په هر (ډول) ډنګر اوښ سپاره درته راشي. (د الحج سورت: ۲۷ ایت)

او الله هغه ته امر وکړ چې دغه پخوانی کور د حاجیانو لپاره ښه پاک کړي، نو الله تعالی فرمایلي: او کله چې موږ ابراهیم ته د بیت الله ځای وټاکلو چې له ماسره هیڅ شی مه شریکوه او زما کور د طواف کوونکو، قیام کوونکو، رکوع او سجده کوونکو لپاره پاك کړه. (د الحج سورت: ۲٦ ایت)

او حج په مکه مکرمه کې د معلومو اعمالو لپاره په ټول عمر کې یوځل پر وس او توان لرونکي شخص د بیت الله قصد کول دي، الله تعالی فرمایلي: او د الله

لپاره پر خلکو د بیت الله حج کول دي څوک يې چې د لارې توان ولري، او څوک چې کفر وکړي؛ نو الله له ټولو مخلوقاتو څخه بې پروا دی. (د آل عمران سورت: ۹۷ ایت)

او په حج کې حاجیان مسلمانان په یوځای کې را غونډيږي د خپل پیداکوونکي په عبادت کې اخلاص کوونکي وي، او ټول حاجیان په داسې طریقه د حج مناسک ادا کوي چې د ټولنې، فرهنګ او اقتصادي وضعیت توپیرونه پکې له منځه ځي.

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لویه ځانګړنه داده چې طریقه، وختونه او شرطونه یې الله تعالی ټاکلي دي او رسول صلی الله علیه وسلم رسولي، او تر نن ورځې پورې هیڅ انسان د زیاتوالي او کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبیانو علیهم السلام دغو لویو عبادتونو ته بلنه کوله.

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لویه ځانګړنه داده چې طریقه، وختونه او شرطونه یې الله تعالی ټاکلي دي او رسول صلی الله علیه وسلم رسولي، او تر نن ورځې هیڅ انسان د زیاتوالي او کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبیانو علیهم السلام دغو لویو عبادتونو ته بلنه کوله.

الله تعالی فرمايلي: نن مو ستاسو لپاره ستاسو دين پوره کړ او پر تاسو مو خپله پېرزوينه بشپړه کړه او ستاسو لپاره مو اسلام د دين په توګه خوښ کړی دی.

(د المائده سورت: ۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: هغه څه ټينګ ونيسه چې وحي يې درته کيږي، پرته له شکه ته پر نېغه لار يې.

(د الزخرف سورت: ٤٣ ايت)

او الله تعالی د لمانځه په اړه ويلي: نو کله چې لمونځ ختم کړئ، بيا په ولاړه، ناسته او په ملاسته الله يادوئ، او کله چې ډاډه شوئ؛ نو بيا بشپړ لمونځ کوئ، پرته له شکه لمونځ په ټاکلو وختونو کې پر مؤمنانو فرض دی.

(د النساء سورت: ۱۰۳ ايت)

او الله تعالی د زکات ورکولو په اړه ویلي: پرته له شکه خیراتونه خو یوازې د فقیرانو، بې وزلو، په هغو (کې) د کارکوونکو، هغوی چې په زړونو کې یې الفت اچولی شي، مریېانو ازادولو، پور وړو، د الله په لار کې او مسافرو لپاره دي دا د الله له لورې یوه فریضه ده او الله ډېر پوه حکمت والا دی. (د التوبه سورت: ٦٠ ایت)

او الله تعالی د روژې په اړه ویلي: د رمضان میاشت خو همغه ده چې قرآن پکې نازل شوی د خلکو لپاره لار ښود، د هدایت څرګندې نښې او د حق او باطل بېلوونکی (کتاب) نو له تاسو چې څوک دا میاشت بیاموي، هغه دې روژه ونیسي، او څوک چې ناروغ یا په سفر وي نو پر هغه له نورو ورځو څخه

شمېر پوره کول دي. الله خو تاسو ته اسانی غواړي، سختي خو درته نه غواړي. دا د دې لپاره چې تاسو همغه شمېر پوره کړئ (په قضا راوړلو سره) او الله په لويي ياد کړئ چې لارښوونه يې درته کړې او کېدای شي شکر وباسئ. (د البقره سورت: ۱۸۵ ايت)

او الله تعالی د حج په اړه وايي: د حج خو معلومې مياشتې دي، نو چا چې په هغو کې حج (پر ځان) فرض کړ نو بيا په حج کې نه کوروالی شته، نه ګناهونه او نه جنګ جګړه، او کومه ښېګڼه چې کوئ الله ورباندې پوهېږي او توښه در سره واخلئ او بېشکه غوره توښه ځان ساتل (له سواله) دي او له ما څخه ووېرېږئ اې د عقل څښتنانو! (د البقره سورت: ۱۹۷ ايت)

او ټولو نبیانو علیهم السلام دغو ټولو لویو عبادتونو ته بلنه کوله.

د اسلام رسول محمد چې د عبدالله زوی، د اسماعیل بن ابراهیم علیهم السلام له اولادې څخه دی په مکه کې په ۵۷۱ م کې زیږدېلی او هملته نبوت ورکړل شوی.

مدینې ته یې هجرت کړی او له قوم سره یې د بوت لمانځنې په کړنو کې ګډون نه دی کړی خو په لویو کارونو کې یې ورسره ګډون کولو او له پیغمبرۍ مخکې یې هم غوره اخلاق لرل او د هغه رب یې په لویو اخلاقو ستاینه کړې ده چې فرمایلي یې دي. **او پرته له شکه ته پر لویو اخلاقو یې.** (د القلم سورت: ٤ ایت)

چې قوم یې امین ورته ویلو، کله چې څلوېښت کلن شو نبوت ورکړل شو او الله په لویونښانو (معجزو) د هغه تایید وکړ، چې تر ټولو لویه معجزه یې قرآن کریم

دی، او هغه د ټولو نبیانو له معجزو لویه او تر نن پورې پاتې معجزه ده، کله چې الله د هغه دین بشپړ کړ او رسول صلی الله علیه وسلم په پوره توګه ورسولو، نو نبي صلی الله علیه وسلم د درې شپېتو کلونو په عمر کې وفات شو او په مدینه کې خاورو ته وسپارل شو، رسول محمد صلی الله علیه وسلم د نبیانو او رسولانو ختمونکی دی، الله له لارښوونې او حق دین سره لېږلی دی، ترڅو خلک د ناپوهۍ، کفر او بوت لمانځنې له تیارو د توحید او پوهې رڼا ته را وباسي او الله د هغه لپاره دا شاهدي ورکړه چې هغه د الله په امر را لېږل شوی بلونکی دی.

او کله چې څلوېښت کلن شو نبوت ورکړل شو او الله په لویونښانو (معجزو) د هغه تایید وکړ، چې تر ټولو

لویه یې قرآن کریم دی. د هغه رسول صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **له نبیانو هیڅ نبي نشته مګر دا چې هغه څه ورکړل شوي دي چې د هغو په اندازه خلکو ایمان پرې راوړی، خو ماته داسې وحي راکړل شوې ده چې الله یې راته وحي کوي؛ نو زه هیله لرم چې د قیامت په ورځ تر ټولو زما پیروان زیات وي.** صحیح بخاري.

او قرآن عظیم د الله له لورې خپل رسول صلی الله علیه وسلم ته وحي ده، الله د هغه په اړه فرمایلي: **دغه کتاب چې هیڅ شک پکې نشته د ځان ساتونکو لپاره لارښوونه ده.** (د البقره سورت: ۲ ایت)

او الله تعالی په دې اړه فرمايلي: ايا په قران کې فکر نه کوئ، که چېرې له الله پرته د بل چا له لورې وای؛ نو هغوی به زيات اختلاف پکې موندلی وای. (د النساء سورت: ۸۲ ايت)

او الله پېريان او انسانان وننګول چې د هغه غوندې څه دې راوړي، الله تعالی فرمايلي: ووايه: که انسانان او پېريان سره يوځای شي چې د دغه قرآن غوندې څه راوړي، د هغه غوندې به را نشي وړی، که څه هم ځيني د ځينو ملاتړ شي. (د الإسراء سورت: ۸۸ ايت)

او الله هغوی وننګول چې د هغو غوندې لس سورتونه دې راوړي، الله تعالی وفرمايل: که هغوی وايي چې دا يې له ځانه پسې تړلي دي؛ نو د هغو

غونډې لس له ځانه جوړ کړل شوي سورتونه دې راوړي او له الله پرته ځوک مو چې په وس وي راوبلئ که تاسې رېښتيني ياست. (د هود سورت: ١٣ ايت)

بلکې الله د هغه غونډې د يو سورت په راوړلو سره وننګول، الله تعالى وفرمايل: **او که تاسو له هغه څه څخه په شک کې واست چې موږ پر خپل بنده نازل کړي دي؛ نو د هغه غونډې يو سورت راوړئ او له الله پرته شاهدان مو راوبولئ که رېښتيني ياست.** (د البقره سورت: ٢٣ ايت)

او قرآن عظيم د نبيانو له معجزو څخه يوازېنۍ هغه معجزه ده چې تر ننه پورې پاتې ده، کله چې الله د

رسول الله صلى الله عليه وسلم لپاره دين بشپړ کړ او هغه په پوره طريقې سره ورسوو؛ نو هغه د درې شپېته کلونو په عمر کې وفات شو او مدينه منوره کې دفن کړل شو.

او د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم د نبيانو او رسولانو د لړۍ پای ته رسوونکی دی لکه الله تعالى چې وايي: **محمد ستاسو له نارينه وو څخه د چا پلار نه دی، بلکې د الله استازی او د نبيانو ختموونکی(د لړۍ پای ته رسوونکی) دی، او الله پر هر څه ښه پوه دی.** (د الأحزاب سورت: ٤٠ ايت)

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: **پرته له شکه زما او**

له ما مخکې د نبیانو مثال داسې دی لکه یو سړی چې کور جوړ کړي؛ نو ښکلی او ښایسته یې کړي مګر په یو کونج کې د یوې خښتې ځای پاتې وي، خلک پرې را تاویږي او ډېر یې خوښوي او وایي: ولې دغه خښته نه ده اېښودل شوې؟ ویې ویل: زه هغه خښته یم او زه د نبیانو ختموونکی(د لړۍ پای ته رسوونکی) یم. صحیح بخاري.

او په انجیل کې مسیح علیه السلام د رسول محمد صلی الله علیه وسلم په اړه د زیري ورکوونکي په توګه فرمایلي دي.

هغه ډبره چې معمارانو رد کړه هغه د کونج سر وګرځېده ایا په کتابونو کې مو نه دي لوستي: هغوی

ته يسوع د خپل پالونکي له لوري وويل: دغه زموږ په سترګو کې حيرانوونکې وه. او د نن ورځې د موجود تورات په سفر کې موسی عليه السلام ته د الله وينا راغلې: هغوی ته يې د ورونو له منځه ستا غوندې يو نبي دروم او خپل کلام د هغه په خوله کې اچوم؛ نو پر ټولو هغه څه به خبرې ورسره کوي چې زه يې سپارښتنه ورته کوم.

او الله خپل رسول محمد صلی الله عليه وسلم له لاربښوونې او حق دين سره ولېږلو او الله د هغه لپاره دا ګواهي ورکړه چې هغه پر حقه دی او دا چې هغه يې په خپل امر خپل لوري ته د بلونکي په توګه ولېږلو، الله تعالی فرمايلي: **خو الله ګواهي ورکوي چې څه يې درته نازل کړي، هغه يې په خپله پوهه نازل**

کړي او پرېښتې هم په دې ګواهي ورکوي (که څه هم) د الله ګواهي بيخي بس ده. (د النساء سورت: ١٦٦ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: (الله) همغه دی چې خپل رسول يې له لارښوونې او رښتيني دين سره لېږلی تر څو پر ټولو دينونو يې برلاسی کړي او الله د شاهد په توګه بس دی. (د الفتح سورت: ٢٨ ايت)

الله خپل رسول له لارښوونې سره ولېږی تر څو خلک د بت لمانځنې، کفر او ناپوهۍ له تيارو د توحيد او ايمان رڼا ته را وباسي، الله تعالی فرمايلي: چې پر همغه سره الله همغه چاته چې د همغه په رضا پسې ځي، د

سلامتۍ لارې ښايي او په خپل حکم سره يې له تيارو رڼا ته را باسي او سمې لارې ته يې لارښوونه کوي.

(د المائده سورت: ١٦ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: الر – دا (قرآن) يو کتاب دی چې تاته مو نازل کړی تر څو خلك د هغوی د پالونکي په اراده له تيارو څخه رڼا ته راوباسې، د ستايل شوي برلاسي الله لارې ته. (إبراهيم: ١ ايت)

او د اسلام هغه شريعت چې د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم راوړى، هغه د الهي پيغامونو او رباني شريعتونو ختموونكى دى

او د بشپړتيا شريعت دى او په هغو كې د خلكو د دين او دنيا سمون دى او هغه په لوړه درجه د خلكو د دينونو، وينو، مالونو، عقلونو او اولادونو ساتنه كوي، او هغه د ټولو مخكينيو شريعتونو نسخه كوونكى دى، لكه څنګه چې مخكيني شريعتونه ځينې پر ځينو نورو نسخه شول.

او الله پر دغه پيغام سره دين بشپړ كړ او پر خلكو د الله د رسول محمد صلى الله عليه وسلم په لیږلو سره پېرزوينه بشپړه شوه، الله تعالى فرمايلي: نن مو ستاسو

لپاره ستاسو دين پوره کړ او پر تاسو مو خپله پيرزوينه بشپړه کړه او ستاسو لپاره مو اسلام د دين په توګه خوښ کړی دی. (د المائده سورت: ۳ ايت)

او د اسلام شريعت د بشپړتيا شريعت دی، په هغو کې د خلکو د دين او دنيا سمون دی، ځکه هغه ټول هغه څه را نغښتي دي چې په مخکېنيو شريعتونو کې وو او هغه يې بشپړ او تام کړل.

الله تعالی فرمايي: پرته له شکه دغه قرآن هغې لارې ته ښوونه کوي چې هغه سمه سيده ده او هغو مؤمنانو ته چې سم کارونه کوي دا زېری ورکوي چې په رېښتيا د هغوی لپاره لويه بدله ده. (د الإسراء سورت: ۹ ايت)

او د اسلام شريعت هغه ستونزمن حکمونه چې په پخوانيو امتونو کې وو له خلکو لیرې کړل.

الله تعالی فرمايلي: هغه کسان چې د همدغه نالوستي رسول او نبي پيروي کوي د کوم چې هغوی په تورات او انجيل کې يې (نوم) ليکلی مومي، (هغه) چې د ښېګڼې امر ورته کوي، له بدۍ يې ايساروي، پاکيزه شيان ورته حلالوي، ناپاکه ورباندې حراموي او درانه پيټي يې ترې ايسته کوي او هغه بنديزونه چې پر هغوی وو (له منځه وړي). نو چا چې ايمان پرې راوړ، ملاتړ او مرسته يې وکړه او په هغې رڼايي پسې روان شول چې له هغه سره نازله شوې، همدوی برياليو دي. (د الأعراف سورت: ١٥٧ ايت)

او د اسلام شریعت د ټولو مخکېنیو شریعتونو لپاره ناسخ دی، الله تعالی فرمايلي: او تاته مو دا کتاب په حقه نازل کړی چې دا کتاب د هغه څه تصدیقوونکی دی کوم چې ترې وړاندې و او پر هغه څارونکی (یا شاهد) دی، نو د هغوی تر منځ په هغه څه پرېکړه کوه چې الله رانازل کړي او کوم حق چې درته راغلی له هغه څخه په مخ اړولو سره د هغوی په هوسونو پسې مه ځه له تاسې څخه هر یوه ته مو یو شریعت او تګلاره ټاکلې ده او که الله غوښتي وای نو تاسو ټول به يې یو امت ګرځولي وای خو د دې لپاره (یې داسې وکړل) چې په هغه څه کې مو وازمويي چې درکړي يې دي، نو په ښېګڼو کې یو له بله وړاندې شئ، د الله لورته ستاسو ټولو ستنېدل دي بیا

به مو پر هغه څه خبر کړي چې اختلاف مو پکې کولو.

(د المائده سورت: ٤٨ ایت)

نو قرآن کریم چې شریعت پکې رانغښتی دی، د مخکېنیو الهي کتابونو لپاره تصدیقوونکی، پر هغو پرېکړه کوونکی او د هغو لپاره ناسخ دی.

او الله تعالی له هغه اسلام پرته چې رسول محمد صلی الله علیه وسلم ورسره راغلی بل هیڅ دین نه مني؛ نو څوک چې له اسلام پرته بل دین ته غاړه ږدي هیڅکله به یې ترې قبول نه کړي.

د محمد صلی الله علیه وسلم له راتګ وروسته الله له هغه اسلام پرته چې محمد صلی الله علیه وسلم پرې راتګ کړی بل هیڅ دین نه مني؛ نو څوک چې له اسلام پرته د بل دین پیروي وکړي هیڅکله به یې ترې ونه مني. الله تعالی فرمایلي: **او څوك چې له اسلام پرته بل دین لټوي نو هیڅکله به ترې قبول نه شي او هغه به په آخرت کې له تاوانیانو وي.** (د آل عمران سورت: ۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه الله ته منلی دين اسلام دی او د اهل کتابو مخالفت خو د خپل منځي ضد له امله يوازې له هغه وروسته و چې پوهه ورته راغله او څوك چې د الله په ايتونو کفر کوي؛ نو بېشکه الله ډېرژر حساب والا دی. (د آل عمران سورت: ١٩ ايت)

او دغه اسلام همغه د الله د دوست ابراهيم عليه السلام ملت دی. الله تعالی فرمايلي: او څوک دی چې د ابراهيم له ملته مخ اړوي، مګر هغه کس چې خپل ځان ئې جاهل او احمق کړې وي، او يقينا مونږ هغه په دنيا کې غوره کړی دی او بېشکه په اخرت کې خامخا له صالحانو څخه دی. (د البقره سورت: ١٣٠ ايت).

او الله تعالی فرمايلي: او له هغه چا څخه په دين کې ښوك غوره دی چې الله ته يې ځان تسليم کړی، حال دا چې ښېګڼې والا او د حق پلوي ابراهيم په دين پسې روان وي او الله خو ابراهيم خپل دوست نيولی.

(د النساء سورت: ۱۲۵ ايت)

او الله خپل رسول محمد صلی الله عليه وسلم ته امر وکړ چې ووايي: وايه: په رېښتيا زما پالونکي د سمې لارې ښوونه راته کړې ده، چې يو مخ نيغ دين دی، د ابراهيم ملت چې حق پلوی و، او له مشرکانو څخه نه و. (د الأنعام سورت: ۱٦۱ ايت)

قرآن کريم هغه کتاب دی چې الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړی، او هغه د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی

چې الله انسانان او پېريان پرې ننګولي تر څو د هغو غوندې يو سورت راوړي، او دغه ننګونه تر نن ورځې روانه ده او قران کريم د زيات شمېر مهمو پوښتنو ځواب وويلو چې په ميليونونو خلک يې حيران کړل، او قرآن عظيم تر نن ورځې په هغه عربي ژبه خوندي دی چې پرې نازل شوی و، يو حرف هم نه دی ترې کم شوی او هغه چاپ شوی خپور شوی دی، او دا لوی عاجزوونکی کتاب دی او په دې ارزي چې ولوستل شي او معناوې يې وژباړل شي، لکه څنګه چې د رسول محمد صلی الله علیه وسلم سنت د

باوري راویانو له لړۍ سره سم را نقل شوي خوندي دي او په همغه عربي ژبه کې چاپ شوي چې رسول صلی الله علیه وسلم پرې خبرې کولې او زیات شمېر ژبو ته ژباړل شوي دي، قرآن کریم او د رسول صلی الله علیه وسلم سنت دواړه د اسلام د حکمونو او تشریعاتو لپاره یوازینۍ سرچینې دي؛ نو اسلام د هغو خلکو له کړنو څخه نه اخیستل کیږي چې یوازې اسلام ته منسوب دي، بلکې له الهي وحې قرآن عظیم او نبوي سنتو څخه اخیستل کیږي.

قرآن کریم هغه کتاب دی چې عربي رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته یې په عربي ژبه وحې کړې دی او د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی، الله تعالی فرمایلي: او پرته له شکه هغه د رب العالمین له لوري نازل کړل

شوی دی. دا جبریل امین را کوز کړی. ستا پر زړه، تر ځو له ویرووونکو شي. په ښکاره عربي ژبه.

د الشعراء سورت: ۱۹۲– ۱۹۵ ایت پورې

او الله تعالی فرمايلي: او پرته له شکه خامخا تا ته د ډېر حکمت والا، ښه علم والا له طرفه قرآن ښوولی او (عطا کولی) شي. (د النمل سورت: ٦ ایت)

او دغه قران د الله له لوري نازل کړل شوی دی او له هغه د مخکېنيو الهي کتابونو تصديقوونکی دی. الله تعالی فرمايلي: او دا قرآن خو داسې نه دی چې له الله پرته په درواغو جوړ کړل شوی وي، خو د هغه څه تصديق دی چې ترې مخکې وو، او د الکتاب تفصيل

دی. په دې کې څه شك نشته چې دا د مخلوقاتو د پالونکي له لوري دی. (د یونس سورت: ۳۷ ایت)

او قرآن عظیم په ډېری هغو مسائلو کې تفصیل بیانوي چې یهودو او نصاراوو یې د خپل دین په اړه اختلاف پکې کړی دی، الله تعالی فرمایلي: **پرته له شکه دغه قرآن پر بني اسرائیلو ډېری هغه څه بیانوي چې هغوی پکې اختلاف کوي.** (د النمل سورت: ۷۶ ایت)

او قرآن عظیم پر هغو دلایلو او برهانونو مشتمل دی چې د ټولو خلکو پر خلاف د الله سبحانه و تعالی اړوند د حقیقتونو د هغه د دین او جزا په پېژندګلوۍ کې حجت پرې قائمېږي. الله تعالی فرمایلي: **او په**

دغه قرآن کې مو د خلکو لپاره هرډول بېلګې بيان کړې دي، کېدای شي هغوی پند واخلي. (د الزمر سورت: ۲۷ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او پر تا مو کتاب نازل کړی چې د هرڅه بيانوونکی، لارښوونه، لورېينه او د مسلمانانو لپاره زېری دی. (د النحل سورت: ۸۹ ایت)

او قرآن کريم د داسې مهمو پوښتنو ځواب ورکوي چې په مېليونونو خلک ورته حيران دي؛ نو قرآن کريم دا بيانوي چې الله څه ډول اسمانونه او ځمکه پيدا کړل. الله تعالی فرمايلي: ايا هغو کسانو چې کفر يې کړی دا نه دي ليدلي چې اسمانونه او ځمکه سره نښتي وو بيا موږ سره بېل کړل، او له اوبو

نه مو هر ژوندی شی پیدا کړ، نو آیا هغوی ایمان نه راوړي؟. (د الأنبیاء سورت: ۳۰ ایت)

او دا چې الله څه ډول انسان پیداکړ، الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! که د بیا ژوندون په هکله په شك کې یاست، نو (خبر شئ) چې موږ تاسو له خاورې پیدا کړي یاست، بیا له نطفې، بیا د وینې له ټوټې، بیا د غوښې له بوټۍ څخه چې پوره شکل لرونکې هم وي او نیمګړې شکل والا هم، د دې لپاره چې تاسو ته (حقیقت) بیان کړو. او هره نطفه چې موږ يې وغواړو، تر يوې معلومې نېټې يې په رحمونو کې تم کوو، بیا مو د ماشوم په بڼه را باسو، بیا (مو روزنه کوو) تر څو چې خپلې ځوانۍ ته ورسېږئ. او ځینې له تاسو څخه (ژر) وفات کېدلی شي او ځینې مو تر

ناکاره عمره ځنډېدلې شي (ان) چې له پوهېدو وروسته بيا په هيڅ نه پوهيږي. او ته خو ځمکه وينې چې وچه شاړه ده، بيا چې کله اوبه وربانديې راتويې کړو نو وخوځيږي، را ډډه شي او له هر ډول تاندو شينګياوو څخه راوټوکوي. الحج پنځم ايت.

او چيرې يې ګرځېدل دي او له دغه ژوند وروسته د نېک کاره او بدکاره بدله څه ده، او پر دغه مسئله د دلائلو بيان په شلمه فقره کې تېر شو، او ايا دغه وجود همداسې تصادفي رامنځته شوی او که د کومې شريفې موخې لپاره رامنځته کړل شوی دی. الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچايي کې سوچ نه دی کړی او کوم شيان چې الله پيدا کړي دي او دا چې ښايي نېټه يې رانژدې شوې وي نو

له دې وروسته په کومه خبره ایمان راوړي؟ (د الأعراف سورت: ۱۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: ايا تاسو ګومان کړی همداسې بې ګټې مو پيداکړي ياست او زما لوري ته به نه راګرځول کېږئ. (المؤمنون سورت: ۱۱۵ ايت)

او قرآن عظیم تر نن ورځې پر هغه ژبه خوندي دی چې پرې نازل شوی و، الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه موږ دغه ذکر (قرآن) نازل کړی او موږ يې ساتونکي يو. (د الحجر سورت: ۹ ايت)

له هغه يو حرف هم نه دی کم شوی او ناشوني ده چې په هغو کې تکر، نقصان او يا بدلون راشي، الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی په قرآن کې فکر نه کوي،

که چېرې له الله پرته د بل چا له لوري وای؛ نو ډېر اختلاف به يې پکې موندلی وای. (د النساء سورت: ۸۲ ايت)

او هغه (قرآن) چاپ شوی خپور شوی دی، او هغه داسې لوی عاجزوونکی کتاب دی چې په لوستلو، اورېدلو او د معناوو په ژباړلو ارزي، لکه څنګه چې د الله د رسول محمد صلى الله عليه وسلم سنت، ښوونې او سيرت خوندي او د باوري راويانو د لړۍ پر بنسټ رانقل شوي دي، او پر هغه عربي ژبه چاپ شوي چې رسول صلى الله عليه وسلم به پرې خبرې کولې او زيات شمېر ژبو ته ژباړل شوي دي، قرآن کريم او د رسول صلى الله عليه وسلم سنت دواړه د اسلام د احکامو او تشريعاتو لپاره يوازينۍ سرچينې دي؛ نو

اسلام د هغه خلکو له کړنو څخه نه اخېستل کیږي

چې اسلام ته منسوب دي، بلکې هغه د الهي خوندي

وحي څخه اخېستل کیږي، چې هغه قرآن عظیم او

نبوي سنت دي، الله تعالی د قرآن په اړه فرمایلي: **پرته**

له شکه هغه کسان چې پر قرآن یې کفر کړی، کله

چې هغوی ته راغی او پرته له شکه چې هغه عزتمند

کتاب دی، نه له مخې او نه له شا څخه باطل ورتلای

شي، د حکیم ستایل شوي له لوري نازل کړل شوی

دی. (د فصلت سورت: ٤١- ٤٢ ایت)

او الله تعالی د نبوي سنتو په اړه وایي چې هغه د الله له

لوري وحي ده: **او هغه څه چې رسول پرې تاسو ته**

راتګ کړی؛ نو هغه واخلئ او له کوم څه څخه مو

چې منع کوي ترې ایسار شئ او له الله څخه

وويريږئ، پرته له شکه الله د سختې سزا والا دی. (د الحشر سورت: ۷ ایت)

او اسلام له مور او پلار سره په نېکۍ امر کوي که هغوی دواړه مسلمانان هم نه وي او د اولاد په اړه سپارښتنه کوي.

اسلام له مور او پلار سره په نېکۍ کولو امر کوي، الله تعالی فرمايلي: او ستا رب حکم کړی چې له هغه پرته د بل چا بنده ګي مه کوئ، او مور پلار سره ښېګڼه کوئ. که تا سره يو له هغو يا دواړه يې زړښت ته ورسېږي نو هغوی ته اُف هم مه وايه، رټه يې مه او هغوی سره په درناوي خبرې کوه. (د الإسراء سورت: ۲۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او موږ انسان ته د هغه د مور او پلار په اړه سپارښتنه کړې ده، (ځکه) چې مور يې د کمزورۍ له پاسه د کمزورۍ په حالت کې په ګېډه

کې پورته کړې دی او (له تي) بېلول يې په دوو کلونو کې دي چې زما شکر وباسه او د مور او پلار دې، يوازې زما په لور راتلل دي. (د لقمان سورت: ١٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او انسان ته مو له خپل مور او پلار سره په ښېګڼه ټينګار کړی دی، چې مور يې په (ډېر) کړاو سره په ګېډه ګرځولی او په کړاو سره يې زېږولی، او په ګېډه کېدل او له تي بېلېدل يې (ټول) دېرش مياشتې دي. تر دې چې هغه بيا ځوانۍ او ځلوېښت کلنۍ ته ورسېد، ويلې زما ربه! توفيق راکړې چې ستا د هغه نعمت شکر وباسم چې پر ما او زما پر مور او پلار دې لورولی او چې داسې ښه کارونه وکړم چې ته يې خوښېږې او اولاده مې هم

صالحه وکړځوه ما تاته توبه ايستلي او زه له مسلمانانو څخه يم. (د الأحقاف سورت: ۱۵ ايت)

له ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: **يوسړی رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغی ويې ويل: اې د الله رسوله! له خلکو تر ټولو زيات زما د ښېګڼې حقدار څوک دی؟ هغه وفرمايل: مور دې. هغه وويل: بيا څوک؟ هغه وفرمايل: بيا هم مور دې. ويې ويل: بيا څوک؟ بيا يې ورته وفرمايل: بيا هم مور دې. ويې ويل: بيا څوک؟ هغه وفرمايل: بيا پلار دې.** صحيح مسلم

او د مور او پلار سره دغه د سپارښتنې امر په هرحال کې دی هغوی که مسلمانان وي او که مسلمانان نه وي.

له اسماء بنت ابي بکر څخه روایت دی وايي: **له قریشو سره د تړون په زمانه کې مې مور د خپل زوی سره راغله په داسې حال کې چې هغه مشرکه وه، کله چې هغوی له نبي صلی الله علیه وسلم سره معاهده وکړه، نو له نبي صلی الله علیه وسلم څخه مې پوښتنه وکړه ومې ویل: مور مې راغلې په داسې حال کې چې مایله ده، نو آیا له هغې سره خواخوږي وکړم؟ هغه وفرمایل: هو، له مور سره دې صله رحمي وکړه.**
صحیح بخاري

بلکې که مور او پلار هڅه وکړي او دا کوښښ وکړي چې بچی یې له اسلام څخه کفر ته واړوي، نو اسلام په دغه حال دا امر ورته کوي چې پیروي یې ونه کړي او پر الله به مؤمن پاتې کیږي او له هغوی دواړو سره به ښېګڼه کوي او په ښه توګه به ملګرتیا ورسره کوي. الله تعالی فرمایلي: او که چېرې هغوی دواړه پر تا زور واچوي چې له ما سره هغه څه شریك کړې چې له تا سره د هغه څه علم نشته نو بیا د هغوی مه منه، خو په دنیا کې ښه چلند ورسره کوه، او د هغه چا لارې پسې ځه چې زما په خوا راګرځېدلی وي، بیا ستاسې راتلل زما په لور دي نو زه به مو په هغه څه خبروم چې تاسې به کول. (د لقمان سورت: ۱۵ ایت)

او اسلام يو مسلمان د مشركو خپلوانو يا نورو مشركانو سره چې هغوی له مسلمانانو سره په جنګ نه وي له ښېګڼې څخه نه ايساروي، الله تعالی فرمايلي:

چا چې په دين کې ستاسو سره جګړه نه ده کړې او له خپلو کورونو يې نه يئ اېستلي؛ نو الله مو هغوی سره له ښېګڼې او انصاف څخه نه ايساروي، په رېښتيا الله انصاف کوونکي خوښوي. (د الممتحنه سورت: ۸ ايت)

اسلام مسلمانانو ته د خپلو اولادونو په اړه د سپارښتنې امر کوي، تر ټولو لوی هغه څه چې اسلام يو پلار ته پرې امر کوي هغه دا چې خپل اولاد ته د الله حقوق ور وښيي، لکه نبي صلی الله عليه وسلم چې خپل د تره زوی عبدالله بن عباس رضي الله

عنهما ته وفرمايل: اې هلكه يا هلكيه! ايا داسې كلمې درونه ښيم چې الله ګټه درته پرې ورسوي؟ نو ما وويل: ولې نه. هغه وفرمايل: د الله د حدودو حفاظت وكړه، الله تعالى به ستا حفاظت وكړي، د الله تعالى د حدودو حفاظت وكړه الله تعالى به دې مخې ته ومومي، هغه ته په هوسايۍ كې متوجه اوسه، هغه به دې په سختۍ كې مرسته وكړي، كله چې څه غواړې؛ نو له الله يې غواړه او كه مرسته غواړې؛ نو له الله يې غواړه. احمد روايت كړى٢٨٧/٤

او الله يو مور او پلار ته امر كړى چې خپلو اولادونو ته هغه څه وروښيي چې هغوى ته د دين او دنيا په چارو كې ګټه رسوي. الله تعالى فرمايلي: اې هغوكسانو چې ايمان مو راوړى! خپل ځانونه او خپل بچي مو له

هغه اور څخه وساتئ چې خس خاشاك يې انسانان او ډبرې دي. چې پر هغه به غوسه ناك، سخت زړې پرېښتې (ولاړې) وي، کوم چې د الله له حکمه سرغړاوى نه کوي او چې څه امر ورته کيږي هغه پر ځاى کوي. (د التحريم سورت: ٦ ايت)

او له علي رضي الله عنه څخه د الله د هغه وينا په اړه روايت دى: ځانونه او کورنۍ مو له اوره وساتئ.

هغه وايي: "هغوى ته ادب ورو ښيئ او پوهه ورو ښيئ" او نبي صلى الله عليه وسلم يو پلار ته امر کړى چې خپل بچي ته لمونځ ور وښيي، تر څو يې پر هغه روزنه وشي.

نبي صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **اولادونو ته مو د لمانځه امر کوئ کله چې هغوی اوه کلن شي.** ابوداود روایت کړی

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **ستاسو هر یو شپون دی او هر یو مو د خپل رعیت په اړه مسؤول دی، امام شپون دی او د خپل رعیت په اړه مسئول دی، سړی په خپله کورنۍ کې شپون دی او د خپل رعیت په اړه مسئول دی، ښځه د خپل میړه په کور کې شپنه ده او د خپل رعیت په اړه مسؤوله ده، خادم د خپل بادار د مال شپون دی او د خپل رعیت په اړه مسئول دی، هر یو ستاسو شپون او د خپل رعیت په اړه مسئول دی.** صحیح بن حبان روایت کړی ٤٤٩٠

او اسلام يو پلار ته د خپلو اولادونو او كورنۍ د نفقې امر كړى دى او ١٨ مه فقره كې د دې اړوند لږ بحث تېر شو، او نبي صلى الله عليه وسلم پر خپل اولاد د نفقې ثواب هم بيان كړى دى ويلي يې دي: **غوره دينار چې يو څوک يې لګوي: هغه دينار دى چې پر خپل بچو يې لګوي، بل هغه دينار چې د الله په لار كې يې پر خپله سپرلۍ لګوي او بل هغه دينار چې يوڅوک يې د الله په لار كې پر خپلو ملګرو لګوي.**

ابوقلابه وايي پر عيال يې پيل وكړ، بيا ابوقلابه وايي: **او تر هغه سړي به د چا ثواب لوى وي چې پر خپل كوچنيانو بچيانو لګښت كوي، د هغوى ساتنه كوي او يا الله هغوى ته پرې ګټه رسوي او غنيان كوي يې.**

صحيح مسلم ٩٩٤

اسلام په وينا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي.

الله سبحانه وتعالی په خپلو کړنو او د بندګانو ترمنځ په تدبير کې پر عدل او انصاف متصف دی، او په هر هغه څه کې چې امر يې پرې کړی او منع يې ترې کړې ده، څه يې چې پيدا کړي او اندازه کړي دي پر نيغه لار دی، الله تعالی فرمايلي: **الله شاهدي ادا کړې چې له هغه پرته بل معبود نشته پرېښتو او د پوهې څښتنانو هم چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، نشته بل حقدار د بنده ګۍ مګر همغه حکمت والا برلاسی.**

(د آل عمران سورت: ۱۸ ايت)

او الله پر عدل امر کوي. الله تعالی فرمايلي: **ووايه: ماته مې پالونکي پر عدالت مر کړی دی.** (د الأعراف سوررت: ۲۹ ايت)

ټول رسولان او نبيان عليهم الصلاة والسلام له عدل سره راغلي دي، الله تعالى فرمايلي: **موږ خپل رسولان په ربښتيا له ښکاره دليلونو سره لېږلي او هغوی سره مو کتاب او تله هم رانازل کړي تر څو خلك په انصاف ولاړ اوسي.** (د الحديد سورت: ۲۵ ايت)

تله هغه: په ويناوو او کړنو کې عدالت دی.

اسلام په وينا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي. الله تعالى فرمايلي: **اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! په عدل ولاړ اوسېږئ، د**

الله لپاره شاهدان، که څه هم پرخپلو ځانو مو وي یا پر مور او پلار او خپلوانو، شتمن وي که بېوزله، خو الله تر هر چا زیات د هغو دواړو خواوو خیرغوښتونکی دی، نو په (خپل) هوس پسې مه ځئ چې بیا له حقه هم واوړئ او که ژبې واړوئ را واړوئ یا څنګ وکړئ نو بېیشکه الله پر هغو کارونو ښه خبردی چې تاسو يې کوئ. (د النساء سورت: ۱۳۵ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او د هغه قوم دوښمني چې له مسجد حرام نه يې ایسارکړي وئ، باید تاسو دې ته چمتو نه کړي چې تېری وکړئ او تاسو په ښېګڼه او ځان ساتنه کې یو له بله مرسته وکړئ او په ګناه او تېري کې یو له بل سره مرسته مه کوئ او له الله څخه

ودار شئ، بېشکه د الله عذاب ډېرسخت دی. (د المائده سورت: ۲ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **اې هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! د الله لپاره په حق ولاړ او په عدل شاهدان اوسئ، او د کومې ډلې دوښمني مو دومره و نه پاروي چې بیا عدالت ونه کړئ، عدل کوئ، دا ځان ساتنې ته ډېر نېږدې دی.** (د المائده سورت: ۸ ایت)

نو آیا نن د ملتونو په قوانینو او یا د خلکو په دینونو کې دا ډول په حقه د ګواهۍ او رېښتیا وینا امر مومې، که څه هم د ځان، مور او پلار او یا خپلوانو پر خلاف وي او دا چې د عدالت امر له دوښمن او دوست دواړو سره دې وي؟

او نبي صلى الله عليه وسلم د اولادونو ترمنځ د عدالت کولو امر کړی دی. له عامر څخه روايت دی وايي: د بشير زوی له نعمان رضي الله عنهما څخه مې واورېدل په داسې حال کې چې پر منبر و ويې ويل: ماته مې پلار يوه ډالۍ راکړه؛ د رواحه لور عمره ووېل: زه يې تر هغه نه منم چې تر څو رسول الله صلى الله عليه وسلم ګواهي نه وي ورکړې؛ نو هغه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغی ويې ويل: ما مې خپل هغه زوی ته چې د رواحه له لور عمره څخه دی يوه ډالۍ ورکړې ده چې هغې ماته امر کړی تر څو اې د الله رسوله! زه تا شاهد ونيسم، هغه وفرمايل: ايا ټولو بچيانو ته دې دغه ډول ډالۍ ورکړې ده؟ هغه وويل: نه. هغه وفرمايل: "له الله څخه وډار شه او د اولادونو

ترمنځ دې عدل وکړه" نو هغه را وګرځېدی او خپله ډالۍ يې واپس واخېستله. صحیح بخاري ۲۵۸۷.

دا ځکه چې د خلکو او هېوادونو چارې يوازې پر عدل سمې درېدلای شي او خلک د خپلو دينونو، وينو، اولادونو، عزتونو، مالونو او هېوادونو په اړه يوازې په عدالت سره په امن کې کېدلای شي، نو ځکه مونږ وينو چې کله د مکې کفارو مسلمانان ډېر تنګ کړل، نبي صلى الله عليه وسلم حبشې ته د هجرت کولو امر ورته وکړ او لامل يې دا بيان کړ چې هلته يوعادل پاچا دی چې د هغه په هېواد کې پر هيچا ظلم نه کيږي.

او اسلام له ټولو خلکو سره په نېکۍ کولو امر کوي او غوره اخلاقو او ښو کړنو ته بلنه کوي.

اسلام له ټولو خلکو سره په نېکۍ کولو امر کوي.

الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه الله پر عدل، نېکۍ او خپلوانو ته پر ورکړه امر کوي.** (د النحل سورت: ۹۰ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **هغه کسان چې په هوسايي او تنګستيا کې لګښت کوي او غوسه زغمونکي او له (بدۍ د) خلکو تېرېدونکي وي، او الله (داسې) نېکان خوښوي.** (د آل عمران سورت: 134آيت)

رسول محمد صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **پرته له شکه الله په هرڅه کې ښېګڼه لازمه کړې ده؛ نو کله چې**

وژل کوئ په سمه توګه يې کوئ او کله چې ذبح کوئ په سمه توګه ذبحه کوئ، ستاسو هر يو دې خپله چاړه ښه تېره کړي او څاروی دې په ارامه سره ذبحه کړي.

صحيح مسلم ۱۹۵۵

اسلام ښو اخلاقو او غوره کړنو ته بلنه کوي، الله تعالی د خپل رسول محمد صلی الله عليه وسلم په ستاينه کې په مخکېنيو کتابونو کې وايي: هغه کسان چې د همدغه نالوستي رسول او نبي پيروي کوي د کوم چې هغوی په تورات او انجيل کې يې (نوم) ليکلی مومي، (هغه) چې د ښېګڼې امر ورته کوي، له بدي يې ايساروي، پاکيزه شيان ورته حلالوي، ناپاکه ورباندې حراموي او درانه پېټي يې ترې ايسته کوي او هغه بنديزونه چې پر هغوی وو (له منځه وړي) نو

چا چې ایمان پرې راوړ، ملاتړ او مرسته یې وکړه او په هغې رڼایي پسې روان شول چې له هغه سره نازله شوې، همدوی بریالي دي. (د الاعراف سورت: ۱۵۷ ایت).

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: اې عائشې بېشکه الله مهربانه دی مهرباني خوښوي او پر مهربانۍ هغه څه ورکوي چې په سختګیرۍ یې نه ورکوي او نه یې له هغه پرته پر بل څه ورکوي. صحیح مسلم ۲۵۹۳ او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: بېشکه الله پرتاسو د میندو نافرماني، د لوڼو ژوندي خښول، د فرضي صدقو نه ورکول او ناروا شیانو غوښتل حرام کړي دي، او ستاسو لپاره یې بې

خایه خبرې، بې ګټې پوښتنې او د مال ضایع کول ناخوښ کړي دي. صحيح البخاري ٢٤٠٨

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **تر هغه به جنت ته داخل نشئ تر څو مو ایمان نه وي راوړی او تر هغه به ایمان رانه وړئ تر څو له یوبل سره مینه ونه کړئ او آیا هغه څه درته ونه ښیم چې کله مووکړل له یوبل سره به مینه وکړئ؟ هغه دا چې په خپلو منځو کې سلام کوئ.** صحيح مسلم ٥٤

او اسلام د ښو اخلاقو لکه رېښتینولی، د امانت اداکولو، پاک لمنی، حیاء، شجاعت، قربانی، سخاوت، د اړ سره مرسته کولو، له بې وزله سره کمک کولو، وږي ته خواړه ورکولو، ښه ګاونډیتوب، صله رحمی او پر څارویو مهربانی امر کوي.

او اسلام پر ښو اخلاقو امر کوي، رسول الله صلی الله فرمایلي: بیشکه زه یوازې د ښو اخلاقو د بشپړولو لپاره رالیږل شوی یم.

صحیح الادب المفرد ۲۰

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: پرته له شکه ماته په تاسو کې تر ټولو محبوب او د قیامت په ورځ د مجلس له پلوه نیږدې هغه څوک دی چې په

تاسو کې ښه اخلاق لري، او له تاسو بدترين او د قيامت په ورځ د مجلس له پلوه تر ټولو لېرې زيات خبرې کوونکي، د خپلو خبرو غوره ګڼونکي او لويي کوونکي دي، هغوی وويل: ثرثارون او متشدقون خو پېژنو، خو د متفيهقون څوک دي؟ هغه وفرمايل: لويي کوونکي. السلسلة الصحيحة ٧٩١

او له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی وايي: نبي صلی الله عليه وسلم نه په طبيعي ډول د بدوخبرو کوونکی او نه په تکلف سره د بدوخبرو کوونکی و، او هغه به ويل: له تاسو غوره ستاسو څخه د ښو اخلاقو والا دی. صحيح البخاري ٣٥٥٩

له دې سربېره نور یوشمېر ایتونه او حدیثونه پردې دلالت کوي چې اسلام په عمومي ډول ښواخلاقو او غوره کارونو ته هڅونه کړې ده.

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي: هغه رېښتینولي ده، رسول الله صلى الله علیه وسلم فرمایلي: **پرتاسو رېښتینولي لازمه ده، ځکه رېښتینولي نېکۍ ته لارښوونه کوي او نیکي جنت ته لارښوونه کوي او سړی تل رېښتیا وایي او د رېښتینولۍ په لټه کې وي تر دې چې د الله په وړاندې رېښتینی ولیکل شي.** صحیح مسلم ۲۶۰۷

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي: له هغو څخه یو د امانت اداکول دي، الله تعالی فرمایلي: **پرته له شکه**

اللّٰه تاسو ته امر کوي چې امانتونه خپلو اهلو ته وسپارئ. (د النساء سورت: ۵۸ ايت)

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه: **پاک لمنې ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: درې کسان داسې دي چې پر اللّٰه يې مرسته لازمه ده: او له هغو څخه يې هغه نکاح کوونکی ذکر کړی چې پاک لمنې غواړي.** سنن ترمذي ۱۶۵۵

او د نبي صلی الله له دعاوو څخه دا وه چې ويل به يې: **اې اللّٰه! زه ستا څخه د لارښوونې، پاک لمنۍ او د زړه دې غنې والي غوښتنه کوم.** صحیح مسلم ۲۷۲۱

او پر كومو شيانو چې اسلام امر كوي له هغو څخه يوه حيا ده، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **حيا يوازې خير راوړي** صحيح بخاري ٦١١٧

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **د هر دين لپاره اخلاق وي او د اسلام اخلاق حياء ده.** بيهقي په شعب الا يمان كې د دغه حديث تخريج كړى٦/٢٦١٩

او له هغو شيانو څخه چې اسلام امر پرې كوي شجاعت هم دى، له انس رضي الله عنه څخه روايت دى وايي: **نبي صلى الله عليه وسلم تر ټولو خلكو د غوره اخلاقو، تر ټولو خلكو زيات شجاع او تر ټولو خلكو زيات سخي و، او يوځل د مديني خلك په يوه**

وېره کې شول؛ نو نبي صلى الله عليه وسلم تر ټولو پر آس مخکې و. صحيح بخاري ۲۸۲۰

او رسول الله صلى الله عليه وسلم به له بزدلۍ څخه پناه غوښتله ويل به يې: **اې الله! زه پر تا له بزدلۍ څخه پناه غواړم.** صحيح بخاري ٦٣٧٤

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه د الله په لار کې لګښت او سخا هم دي، الله تعالى فرمايلي:

د هغو خلکو مثال چې خپل مالونه د الله په لارکې لګوي داسې ده لکه يوه دانه (تخم) چې اوه وږي راشنه کړي (بيا) په هروږي کې سل دانې وي او چاته چې الله غواړي (نورهم) زياتوي او الله ښه پوه د پراخۍ خښتن دی. (د البقره سورت: ۲٦۱ ايت)

او د رسول الله صلی الله علیه وسلم اخلاق سخاوت و،
له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دی وایي:

نبي صلی الله علیه وسلم په ښېګڼه کې ترټولو خلکو زیات سخي و او په روژه کې به چې کله جبرئیل ورته راتلی نو تر ټولو زیات به سخي و او جبرئیل علیه السلام د رمضان میاشتې په هره شپه کې ورسره کتل تردې چې وفات شو، نبي صلی الله علیه وسلم به هغه ته قرآن اورولو، کله به چې جبرئیل علیه السلام ورته راغی، هغه به تر باران اوروونکي وریځې هم زیات سخي و. صحیح بخاري ۱۹۰۲

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه د اړ تن مرسته کول، د بې وزله کمک کول، وږي ته خواره

ورکول، له ګاونډي سره ښه چلند کول، له خپلوانو سره صله رحمي کول او پر څارویو رحم کول دي.

له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی چې یو سړي له نبي صلی الله علیه وسلم څخه وپوښتل: کوم اسلام غوره دی؟ هغه وفرمایل: **چې چاته خواړه ورکړې او څوک چې پېژنې او که یې نه پېژنې پر هغو سلام واچوې.** صحیح بخاري ۱۲

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **په داسې حال کې چې یوسړی پر لاره تللو سخته تنده پرې راغله چې یوه څاه یې ومونده، نو ورکوز شو او اوبه یې وڅښلې، بیا ترې راووتلو، ګوري چې یو سپې ستمیږي او له تندې څخه نمناکه خاوره خوري؛ نو**

سړي وويل: دغه سپي ته داسې تنده رسېدلې لکه ماته چې رسېدلې وه؛ نو څاه ته کوز شو، موزه يې له اوبو ډکه کړه، بيا يې په خوله کې ونيوله (راوابېستله) سپي يې اوبه کړ، الله د هغه دغه عمل قبول کړ او ببښنه يې ورته وکړه، هغوی وويل: اې د الله رسوله! ايا موږ ته په څارويو کې هم ثواب شته؟ هغه وفرمايل: هو، په هر لانده ځيګر والا کې ثواب دی. صحيح بن حبان ٥٤٤.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: پر کونډه او بې وزله کوښښ کوونکی(پاملرونکی) لکه د الله په لار کې مجاهد، د شپې لمونځ کوونکی او د ورځې روژه نيوونکی داسې دی. صحيح بخاري ٥٣٥٣

او اسلام د خپلوانو پر حقوقو ټینګار کوي او د خپلوانو صله رحمي یې واجب کړه، الله تعالی فرمايلي:

(دا) نبي پر مؤمنانو له خپلو ځانو یې هم زیات حق لرونکی دی او د هغه مېرمنې یې میندې دي او د الله په کتاب کې د خپلوۍ ښتنان یو پربل ډېر حق لرونکي دي نظر له نورو مؤمنانو او مهاجرینو څخه، مګر که تاسې له خپلو دوستانو سره څه ښېګڼه وکړئ، همدا په کتاب کې لیکل .شوي دي. (د الأحزاب سورت: ٦ ایت)

او د خپلوۍ له پرېکولو سره یې وېرولي او په ځمکه کې د فساد غوندې یې ښودلې ده، الله تعالی فرمايلي:

نو آیا تاسو، که چېرې حاکمان شئ، دې ته نژدې یئ چې تاسو به په زمکه کې فساد وکړئ او خپل

قرابتونه (خپلوياني) به پرې کړئ. هغوی داسې خلك دي چې الله پرې لعنت کړی نو هغوی يې کاڼه او ستړګې يې وړندې کړې دي. (د محمد سورت: ۲۲- ۲۳ ايتونه)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **جنت ته به خپلوی پرې کوونکي داخل نشي.** صحيح مسلم ۲۵۵٦ هغه خپلوان چې پالل يې واجب دي: **مور او پلار، ورونه، خويندې، ترونه، عمه ګانې، ماماګان او خاله ګانې دي.**

او اسلام د ګاونډي پر حق ټينګار کوي، که څه هم کافر وي، الله تعالى فرمايلي: او (يوازې) د الله تعالى بنده ګي وکړئ او هيڅ شی مه ورسره شريکوئ، مور

او پلار سره ښېګنه کوئ خپلوانو سره، يتيمانو، مسکينانو، خپلوان ګاونډي، پردي ګاونډي، د څنګ ملګري، مسافر او له هغو سره چې ستاسو په واك کې وي بېشکه الله هغه څوك نه خوښوي چې ځان ستايونکي کبرجن وي. (د النساء سورت: ۳٦ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **جبرئيل به تل ماته د ګاونډي په اړه سپارښتنه کوله تردې چې فکر مې وکړ چې هغه به ميراث وړي.** صحيح ابوداود۵۱۵۲

اسلام د خوراک او څښاک پاک شيان حلال کړي دي او د زړه، بدن او کور پر پاکوالي يې امر کړی، له همدې امله يې نکاح حلاله کړې ده، لکه نبيانو عليهم السلام ته يې چې امر پرې کړی، چې هغوی پر هر پاک شي امر کړی دی.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: اې خلکو! پرته له شکه الله پاک دی، يوازې پاک شيان قبلوي او الله مؤمنانو ته پر هغه څه امر کړی چې رسولانو ته يې پرې امر کړی و، الله تعالی فرمايي: ای رسولانو! له پاکو شيانو خوراک کوئ او نېک کارونه کوئ، پرته له شکه زه پر هغه څه ښه پوه يم چې تاسو يې کوئ.

او الله تعالی فرمايي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! له هغو پاکو شيانو خوراک کوئ چې په روزی مو درکړي دي او د الله شکر وباسئ که چېرې تاسې يوازې د هغه عبادت کوئ.

وايي: بيا يې هغه سړی ياد کړ چې اوږد سفر کوي، ببرسر، سپېره وي خپل لاسونه اسمان ته پورته کوي وايي: اې پالونکيه اې پالونکيه! په داسې حال کې چې خوراک يې حرام وي، جامې يې له حرامو وي، څښاک يې حرام وي او په حرامو پالل شوی وي؛ نو چېرې به دغه لره دعا قبوله شي. صحيح مسلم ١٠١٥

او الله تعالی فرمايلي: ورته ووايه: د الله هغه (د) ښکلا (سامان) چا حرامه کړې چې خپلو بندګانو ته يې را

اېستلې او د روژې هغه پاکيزه شيان؟ ورته وايه: هغه خو په دنيوي ژوند کې هم (اصلاً) د مؤمنانو لپاره دي او د قيامت په ورځ خو به يوازې د هغوی لپاره وي، په همدې توګه موږ هغو خلکوته خپل آيتونه څرګند بيانوو چې پوهيږي. (د الأعراف سورت: ٣٢ ايت)

او اسلام د زړه، بدن او کور پر پاکوالي امر کړی دی، له همدې امله يې نکاح حلاله کړې ده، لکه څنګه يې چې پردې نبيانو او رسولانو عليهم السلام ته امر کړی، چې هغوی په هر پاک شي امر کوي، او الله تعالی فرمايلي: او الله تاسو ته له خپله جنسه مېرمنې پيدا کړې او له مېرمنو يې زامن او لمسي درکړي او له

ښو پاکیزه شیانو یې روزي درکړې ده، نو ایا هغوی باطل مني او د الله له پېرزوینې انکار کوي.

(د النحل سورت: ۷۲ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او جامې دې پاکې کړه (٤) او پلیتي پرېږده (٥) (د المدثر سورت: ٤- ٥ ایتونه)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: او جنت ته به هغه څوک داخل نشي چې په زړه کې یې یوه ذره لویي وي. یو سړي وویل: بېشکه یوسړی خوښوي چې جامې یې ښایسته وي، څپلۍ یې ښایسته وي، هغه وفرمایل: پرته له شکه الله ښایسته دی، ښایست خوښوي، لويي له حق څخه انکار کول او د خلکو کم ګڼل دي. صحیح مسلم ۹۱

اسلام د ناروا وو اصول لکه پر الله شرک او کفر کول، د بوتانو لمانځل، پرته له پوهې پر الله خبرې تړل، د اولادونو وژل، د محترم نفس وژل، په ځمکه کې فساد کول، کوډې، ښکاره او پټې بې حیایی، زنا او لواطت حرام کړي دي، او سود، د مرداري خوړل او د هغه څه خوړل یې حرام کړي دي چې د بوتانو او غلطو معبودانو لپاره ذبح کړل شوي وي، د خنزیر غوښه او ټول پلیت او ناپاک شیان یې حرام کړي دي، د یتیم مال خوړل، په پیمانه او تول کې کموالی او زیاتوالی یې حرام کړي دي، د خپلویو پرې کول یې حرام کړي دي، او ټول نبیان علیهم السلام د دغو ناروا وو پر حراموالي په یوه خوله دي.

الله تعالی فرمايلي: ورته ووايه: راشئ هغه څه در باندې ولولم چې ستاسو رب در باندې حرام کړي، دا چې هیڅ شی به نه ورسره شریکوئ، له مور او پلار سره به ښېګڼه کوئ، د بې وزلۍ له امله به خپل اولاد

نه وژنئ، تاسو او هغوی دواړوته موږ روزي درکوو بې حيا کارونه که ښکاره وي او که پټ، مه ورنېږدې کيږئ، داسې څوک مه وژنئ چې الله (يې وژل) حرام کړي وي، پرته له حقه. په دې سره الله تاسو ته حکم کړی چې له عقله کارواخلئ. او (بل دا چې) د يتيم مال ته مه ورنېږدې کيږئ مګر په ښه طريقه، تر هغه چې خپلې ځوانۍ ته ورسيږي، پيمانه او تول په عدل سره پوره کوئ، هيڅوك د هغه له وس پورته نه مكلفوو، او چې خبره مو کوله نو انصاف کوئ، که څه هم خپلوان وي، او د الله په لوظ وفا کوئ، پر همدې سره يې تاسوته حکم کړی، ښايي چې نصيحت ومنئ.

(د الأنعام سورت: ۱۵۱– ۱۵۲ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: ورته وايه: زما پالونكي يوازې ښكاره او پټ د بې حيايۍ كارونه حرام كړي، ګناه، په ناحقه تېری، دا چې الله سره هغه څه شريك وګڼئ چې د هغه په هكله يې څه سند نه دی رانازل كړی او داچې پر الله پورې داسې څه ووايئ چې نه (ورباندې) پوهيږئ. (د الاعراف سورت: ۳۳ ايت).

او اسلام د محترم نفس وژل حرام كړي دي، الله تعالی فرمايلي: او هغه څوک مه وژنئ چې الله تعالی ئې وژل حرام كړي دي مګر په حقه، او هر څوك چې په ظلم سره ووژل شو نو بېشكه مونږ يې وارث ته (د بدل اخيستو) حق وركړی خو په وژلو كې به زياتی نه كوي، بېشكه هغه سره مرسته شوې ده. (د الإسراء سورت: ۳۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او هغه کسان چې له الله سره بل معبود نه رابولي او نه پرته له حقه هغه څوک وژني چې الله ئې وژل حرام کړي وي او نه زنا کوي او څوك چې داسې وکړي، هغه به خپله ګناه مومي. (د الفرقان سورت: ٦٨ ايت)

او اسلام په ځمکه کې فساد کول حرام کړي دي، الله تعالی فرمايلي: او په ځمکه د هغې له سمون وروسته ورانکاری مه کوئ. (د الاعراف سورت: ٥٦ ايت)

او الله تعالی له شعيب عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره وويل چې هغه يې خپل قوم ته ويل: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته بل الله

نشته، پرته له شکه تاسوته مو د پالونکي له لوري نښانه راغله، نو پوره پوره پیمانه او تول کوئ او له خلکو څخه د هغوی په شیانو کې کمی مه کوئ او په ځمکه کې د هغې له سمون وروسته ورانکاری مه کوئ، دغه ستاسو لپاره غوره دی که مؤمنان یاست. (د الأعراف سورت: ٨٥ ایت)

او الله تعالی جادو حرام کړی دی، الله سبحانه وتعالی فرمایلي: او څه دې چې په لاس کې دي هغه وغورځوه، هغوی چې څه جوړ کړي هغه به له ستوني تېر وي، دا څه یې چې جوړ کړي، د کوډ ګر چل دی، او کوډګر چې هر چېرته راشي نه بریالی کیږي. (د طه سورت: ٦٩ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: له اوو تباه کوونکو شخه ځانونه وساتئ، هغوی وويل: اې د الله رسوله! هغه څه دي؟ هغه وفرمايل: پر الله شرک کول، کوډې، د داسي چا وژل چې الله حرام کړی وي مګر په حق، د سود خوړل، د يتيم مال خوړل، د جنګ په ورځ تېښته او پر پاک لمنو مؤمنو بې خبرو ښځو تور لګول. صحيح بخاري ٦٨٥٧

او اسلام ښکاره او پټې بې حيايې، زنا او لواطت حرام کړي دي، د دغې فقرې په پيل کې د هغو ايتونو يادونه تېره شوه چې پر دغو يې دلالت کولو، او اسلام سود حرام کړی دی، الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! له الله وډارشئ او له سود شخه چې څه پاتې وي هغه ورپرېږدئ که (رېښتيني)

مؤمنان یاست. او که دا مو ونه کړل نو خبرشئ (او ځان چمتوکړئ) د الله او د هغه له رسول سره یوې جګړې ته، او که توبه مو وکړه؛ نو ستاسو لپاره خپلې پانګې دي، نه به ظلم کوئ او نه دې ظلم دربانديې کیږي.

(د البقره سورت: ۲۷۸- ۲۷۹ ایتونه)

او الله د هیڅ ګناه والا داسې نه دی ګواښلی لکه د سود والا یې چې ګواښلی؛ ځکه سود د دینونو، هېوادونو، مالونو او نفسونو ورانوالی دی.

او اسلام د مردارې او هغه څه خوړل حرام کړي دي چې د بوتانو او ناحقه معبودانو لپاره ذبح شوي وي، او د خنزیر غوښه یې حرامه کړې ده، الله تعالی فرمایلي:

پرتاسې حرامه کړل شوه مرداره، وینه (بهېدونکی)، د خنزیر غوښه، هغه چې له الله پرته د بل چا په نوم حلال شوی وي، په ستوني خپه کړل شوی، ویشتلی، غورځېدلی، په ښکر څېرې شوی، هغه چې ځناورو خوړلی وي خو پرته له هغه چې تاسویې حلال کړئ، هغه چې د کوم ناروا ځای یا څه بل شي په نوم حلال شوی وي او داچې د فال په غشو خپلې تالې وګورئ، دا ټول فسق دی. (د المائده سورت: ۳ ایت)

او اسلام د شرابو او ټولو پلیتو او مردارو شیانو څښل حرام کړي دي، الله تعالی فرمایلي: اې هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! پرته له شکه شراب، جواري، د غیر الله د عبادت ځایونه او د فال غشي دا ټول ناولي شیطاني کارونه دي نو ډډه ترې وکړئ چې بریالي شئ.

خبره داده چې شیطان غواړي په شرابو او جواري سره مو ترمنځ دوښمني او کینه واچوي او د الله له یادولو او لمانځه څخه مو ایسارکړي، نو آیا تاسو ترې ایسارېدونکي یاست؟ (د المائده سورت: ۹۰- ۹۱ ایتونه)

او په ۳۱ مه فقره کې د الله د خبر ورکولو ذکر تېر شو چې په تورات کې د رسول صلی الله علیه وسلم صفتونو څخه يې ورکړی، چې پر هغوی يې پلیت شیان حراموي، الله تعالی فرمايلي: هغه کسان چې د همدې امي (نالوستي) رسول پیروي کوي کوم چې هغوی سره په تورات او انجیل کې يې (نوم) لیکلی مومي، (هغه) چې د ښېګنې امر ورته کوي، له بدۍ يې ایساروي، پاکیزه شیان ورته حلالوي، ناپاکه

ورباندې حراموي او درانه پېټي يې ترې ايسته كوي او هغه بنديزونه چې پر هغوی وو (ماتوي يې). (د الأعراف سورت: ۱۵۷ ايت)

او اسلام د يتيم مال خوړل حرام كړي دي، الله تعالى فرمايلي: او يتيمانوته يې خپل مالونه وركوئ او ناپاك په پاك مه سره بدلوئ، او مه يې مالونه خپلو مالونو سره (ګډ) خورئ، دا هرومرو لويه ګناه ده. (د النساء سورت: ۲ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: پرته له شكه هغه كسان چې د يتيمانو مالونه په ظلم خوري نو هرومرو به هغوی په ډكو ګېډو اور خوري او ژر به ګرم اورته ننوځي.

(د النساء سورت: ۱۰ ايت)

او اسلام په پیمانه او تول کې کموالی او زیاتوالی حرام کړی دی، الله تعالی فرمایلي: تباهي ده هغه چا لره چې په تول او پیمانه کې کمی کوي. هغه کسان چې ځان ته يې پر خلکو پیمانه کوي نو پوره يې اخلي. او چې هغوی ته پیمانه یا تول کوي نو کم ورکوي. آیا هغوی باور نه کوي چې دوی به دوباره بیا راژوندي کولی شي. (د المطففين سورت: ۱- ٤ ایتونه).

او اسلام د خپلویو پرې کول حرام کړي دي، په ۳۱ مه فقره کې د هغو آیتونو او حدیثونو ذکر تیر شو چې پر دغه يې دلالت کولو، ټول نبیان او رسولان د دغو نارواوو پر حراموالي په یوه خوله دي.

اسلام له بدو اخلاقو لکه درواغو، دوکې، غدر، خیانت، فرېب، حسد او ناوړه چل، غلا، بغاوت او تېري څخه منعه کړې ده او له هر ډول پلیتو اخلاقو یې منعه کړې ده.

اسلام په عمومي ډول له بدو اخلاقو څخه منعه کړې ده، الله تعالی فرمايلي: او (په کبر سره) له خلکو مخ کوږ مه نیسه او مه په ځمکه کې په ناز او نخرو ګرځه، بیشکه د الله هر یو کبرجن او لاپو خوښیږي. (د لقمان سورت: ۱۸ ایت)

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: پرته له شکه ماته په تاسو کې ترټولو محبوب او د قیامت په ورځ د مجلس له پلوه نیږدې هغه څوک دي چې په تاسو کې ښه اخلاق لري، او له تاسو بدترین او د قیامت په

ورځ د مجلس له پلوه ترټولو لېرې زيات خبرې کوونکي، د خپلوخبرو غوره ګڼونکي او لويي کوونکي دي، هغوی وويل: ثرثارون او متشدقون خو پېژنو، خو د متفيهقون څوک دي؟ هغه وفرمايل: لويي کوونکي. السلسلة الصحيحة ۷۹۱

اسلام له درواغو منع کوي، الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه الله له بريده اوښتونکي او درواغجنو ته لارښوونه نه کوي. (د غافر سورت: ۲۸ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: له درواغو ځانونه وساتئ، ځکه درواغ بې لارې ته لارښوونه کوي، او بې لاري اور ته لارښوونه کوي، او تل يو سړی درواغ وايي او د درواغو په لټه کې وي تر دې

چې د الله په وړاندې درواغجن ولیکل شي. صحیح مسلم ۲٦۰۷؟

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **د منافق درې نښې دي: کله چې خبرې کوي دروغ وايي، کله چې ژمنه کوي، ماتوي يې او کله چې امانت ورته اېښودل کيږي، خيانت پکې کوي.** صحیح بخاري ٦۰۹٥.

اسلام له دوکې منع کوي په حديث کې راځي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د غلې پر تولي تېرېدی؛ نو خپل لاس يې پکې د ننه کړ، چې پر ګوتو يې لوندوالی راغی، بیا یې وویل: **دا څه دي اې د غلې والا؟ هغه وویل اې د الله رسوله! پرې وریدلی**

دی: هغه وفرمايل: نو آيا د غلې سربېره دې نشواى کولاى چې خلکو ليدلي واى، (بيا يې وويل) څوک چې دوکه ورکړي هغه له ما څخه نه دی. صحيح مسلم ۱۰۲

اسلام له غدر، خيانت او فرېب څخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! له الله او رسول سره خيانت مه کوئ او هم خپل امانتونه مه خيانت کوئ حال دا چې تاسو (ښه) پوهېږئ هم. (د الأنفال سورت: ۲۷ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: هغه کسان چې له الله سره کړې ژمنې پوره کوي او ټينګ تړونونه نه ماتوي. (د الرعد سورت: ۲۰ ايت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم به خپل لښکر ته ویل کله به چې هغه ووتلو: **غزا وکړئ، له بریده مه اوړئ دوکه مه کوئ، مثله مه کوئ او ماشوم مه وژنئ.** صحيح مسلم ١٧٣١.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **څلور شیان چې کله په چا کې وي هغه سوچه منافق دی او په چا کې یو عادت له هغو څخه وي په هغه کې د نفاق عادت دی ترڅو یې پرې ایښی نه وي: کله چې امانت ورته کېښودل شي خیانت پکې کوي، خبرې چې کوي دروغ وایي، ژمنه چې وکړي ماتوي یې او کله چې شخړه کوي بنکنځل کوي.** صحيح بخاري ٣٤

اسلام له کيني څخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي: يا دوی له خلکو سره په هغه څه حسد کوي چې الله په خپله لورينه ورکړي، نوموړ خو د ابراهيم کورنۍ ته کتاب او حکمت ورکړی او(لا دا چې) لويه پاچاهي مو ورکړې ده. (د النساء سورت: ٥٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: د ډېرى اهل کتابو دا خوښه ده چې له خپل ايمانه مو بېرته کفرته وګرځوي(او دا د هغه حسد له امله چې هغوی سره دی، (او) پس له هغه چې حق هم (ښه) ورته څرګند شو، نو تېرشئ او مخ وګرځوئ ترڅو چې الله خپله پرېکړه (درته) راوړي، په رېښتيا هغه پر هر څه ځواکمن دی. (د البقره سورت: ١٠٩ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: په تاسو کې له تاسو د مخکېنيو امتونو ناروغۍ را شني شوې دي: حسد، کينه چې خرېيونکې ده، زه دا نه وايم چې وېښتان خربيي، بلکې دين خربيي، زما دې پر هغه ذات قسم وي چې زما ځان يې په لاس کې دی، تر هغه به جنت ته داخل نه شئ ترڅو مو ايمان نه وي راوړی او تر هغه به ايمان را نه وړئ ترڅو مو له يو بل سره مينه نه وي کړې، ايا پر داسې څه مو خبر نه کړم چې دغه څه ستاسو لپاره ثابت کړي؟ په خپلو منځو کې سلام رواج کړئ. سنن ترمذي۲۵۱۰.

اسلام له بد چل څخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي: او همدارنګه مونږ په هر کلي کې د هغه کلي مجرمان مشران ګرځولي دي، د دې لپاره چې دوی په هغه

(کلي) کې مکر او فریب وکړي، او دوی یواځې له خپلو ځانونو سره مکر کوی، په داسې حال کې دوی نه پوهېږي.

(د الأنعام سورت: ۱۲۳ ایت)

او الله تعالی خبر ورکړی چې یهودو د مسیح علیه السلام د وژلو هڅه وکړه او چل ول یې وکړ، خو الله د هغوی د چل ول ځواب ورکړ او الله دا خبره بیان کړه چې بد چل یوازې پر خپل خښتن یې ورګرځي، الله تعالی فرمایلي: نو کله چې عیسی د هغوی کفر معلوم کړ، وویل: څوک مې د الله لوري ته ملګري دي؟ حواریانو وویل: موږ د الله (د دین) ملګري یو، په همغه الله مو ایمان راوړی او ته هم شاهد اوسه چې

موږ مسلمانان يو. اى زمونږه ربه! په هغه څه مو ايمان راوړى چې تا را نازل کړي او د دغه رسول پيروي موکړې ده؛ نو موږ له شاهدانو سره وليکه. او هغوى (چى) پټ تدبير وکړ، الله (يې هم) تدبير وکړ او الله خو تر ټولو ښه تدبير نيوونکى دى. کله چې الله وفرمايل: اې عيسى! ببيشکه زه دې وفات کوونکى (يا اخيستونکى) او خپل لور ته خېژوونکى يم، او له کافرانو ستا پاکوونکى، او تر قيامته پرکافرانو ستا د پيروانو اوچتوونکى يم، بيا مو زما خوا ته راتلل دي نو ستاسو تر منځ به په هغه څه کې پرېکړه وکړم چې تاسو پکې يو له بل سره اختلاف کاوه. (د آل عمران سورت: ۵۲- ۵۵ ايتونه)

او الله تعالی دا خبر ورکړی چې د صالح علیه السلام قوم په چل سره د هغه د وژلو اراده وکړه، نو چل ول يې وکړ، الله هم د هغوی د چل ځواب ورکړ، هغوی او د هغوی قوم يې ټول تباه کړل، الله تعالی فرمايلي:

هغوی وويل: پر الله قسم وکړئ چې هرومرو به په هغه او کورنۍ يې د شپې يرغل کوو بيا به يې خپلوانو ته وايو چې موږ د هغه د کورنۍ د وژنې په ځای کې حاضر نه وو او موږ بالکل رښتيني يو. هغوی يوه دسيسه جوړه کړه خو موږ هم يو پلان جوړ کړ چې هغوی خبر هم نه وو. نو ګوره چې د هغوی د دسيسې پايله څه وه؟ دا چې موږ هغوی او ټول قوم يې تباه کړل. (د النمل سورت: ٤٩- ٥١ ايتونه)

اسلام له غلا څخه منع کوي، رسول الله صلی علیه وسلم فرمايلي: زنا كوونكى زنا نه كوي كله چې زنا كوي په داسې حال كې چې هغه دې مؤمن وي، هغه غلا نه كوي كله چې غلا كوي په داسې حال كې چې هغه دې مؤمن پاتې وي، او نه شراب څښبي كله چې شراب څښبي په داسې حال كې چې هغه دې مؤمن پاتې شي او توبه له دغو وروسته وړاندې كړل شوې ده. صحيح بخاري ٦٨١٠

اسلام له بغاوت څخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي: پرته له شكه الله د عدل، ښېگڼې او خپلوانو ته د وركړې امر كوي او له بې حيايۍ، بدۍ او تيري څخه منع كوي، هغه تاسو ته نصيحت كوي تر څو پند واخلئ.

(د النحل سورت: ۹۰ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **پرته له شکه الله ماته وحي کړې دا چې تاسو امر ومنئ تر څو یو پر بل تېری ونه کړي او یو پر بل وياړ ونه کړي.** صحيح ابوداود ٤٨٩٥.

اسلام له ظلم څخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي: **او الله تېری کوونکي نه خوښوي.** (د آل عمران سورت: ٥٧ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه تېری کوونکي نه بریالي کیږي.** (د الأنعام سورت: ۲۱ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **او د ظالمانو لپاره يې دردوونکی عذاب چمتو کړی دی.** (د الإنسان سورت: ۳۱ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **درې کسان داسې دي چې دعا يې نه رديږي: يو عادل پاچا، بل روژه نیوونکی تر څو يې چې روژه نه وي ماته کړې او د مظلوم دعا پر وريځو سربېره پورته کيږي او د اسمانونو دروازې ورته پرانېستل کيږي** او رب عزوجل فرمايي: **پر عزت مې دې قسم وي زه به دې هرومرو مرسته کوم که څه هم يوه موده وروسته وي.**

مسلم يې په ۲۷۴۹ شمېره له لږ اختلاف سره په لنډ ډول تخريج کړی، او ترمذي په ۲۵۲٦ شمېره له لږ اختلاف سره تخريج کړی او احمد په ۸۰٤۳ شمېره تخريج کړی او لفظ د هغه دی.

او کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم معاذ رضي الله عنه يمن ته وليږلو هغه ته يې دا هم وويل: د

مظلوم له ښېرا څخه ځان وساته، ځکه د هغه د ښېرا او د الله جل جلاله ترمنځ هیڅ پرده نشته. صحیح بخاري ١٤٩٦

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **خبر اوسئ چا چې پر معاهد ظلم وکړ، یا یې څه ترې کم کړل او یا یې له وس پر زیات څه مکلف کړ او یا یې د هغه د زړه له خوښې پرته څه ترې واخیستل؛ نو زه به د قیامت په ورځ د هغه لپاره دعوا کوونکی وم.** سنن ابوداود ٣٠٥٢

نو اسلام لکه څنګه چې وینې له هر ډول ناوړه اخلاقو، د تیري او ظلم له معاملې څخه منع کوي.

اسلام د هغو مالي راکړو ورکړو څخه منع کوي چې سود، ضرر، دوکه، ظلم، فرېب وي پکې او یا د مصیبتونو او د ټولنو، قومونو او افرادو د عام ضرر لامل کیږي.

د دغې فقرې په پیل کې د هغو ایتونو او احادیثو ذکر تېر شو چې سود، ظلم، دوکه او په زمکه کې فساد حراموي، الله تعالی فرمايلي: او هغه کسان چې مؤمنان او مؤمنانې ځوروي پرته له څه ګناه چې هغوی کړې وي نو بېشکه هغوی پر خپل ځان لوی دروا‌غ او ښکاره ګناه باروي. (د الأحزاب سورت: ٥٨ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: چا چې نېک عمل وکړ، نو د ځان لپاره يې دی، او چا چې بد کار وکړ؛ نو پر هغه

دی او ستا پالونکی ظلم کوونکی نه دی. (د فصلت سورت ٤٦ ایت)

او په احاديثو کې دي: **چې رسول الله صلى الله عليه وسلم پرېکړه وکړه چې نه ضرر وي او نه ضرار. يعني نه ځان ته ضرر رسول شته نه بل ته.** سنن ابوداود

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: ** څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو خپل ګاونډي ته دې ازار نه رسوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو د خپل مېلمه درناوی دې کوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو يا دې ښه خبره وکړي او يا دې چوپ**

پاتې شي. او په يو روايت کې دي: چې له ګاونډي سره دې ښېګڼه وکړي. صحيح مسلم ٤٧

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **يوې ښځې ته د يوې پيشو له امله عذاب ورکړل شو چې بندي کړې يې وه، تر دې چې مړه شوه، نو په اور کې دننه شوه، هغې ښځې پشۍ ته نه خوراک ورکولو او نه ځنباک، ځکه هغه يې بندي کړې وه، او هغه يې نه پرېښودله چې د ځمکې حشرات يې خوړلي وای.** صحيح بخاري ٣٤٨٢

دا د هغه چا سزا وه چې پيشکه يې ازار کړې وه؛ نو د هغه چا حال به څنګه وي چې خلک ازاروي، له ابن عمر څخه روايت وايي: رسول الله منبر ته وختلو، په

لوړ غږ يې اواز وکړ او ويې فرمايل: اې هغوکسانو چې په خوله يې ايمان راوړی او زړه ته يې ايمان نه دی رسېدلی! مسلمانان مه ازاروئ او مه پېغور ورکوئ او مه يې په عيبونو پسې کېږئ، ځکه څوک چې د خپل مسلمان ورور په عيب پسې وي، الله به د هغه پر عيب پسې شي او د چا په عيب پسې چې الله شي، رسوا کوي يې که څه هم د خپل بار په منځ کې وي، هغه وويل: او ابن عمر يوه ورځ بيت الله يا کعبې ته وکتل؛ نو ويې ويل: څومره لوی شان والا يې او څومره لوی حرمت دې دی، خو مؤمن د الله په وړاندې له تا څخه هم د حرمت او درناوي له پلوه لوی دی. ترمذی يې په ۲۰۳۲ شمېره تخريج کړی او ابن حبان په ۵۷٦۳ شمېره

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو خپل ګاونډي ته دې ازار نه رسوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو د خپل مېلمه درناوی دې کوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو يا دې ښه خبره وکړي او يا دې چوپ پاتې شي.** صحيح بخاري ٦٠١٨

او ابوهريره له نبي صلی الله علیه وسلم څخه روايت کوي چې وېي فرمايل: **آيا پوهېږئ چې مفلس څوک دی؟ هغوی وويل: اې د الله رسوله! په موږ کې مفلس هغه څوک دی چې درهم او توښه نه لري، هغه وفرمايل: بېشکه زما له امت څخه مفلس هغه څوک دی چې د قيامت په ورځ به له روژې، لمانځه**

او زكات سره راشي، خو يو تن به راشي چې د هغه يې بې عزتي كړې وي، او پر دغه به يې تور لګولی وي، د دغه به يې مال خوړلی وي، نو هغه به كېنول شي او دغه به يې له نېكيو خپله بدله اخلي او هغه به يې هم له نېكيو بدله اخلي، كله يې چې نېكۍ خلاصې شي مخكې تردې چې د خپلو ګناهونو پور اداكړي، نو د هغوی ګناهونه به را واخېستل شي او پر هغه به ورواچول شي بيا به هغه هم په اور كې واچول شي.
مسلم په ۲۵۸۱ شمېره، ترمذي په ۲٤۱۸ او احمد په ۸۰۲۹ شمېرې سره تخريج كړی او لفظ د احمد دی.

او رسول صلی الله عليه وسلم فرمايلي: پر لاره د ونې يو شاخ و چې خلكو ته يې تكليف رسولو، يوسړي هغه لرې كړ؛ نو هغه جنت ته داخل كړای شو. بخاري

په ٦٥٢ شمېره د هغه معنا تخریج کړې، مسلم په ۱۹۱٤ دېته ورته، ابن ماجه په ۳٦۸۲ شمېره او احمد په ۱۰٤۳۲ شمېره تخریج کړی دی او لفظ د هغو دواړو دی، چې له لارې ښخه د زیان رسوونکي شي لرې کول څوک جنت ننه باسي؛ نو ستا خیال دی چې د هغه چا به څه حال وي چې خلکو ته زیان رسوي او د هغوی ژوند ور خرابوي.

اسلام د عقل د ساتنې او ټولو هغو شيانو د حراموالي لپاره راغلی چې عقل خرابوي

لکه د شرابو ښبنل او د عقل مرتبه يې لوړه کړې ده او هغه يې د تکليف مدار ګرځولی او د خرافاتو او بوتانو له ځنځيرونو يې ازاد کړی دی، او په اسلام کې هيڅ داسې رازونه او حکمونه نشته چې يوازې تر يوې طبقې پورې اړه ولري تر بلې پورې تړاو ونه لري، د اسلام ټول حکمونه او فرمانونه د صحيح عقلونو سره سمون لري او هغه د عدالت او حکمت مطابق دي.

الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه غوږونه، سترګې او زړه د هر يوه په اړه به پوښتنه کيږي. (د الإسراء سورت: ٣٦ ايت)

نو پر انسان واجب دي چې د خپل عقل ساتنه وکړي، له همدې امله اسلام شراب او نشه يي توکي حرام کړي دي، او د شرابو نارواوالی مې په ٣٤ مه فقره کې بيان کړ او د قرآن کريم ډېری ايتونه پر دغو تورو ختميږي. کېدای شي له عقله کار واخلئ. (د البقره سورت: ٢٤٢ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او دنيوي ژوند له لوبې او تماشې پرته بل څه نه دي، او همغه د آخرت مېنه هغو خلکو

ته غوره ده چې ځان ساتنه (تقوی) کوي، آیا له عقل کار نه اخلئ. (د الأنعام سورت: ۳۲ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه موږ قرآن په عربي ژبه نازل کړی، تر څو تاسو له عقل څخه کار واخلئ. (د یوسف سورت: ۲ ایت)

او الله تعالی داخبره بیان کړه چې له لارښوونې او حکمت څخه یوازې د عقلونو څښتنان ګټه پورته کولای شي او هغوی چې هوښیاران دي، الله تعالی فرمايلي: چاته چې غواړي حکمت ورکوي او هر چاته چې حکمت ورکړل شي؛ نو بېیشکه ډېره ښېګڼه ورکړل شوه او د عقل له څښتنانو پرته بل څوك پند نه اخلي. (د البقره سورت: ۲۶۹ ایت)

او له همدې امله اسلام، عقل د تکليف مدار وګرځولو، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **له دريو کسانو څخه قلم پورته کړل شوی دی: له ويده څخه ترڅو وېښ شوی نه وي، له ماشومه تر څو بالغ شوی نه وي او له لېوني څخه تر څو په سد شوی نه وي.** دغه حديث بخاري د جزم په صيغه سره معلقا مخکې تر ٥٢٦٩ شمېره کې همدغه ډول تخريج کړی او ابوداود موصولا ٤٤٠٢شمېرې سره تخريج کړی او لفظ د هغه دی، ترمذي په ١٤٢٣ شمېره، نسائي په سنن کبری کې په ٧٣٤٦ شمېرې سره، احمد په ٩٥٦ شمېره له لږ اختلاف سره او ابن ماجه په ٢٠٤٢ شمېره په لنډ ډول راوړی دی.

او د خرافاتو او بوتانو له څنځيرونو څخه يې يادونه کړې ده، الله تعالى د خرافاتو په ټينګو نيولو کې د امتونو له حال څخه په خبرولو سره او هغه حق ته يې په ردولو سره چې د الله له لورې راغلى فرمايلي: او په همدې توګه مونږ له تا مخکې په کوم کلي کې څوك ويرونکى ندى لېږلى مګر دا چې سوکاله خلکو به يې ويل؛ مونږ خپل پلرونه په يوه لاره موندلي او په رېښتيا مونږ د هغوى پر پلونو روان يو. (د الزخرف سورت: ۲۳ ايت)

او الله تعالى د خپل دوست ابراهيم عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره وايي چې هغه يې خپل قوم ته وويل: کله چې هغه خپل پلار او قوم ته وويل: دا بوتان څه شى دي چې تاسو يې عبادت ته ټينګ

ولاړ یاست؟ هغوی وویل: موږ خپل پلرونه د دغو په لمانځنه موندلي دي. (د الأنبیاء سورت: ۵۲- ۵۳ ایتونه)

اسلام راغی او خلکو ته یې د بوتانو د لمانځلو د پرېښودلو او له پلرونو او نیکونو څخه په میراث وریاتي خرافاتو څخه د ځان ساتلو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام د لارې د پیروی امر وکړ.

او په اسلام کې داسې رازونه او حکمونه شتون نه لري چې تر یوې طبقې پورې تړاو ولري نه تر بلې طبقې پورې.

د ابوطالب له زوی علي رضي الله عنه څخه - چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره زوی او د لور خاوند دی، و پوښتل شول: **چې آیا رسول الله صلی**

الله علیه وسلم تاسو ته کوم څه ځانګړي کړي دي؟ نو هغه وفرمایل: موږ ته رسول الله صلی الله علیه وسلم داسې څه نه دي ځانګړي کړي چې ټولو خلکو ته عام نه وي، مګر هغه څه چې زما د دغې تورې په پوښ دي هغه وویل: نو یوه پاڼه یې راوېستله چې په هغې کې لیکلي و: الله پر هغه چا لعنت کړی چې له الله پرته د بل چا لپاره ذبح کوي، الله پر هغه چا لعنت کړی چې د ځمکې نښې غلا کوي، الله پر هغه چا لعنت کړی پر خپل پلار بد وايي او الله پر هغه چا لعنت کړی چې بدعتي ته پناه ورکوي.

صحیح مسلم ۱۹۷۸ او د اسلام ټول حکمونه او فرمانونه د صحیح عقلونو سره سم او د عدالت او حکمت د غوښتنې سره مطابق دي.

او د باطل دينونو پيروان چې کله پر هغه څه پوهه ونه لري چې ترمنځ يې ټکر وي او يا هغه چارې چې عقلونه يې ردوي، نو بيا د دين پيروان دا ګومان کوي چې دين له عقل څخه پورته دی او يا دا چې عقل لره د دين په پوهاوي او پر هغه د را چاپېرېدو کې هيڅ ځای نشته.

سره له دې چې اسلام دين د عقل لپاره يوه داسې رڼا بللې ده چې لاره يې ورته روښانه کوي، نو د باطلو دينونو خلک له انسان څخه غواړي چې له عقل څخه خالي شي او د ځان تابع يې وګرځوي او اسلام بيا له انسان څخه غواړي چې عقل يې را بيداره کړي، تر څو حقيقتونه لکه څنګه چې دي همداسې يې وپېژني.

الله تعالی فرمايلي: او همدارنګه موږ تاته هم په خپل امر سره روح راوليږلو، ته نه پوهېدې چې کتاب څه دی او ايمان څه دی خو موږ هغه رڼايي وګرځوله چې له خپلو بندګانو چاته وغواړو په هغه سره يې لارښوونه کوو او بېشکه چې ته د نېغې لارې خواته ښوونه کوې. (د الشورى سورت: ٥٢ ايت)

نو الهي وحې داسې برهانونو او حجتونو ته شامله ده چې د سالمو عقلونو داسې حقيقتونو ته لارښوونه کوي چې د هغو پر پېژندګلوۍ او ايمان يې خبر وي، الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! بېشکه تاسو ته مو د خپل پالونکي له لورې برهان راغلی او تاسو ته مو ځرګندوونکې رڼا نازله کړې ده. (د النساء سورت: ١٧٤ ايت)

الله سبحانه وتعالی د انسان لپاره غوارې چې د لارښوونې، پوهې او حقيقت په رڼا کې ژوند وکړي، شيطانان او طاغوتان غواړي چې انسان د کفر، ناپوهۍ او لارورکۍ په تيارو کې پاتې شي، الله تعالی فرمايلي: **الله د هغو خلکو دوست دی چې ايمان يې راوړی، له تيارو يې د رڼا لوري ته باسي او هغوی چې کافر شوي، دوستان يې شيطانان دي چې له رڼايې د تيارو لوري ته باسي، دا خلك د اور والا دي، همدوی به تل پکې اوسېدونکي وي.** (د البقره سورت: ۲۵۷ ايت)

اسلام صحيح علم ته لويه درجه ورکوي او له نفسي غوښتنې څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي

او زموږ په نفسونو او شاوخوا کايناتو کې د نظر او فکر کولو ته بلنه کوي او د پوهې لپاره صحيح علمي پايلې له اسلام سره ټکر نه دي.

اسلام د صحيح علم لوی او قدر کوي، الله تعالی فرمايلي: الله هغو کسانو ته چې ايمان يې راوړی او چاته چې پوهه ورکړل شوې ده لوړې درجې ورکوي، او الله پر هغه څه ښه خبر دی چې تاسو يې کوئ.

(د المجادله سورت: ۱۱ ايت).

او الله د عالمانو ګواهي له خپلې ګواهۍ او پرېښتو له ګواهۍ سره يوځای کړه په تر ټولو لوی د ګواهۍ په

ځای کې، الله تعالی فرمایلي: **الله شاهدي ادا کړې چې له هغه پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته پرېښتو او د پوهې ښبتنانو هم چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، بل حقدار د بنده ګۍ نشته مګر همغه حکمت والا برلاسی.** (د آل عمران سورت: ۱۸ ایت)

دغه په اسلام کې د پوهې د ښبتنانو مرتبه په ډاګه کوي او الله خپل نبي محمد صلی الله علیه وسلم ته د بل هیڅ شي د زیاتوالي امر نه دی کړی پرته له پوهې څخه، الله تعالی فرمایلي: **او ووایه: اې زما پالونکیه! پوهه مې را زیاته کړه.** (د طه سورت: ۱۱٤ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **څوک چې داسې لار غوره کړي چې په هغې کې پوهه لټوي،**

الله به هغه ته د جنت لاره اسانه کړي، او پرېښتې د پوهې لټوونکي لپاره د هغه د خوښۍ په موخه وزرونه غوړوي او د پوهې لټوونکي لپاره ټول هغه څوک چې په اسمان او ځمکه کې دي د ښښنې غوښتنه کوي تردې چې ماهيان يې په اوبو کې کوي، د عالم غوراوی پر عابد داسې دی لکه د سپوږمۍ غوراوی پر ټولو ستورو، بېشکه عالمان د نبيانو وارثان دي، نبيانو په ميراث کې دينار او درهم نه دي پرې ايښي، بلکې هغوی پوهه په ميراث پرې ايښې ده، نو چاچې هغه تر لاسه کړه لويه برخه يې ترلاسه کړه.

ابوداود په ۳٦٤۱ شمېره، ترمذي په ۲٦۸۲ شمېره، ابن ماجه په ۲۲۳ شمېره تخريج کړی او لفظ هم د ابن ماجه دی، او احمد په ۲۱۷۱٥ شمېره.

او اسلام د نفسي غوښتنې څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي او زموږ په نفسونو او شاوخوا کایناتو کې د نظر او فکر کولو ته بلنه کوي، الله تعالی فرمایلي:

ژر به موږ هغوی ته په شاوخوا او د هغوی په نفسونو کې خپلې نښانې وروښیو، تر څو هغوی لره داخبره په ډاګه شي چې هغه حق دی، او ایا ستا د پالونکي لپاره دا بسنه نه کوي چې هغه پر هرڅه شاهد دی.

(د فصلت سورت: ۵۳ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: **ایا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچایۍ کې سوچ نه دی کړی او کوم شیان چې الله پیدا کړي دي او دا چې ښایي نېټه یې رانېږدې شوې وي نو له دې وروسته په کومه خبره ایمان راوړي.** (د الأعراف سورت: ۱۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی ځمکه کې نه دي ګرځېدلي چې وګوري له هغوی د مخکې خلکو پايله څنګه وه؟ هغوی ترې ډېر زورور وو، ځمکه يې (بښه) سپړلې او دغو چې څومره ودانه کړې، هغوی ترې زياته ودانه کړې وه او رسولان يې له څرګندو نښانو سره ورغلي وو، نو الله خو پر هغوی ظلم نه کولو خو هغوی په خپله پر ځانونو ظلم کولو. (د الروم سورت: ۹ ايت)

او د پوهې لپاره صحيح علمي پايلې له اسلام سره ټکر نه وي او موږ به يې يوه بېلګه بيان کړو چې قرآن د هغه په اړه دقيق تفصيلات يوزر او څلورسوه کاله مخکې بيان کړي دي او نوي علم وروسته هغه تفصيلات پېژندلي دي، چې د دغه علم پايلې له هغه

څه سره موافقې دي کوم چې په قرآن عظیم کې دي چې هغه د مور په ګېډه کې د جنین پیدایښت دی، الله تعالی فرمایلي: او بېشکه موږ انسان د خټې له سوچه برخې څخه پیدا کړ. بیا مو هغه د یو څاڅکي په بڼه محکم خوندي ځای کې کېښود. بیا مو هغه څاڅکی د وینې یوه ټوټه وګرځوله، بیا مو هغه ټوټه د غوښې یوه بوټۍ وګرځوله، چې له بوټۍ مو هډوکي پیدا کړل نو هډوکو ته مو غوښه ور واغوستله، بیا مو هغه یو بل مخلوق جوړ کړ نو الله ډېر برکتناك دی، تر ټولو غوره پیدا کوونکی. (د المؤمنون سورت: ۱۲- ۱٤ ایتونه).

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مګر له هغه چا څخه چې پر الله يې ایمان

راوړی وي، د هغه پیروي یې کړې وي او د هغه رسولان علیهم الصلاة والسلام یې رېښتیني ګڼلي وي او یوازې هغه عبادتونه قبلوي چې روا کړي یې وي؛ نو څنګه انسان پر الله کفر کوي او دا هیله لري چې ښه بدله به یې ورکړي؟ او له خلکو څخه د هیچا ایمان نه قبلوي مګر دا چې هغه پر ټولو نبیانو علیهم السلام ایمان راوړی وي او د محمد صلی الله علیه وسلم پر رسالت یې ایمان راوړی وي.

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مګر له هغه چا څخه چې پر الله یې ایمان راوړی وي، د هغه پیروي یې کړې وي او د هغه رسولان علیهم الصلاة والسلام یې رېښتیني ګڼلي وي

الله تعالی فرمایلي: څوك چې د كومې سملاسی ګټې غوښتنه كوي نو چاته چې څه وركول غواړو همدلته يې ژر وركوو بيا جهنم ورته (برخه) ګرځوو، چې رټلی دیکه شوی به ورننوځي. او چا چې آخرت وغوښت او د هغه لپاره يې هڅه وكړه؛ مناسبه هڅه، او هغه مؤمن هم وي نو د داسې خلكو هڅه منونكې ده. (د الإسراء سورت: ۱۸- ۱۹ ايتونه).

او الله تعالی فرمايلي: نو څوک چې غوره کارونه وکړي په داسې حال کې چې مؤمن وي، د هغه د هڅې ناشکري به نه کيږي او موږ هغه لره ليکونکي يو.

(د الأنبياء سورت: ٩٤ ايت)

او له عبادتونو څخه يوازې هغه مني چې روا کړې يې دي، الله تعالی فرمايلي: څوک چې له خپل رب سره د مخ کېدلو هيله لري، نو نېک عمل دې وکړي او له هغه سره دې هيڅوک هم په بنده ګۍ کې نه شريکوي.

(د الکهف سورت: ١١٠ آيت).

دا خبره یې بیان کړه چې عمل هغه وخت نېک وي چې الله روا کړی وي او ښبتن یې په خپل عمل کې د الله لپاره مخلص وي او پر الله باور کوونکی، د هغه د نبیانو او رسولانو علیهم السلام تصدیقوونکی وي، خو د چا چې عمل له دې پرته بل څه وي؛ نو الله تعالی بیا وایي: **او هر څه عمل چې هغوی کړی وي مونږ به وروړاندې شو او دوړه دوړه به یې والوزوو.** (د الفرقان سورت: ۲۳ ایت).

او الله تعالی فرمایلي: **په هغه ورځ به ځینې مخونه ذلیل وي. سخت زیار اېستونکي ستومانه به وي. سره اور ته به ورننوځي.** (د الغاشیه سورت: ۲- ٤ ایتونه)

نو دغه مخونه به ذليل او له کاره سترې وي، خو کله چې هغو د الله له لارښوونې پرته عمل کولو، الله به يې د ورتګ ځای اور وګرځوي، ځکه هغو له هغه څه پرته پر بل څه عمل کړی چې الله روا کړي دي، بلکې باطل عبادتونه يې کړي دي او د لارورکی د داسې مشرانو پيروي يې کړې ده چې د هغوی لپاره يې باطل دينونه رامنځته کړي دي؛ نو د الله په وړاندې منل شوی نېک عمل هغه دی چې له هغه څه سره سمون ولري له کوم څه سره چې رسول صلی الله عليه وسلم راغلی، نو څنګه بيا انسان پر الله کفر کوي او د ښې بدلې هيله لري.

او الله له خلکو څخه د هيچا ايمان نه قبلوي مګر هغه څوک چې پرټولو نبيانو عليهم السلام يې ايمان

راوړی وي او د محمد صلی الله علیه وسلم پر رسالت یې ایمان راوړی وي - مخکې مو پر دغه خبره ځینې دلیلونه په ۲۰ مه فقره کې ذکر کړل، او الله تعالی فرمايلي: رسول پر هغه څه ایمان راوړی چې د الله له خوا ورته نازل شوي او مؤمنانو هم، ټولو ایمان راوړی پر الله، پرښتو یې، کتابونو یې او رسولانو یې (هغوی وایي چې) له رسولانو یې د یوه تر منځ هم توپیرنه کوو او ویې ویل: اوریدلي او منلي مو دي ښننه (غواړو) زموږ ربه! او خاص تا ته بیرته درګرځیدل دي. (د البقره سورت: ۲۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: اې هغو کسانوچې ایمان مو راوړی! پر الله د هغه پر رسولانو او پر هغه کتاب ایمان راوړئ چې پر خپل رسول یې نازل کړی دی او

هغه کتاب چې له هغه مخکې يې نازل کړی دی، او
څوک چې پر الله د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو
يې او ورروستۍ ورځ کفر وکړي؛ نو هغه په لرې
لاروړکۍ سره لاروړکی شوی دی. (د النساء سورت:
١٣٦ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او کله چې الله له نبيانو ژمنه
واخيسته چې کله مې کتاب او حکمت درکړ، بيا که
يو داسې رسول درشي چې تاسو سره د شته کتاب
تصديقوونکی وي نو هرومرو به ايمان پرې راوړئ
او ملاتړ به يې کوئ ! (بيايې) وفرمايل: آيا پر دې
اقرارکوئ او زما دا پېټی (ټينګه ژمنه) مو واخيسته؟
هغوی وويل اقرار کوو، ويې فرمايل: نو شاهدان

اوسئ او زه هم درسره له شاهدانو څخه يم. (د آل عمران سورت: ٨١ ايت).

پرته له شکه د ټولو الهي پیغامونو موخه دا ده چې حق دین د انسان مرتبه اوچته کړي، نو هغه یوازې د الله بنده وي کوم چې د ټولو کائناتو پالونکی دی

او د انسان، مادي او خرافاتو له لمانځلو يې ازاد کړي؛ نو اسلام لکه څنګه چې ته وینې د اشخاصو سپېڅلتیا نه بیانوي او له خپلو مرتبو يې نه پورته کوي او نه له هغو څخه ارباب او معبودان جوړوي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **بدبخت دې وي د دینار، درهم، د څونډیو او ورېښمو جامو بنده که ورکړل شي خوشحاله وي او که ورنه کړل شي خوشحاله نه وي. صحیح بخاري ٦٤٣٥ نو سم انسان یوازې الله ته غاړه ایښودونکی وي، چې د مال،**

عزت، مرتبې يا قبيلې د ځانځلو په لټه کې نه وي، او په دغه کېسه کې هغه څه دي چې د لوستونکي لپاره هغه څه په ډاګه کوي چې خلک مخکې تر رسالته پرې وو او وروسته څه ډول وګرځېدل؟

کله چې لومړنيو مسلمانانو حبشې ته هجرت وکړ او د حبشې پاچا چې هغه مهال نجاشي و وپوښتل، هغوی ته يې وويل: دا څه ډول دين دی چې تاسو مو د قوم ترمنځ بېلوالی راوستلی دی، نه زما په دين کې داخلېږئ او نه له دغو امتونو څخه د هيچا په دين کې؟ د ابوطالب زوی جعفر ورته وويل: اې پاچا! موږ جاهل قوم وو، د بوتانو بنده ګي مو کوله، مرداره مو خوړه، بې حيايۍ مو کولې، خپلوۍ مو پرې کولې، له ګاونډيانو سره مو بد کول، په موږ کې پياوړي به

کمزوری خوړلو، موږ پر همدې حال وو تر دې چې الله له موږ څخه رسول راته راولېږلو، چې نسب، رېښتینولي، امانتداري او پاک لمني یې پېژنو، هغه موږ الله ته ورووبللو، ترڅو یې یو وبولو او عبادت یې وکړو او له هغه څه څخه ووځو چې موږ او پلرونو مو یې له هغه پرته د کومو ډبرو او بوتانو عبادت کولو، او په رېښتیا ویلو، امانت اداکولو، صله رحمۍ، ښه ګاونډیتوب، له محارمو او وینو تویلو څخه په ډډه کولو یې امر راته وکړ، له بې حیایۍ، درواغو، د یتیم له مال خوړلو او پر پاک لمنو مېرمنو له تور لګولو یې منع کړلو، امر یې راته وکړ چې یوازې د الله عبادت وکړو هیڅوک ورسره شریک نه کړو او د لمانځه، زکات او روژې امر یې راته وکړ، هغه وایي: پر هغه یې د اسلام

امور وشمېرل، موږ یې تصدیق وکړ او ایمان مو پرې راوړ او په هغه څه کې مو یې پیروي وکړه چې ورسره راغلی و، نو یوازې د الله عبادت مو وکړ، هیڅوک مو ورسره شریک نه کړل، هغه څه مو حرام وبلل چې هغه راباندې حرام کړل او هغه څه مو حلال وبلل چې هغه راته حلال وګرځول. احمد په ۱۷۴۰ شمېره له لږ اختلاف سره تخریج کړی او ابونعیم په (حلیة الاولیاء) کې ۱/۱۱۵ کې په لنډه ډول.

اسلام لکه څنګه چې ته وینې د اشخاصو تقدیس نه کوي او هغوی له خپلې مرتبې نه پورته کوي او نه له هغوی څخه ارباب او معبودان جوړوي.

الله تعالی فرمايلي: ورته ووايه ای اهل کتابو! هغه څه ته راشئ چې زموږ او ستاسو ترمنځ يو برابر دي، دا چې له الله پرته بل څه به نه لمانځو، نه به څه شی ورسره شريکوو او نه به له الله پرته يو بل د معبودانو په توګه نيسو، نو که وګرځېدل بيا ورته ووايئ تاسو شاهدان اوسئ چې موږ مسلمانان يو. (د آل عمران سورت: ٦٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او هغه داسې امر نه درته کوي چې پرېښتې او نبيان معبودان ونيسئ، نو آيا وروسته له هغه به هم د کفر امر درته کوي چې تاسو مسلمانان شوئ. (د آل عمران سورت: ٨٠ ايت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **زما دومره ستاينه مه کوئ لکه نصاراوو چې د مريمې د زوی وکړه، زه د هغه يو بنده يم؛ نو ووايئ چې د الله بنده او د هغه رسول.** صحيح بخاري ٣٤٤٥

الله په اسلام کې توبه روا کړې ده، توبه د انسان الله ته رجوع کول او ګناه پرېښودل دي

او اسلام خپل مخکې ګناهونه له منځه وړي، توبه خپل مخکې ګناهونه له منځه وړي، نو د هيڅ انسان په وړاندې د انسان د تېروتنو د منلو اړتيا نشته.

تعالى فرمايلي: اې مؤمنانو! ټول الله ته توبه وباسئ، د دې لپاره چې کامياب شئ. (د النور سورت: ۳۱ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: آيا هغوى نه دي پوه چې همغه الله له خپلو بندګانو توبه قبلوي او صدقې اخلي، او پرته له شکه الله توبه قبلوونکى او مهربانه دى.

(د التوبه سورت: ۱۰٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **او همغه ذات دی چې له بندګانو يې توبه قبلوي او له ګناهونو ورتېرېږي او پر هغه څه پوهېږي چې تاسو يې کوئ.** (د الشورى سورت: ۲۵ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **الله د خپل** مؤمن بنده په توبه تر هغه سړي زيات خوشحالېږي کوم چې په يوه داسې ځمکه کې وي چې استوګنه پکې نه وي د تباهۍ ځای وي، له هغه سره يې پر سپرلۍ خواړه او څښاک وي، بيا هغه ويده شي، کله چې راويښ شي، نو هغه تللې وي، ويې لټوي تردې چې سخت تږی شي، بيا وايي: خپل هغه مځکېني ځای ته ورګرځم، ويده کېږم تر څو مړ شم، نو سر يې پر بازو کېږدي، ترڅو مړ شي، بيا را ويښ شي، په

داسې حال کې چې له هغه سره سپرلۍ وي اوپر هغې يې توښه، خواړه او څښاک هم وي؛ نو الله د خپل مؤمن بنده پر توبه تر دغه سړي له خپلې سپرلۍ او توښې سره هم زيات خوشحالېږي. صحيح مسلم ٢٧٤٤

او اسلام له هغه مخکې ګناهونه له منځه وړي او توبه هم مخکېني ګناهونه له منځه وړي. الله تعالی فرمايلي:

ووايه: هغوکسانوته چې کفر يې کړی، که واوړي، نو څه چې مخکې شوي هغه به ورته وبښل شي، او که بيرته راوګرځي؛ نو د مخکېنيو کړنلاره تېره شوې ده. (د الأنفال سورت: ٣٨ ايت)

او الله نصارا توبې ته راوبلل؛ نو الله جل شانه وايي:

آيا هغوی الله ته توبه نه باسي او ببښنه ترې نه

غواړي، او الله بښونکی مهربان دی. (د المائده سورت: ٧٤ آیت)

او الله ټول نافرمانه او ګناهکاران توبې ایستلو ته وهڅول، نو الله تعالی وفرمايل: ورته ووايه! اې زما هغو بندګانو چې پر خپلو ځانونو يې ظلم کړی د الله له رحمته مه ناهيلي کيږئ، په رېښتيا الله ټول ګناهونه بښي بېشکه همغه ډېر بښونکی مهربان دی. (د الزمر سورت: ٥٣ ايت)

او کله چې عمروبن العاص د اسلام راوړلو اراده وکړه، له دې شخه وډارشو چې هغه ګناهونه به يې ونه ښښل شي چې له اسلام شخه مخکې يې کړي دي، عمرو د دغه دريځ د روايت کوونکي په توګه وايي:

کله چې الله زما په زړه کې اسلام واچولو وايي: نبي صلی الله علیه وسلم ته راغلم تر څو بیعت راسره وکړي، لاس يې ماته وغځولو، خو ما وويل: اې د الله رسوله! تر هغه بیعت نه درسره کوم ترڅو دې زما مخکېني ګناهونه نه وي ښښلي، هغه وايي: رسول الله صلی الله علیه وسلم راته وويل: اې عمرو! آيا نه پوهېږې چې هجرت خپل مخکېني ګناهونه له منځه وړي، اې عمرو! آيا نه پوهېږئ چې اسلام له هغه مخکې ګناهونه له منځه وړي. مسلم ۱۲۱ شمېره سره دېته ورته اوږد تخریج کړی او احمد ۱۷۸۲۷ شمېره سره او لفظ د هغه دی.

په اسلام کې د انسان او الله تر منځ یوه نېغ په نېغه اړیکه وي، چې هیڅا ته اړتیا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي؛ نو اسلام موږ له دې څخه منع کوي چې له انسان څخه الله جوړ کړو او یا هغوی له الله سره په ربوبیت او الوهیت کې شریکان کړو.

په اسلام کې د نورو په مخکې د خپلو ګناهونو منلو ته اړتیا نشته، نو په اسلام کې د انسان او الله تر منځ یوه نېغ په نېغه اړیکه وي، چې هیڅا ته اړتیا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي، لکه څنګه چې په ۳٦ مه فقره کې داخبره تېره شوه چې الله تعالی ټول خلک توبې او د ځان لوري ته په رجوع کولو رابللي دي، همدارنګه یې خلک منع کړي چې نبیان یا پرېښتې د هغه او د بندګانو ترمنځ واسطې وګرځوي،

الله تعالی فرمايلي: **او هغه داسې امر نه درته کوي چې پرېښتې او نبيان معبودان ونيسئ، نو آيا وروسته له هغه به هم د کفر امر درته کوي چې تاسو مسلمانان شوئ.**

(د آل عمران سورت: ۸۰ ايت)

نو اسلام لکه څنګه چې وينې مونږ له دې څخه منع کوي چې انسانان معبودان وګرځوو او يا يې له الله سره په ربوبيت او الوهيت کې شريکان کړو.

الله تعالی له نصاراو څخه وايي: **هغوی خپل عالمان او عابدان له الله پرته معبودان نيولي او همدارنګه د مريمې زوی مسيح (يې هم معبود نيولی) او حال دا چې هغوی د يو الله له عبادت پرته په بل څه نه وو**

ګومارل شوي، له هغه پرته خو کوم بل الله نشته، له هغه څه پاك دی چې هغوی يې ورسره شريکوي.

(د التوبه سورت: ۳۱ ايت)

او الله پر کافرانو انکار وکړ چې هغوی د الله او خپلو ځانو تر منځ واسطې نيسي، نو الله تعالی وفرمايل: خبر اوسئ چې الله لره سوچه دين دی او کومو خلکو چې له هغه پرته نور چارواکي نيولي (او وايي چې) موږ خو د دې شيانو لمانځنه يوازې د دې لپاره کوو چې الله ته مو په مرتبه کې ورنيږدې کړي. بېشکه الله به د هغوی تر منځ په هغه څه کې پريکړه کوي چې هغوی پکې اختلاف کوي، په

رېښتیا الله هغه چاته لارښوونه نه کوي چې درواغجن او ناشکره وي.

(د الزمر سورت: ۳ ایت)

او الله دا خبره بیان کړه چې بوت لمانځونکي د جاهلیت خلک داسې وو چې د خپلوځانونو او الله ترمنځ یې واسطې نیولې او ویل به یې: دا هغوی الله ته نېږدې کوي.

او کله چې الله خلک له دې څخه منع کړل چې نبیان او پرېښتې دې د هغه او بندګانو تر منځ واسطې ونیسي؛ نو له هغوی پرته نور به په طریقه اولی منع وي، څنګه حال دا چې نبیان او رسولان علیهم السلام الله ته په نېږدې والي کې ډېره بیره کوي، الله

تعالی د نبیانو او رسولانو علیهم السلام له حال څخه په خبرورکولو فرمايي: بېشکه هغوی (ټولو) په نېکیو کې بیړه کوله او موږ يې (د ثواب) په مینه او (له عذاب څخه) په وېره وربللو او یوازې موږ ته غاړه ایښودونکي وو.

(د الأنبیاء سورت: ۹۰ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: دوی چې چاته بلنه ورکوي هغوی خو په خپله د خپل پالونکي لور ته وسیله لټوي چې کوم یو (هغه ته) ورنېږدې دی او د رحمت هیله یې کوي او له عذابه يې ویریږي، په رښتیا ستا د پالونکي عذاب د وېرې وړ دی.

(د الإسراء سورت: ۵۷ ایت)

معنا داچې کوم نبیان او نېکان چې تاسو یې له الله پرته رابولئ، هغوی په خپله الله ته نېږدې کېدل غواړي، د هغه د لورېینې هیله لري او له عذابه یې وېرېږي، نو څنګه له الله پرته هغوی را بلل کېږي.

د دغې رسالې په پای کې

دا خبره يادوو چې خلک د خپلو زمانو، قومونو او ښارونو له پلوه بلکې ټولې انساني ټولنې په خپلو فکرونو او موخو کې مختلفې دي، د ژوند په چارو او کړنو کې له يوبل څخه بېل دي، نو يو داسې لارښود ته اړتيا لري چې لارښوونه يې وکړي، او داسې نظام ته چې راټول يې کړي او داسې واکمن ته چې ساتنه يې وکړي او درنو رسولانو عليهم الصلاة والسلام دغه څه د االله له لوري د وحې له لارې په مخ وړل، د ښېګڼې او هدايت لارې ته يې د خلکو لارښوونه کوله او د الله پر شريعت يې خلک را ټولول او په حق يې د هغوی ترمنځ پرېکړې کولې، نو څومره يې چې د دغو رسولانو خبره منله د هغوی د الهي پيغامونو له

زماني سره نېږدې همدومره يې په چارو کې سمون راتلو، او الله د خپل رسالت لړۍ د محمد صلی الله عليه وسلم پر رسالت پای ته ورسوله او د هغه د رسالت لپاره يې پاتې کېدل وليکل او هغه يې د خلکو لپاره لارښود، رحمت، رڼا او تر الله سبحانه وتعالی پورې د رسوونکې لارې لارښوونکی وګرځولو.

له همدې امله دې اې انسانه! درته رابولم چې يوازې الله لره ربښتينی د بل له بې ځايه پيروۍ او عادت څخه خالي ودرېږې، او پردې پوه شه چې له مرګ وروسته دې خپل پالونکي ته ورګرځېدونکی يې او دا چې په ځان او شاوخوا کې دې وګوره؛ نو اسلام راوړه چې په دنيا او آخرت کې دې نېکبخته شې او که په اسلام کې داخلېدل غواړې نو پرتا يوازې دا

ګواهي ورکول لازم دي چې له الله پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته او محمد د الله رسول دی، او له هر هغه څه څخه بېزاري اعلان کړي چې له الله پرته لمانځل کيږي، او موږ باور لرو چې الله تعالی هغه خلک بېرته راپورته کوي کوم چې په قبرونو کې دي او دا چې حساب او بدله حق دي، کله چې دې دا ګواهي ورکړه؛ نو ته مسلمان شوې، نو بيا پرتا لازم دي چې د الله هغه عبادت وکړې کوم چې يې له لمانځه، زکات، روژې او حج څخه روا کړي دي که د حج وس ولرې.

له همدې امله دې اې انسانه! دېته رابولم چې يوازې الله لره رښتينی د بل له بې ځايه پيروی او عادت څخه خالي ودرېږې، لکه څنګه چې الله په خپله وينا

سره رابللی يې. ورته ووايه: زه تاسې ته يوازې د يوې خبرې **نصيحت کوم:** دا چې الله ته دوه دوه وددرېږئ او (يا) يو يو بيا (ښه) سوچ وکړئ، ستاسې په (دې) ملګري کې څه ليونتوب نشته، هغه خو د يو سخت عذاب په وړاندې ستاسو لپاره د يو وېروونکي څخه پرته بل څه نه دی. (د سبأ سورت ٤٦ ايت)

او ته پوهېږې چې له مرګ وروسته دې خپل پالونکي ته ورګرځېدونکی يې، الله تعالی فرمايلي: او دا چې انسان لره بل څه نشته پرته له هغې بدلې چې خپله يې هڅه کړې وي. او بېشکه چې دا هڅه به يې ژر وليدل شي. بيا به پوره پوره بدله ورکړی شي. او دا چې

(همغه) ستا د پالونکي لور ته ور رسېدل دي. (د النجم سورت: ۳۹- ٤۲ ایتونه)

او دا چې په خپل ځان او شاوخوا اطرافو کې دې وګوره، الله تعالی فرمایلي: **ایا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچایۍ کې سوچ نه دی کړی او کوم شیان چې الله پیدا کړي دي او دا چې ښايي نېټه يې رانږدې شوې وي نو له دې وروسته په کومه خبره ایمان راوړي؟** (د الأعراف سورت: ۱۸۵ ایت)

نو اسلام راوړه په دنیا او آخرت کې به دې نېکبخته شي او که په اسلام کې داخلېدل غواړې؛ نو درباندې لازمه ده چې دا ګواهي ورکړې چې له الله پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته او محمد صلی الله

علیه وسلم د الله رسول دی. کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم معاذ یمن ته د اسلام لوري ته د بلونکي په توګه ولیږلو ورته یې وویل: **بېشکه ته له اهل کتابو څخه یو قوم ته ورځې؛ نو هغوی دغې ګواهۍ ته راوبوله چې له الله پرته بل معبود نشته او دا چې زه د الله رسول یم، که په دغه کې یې ستا پیروي وکړه، بیا یې خبر کړه چې الله پر هغوی پنځه لمنځونه په هره ورځ او شپه کې فرض کړي دي، که یې په دغه کې هم ستا پیروي وکړه، بیا یې خبر کړه چې الله پر هغوی زکات فرض کړی چې له شتمنو به یې اخیستل کیږي او بې وزلو ته به یې ورکول کیږي، او که یې په دغه کې هم ستا پیروي وکړه بیا نو د هغوی د غوره مالونو څخه ځان وساته.** صحیح مسلم ۱۹

او دا چې له هر هغه څه څخه بېزاري اعلان کړې چې له الله پرته لمانځل کیږي، او له الله پرته د هرڅه له لمانځلو څخه بېزاري همدغه د ابراهیم علیه السلام حق ته مایل ملت دی، الله تعالی فرمایلي: په رېښتیا ستاسو لپاره په ابراهیم او د هغه په ملګرو کې غوره نمونه ده، کله یې چې خپل قوم ته وویل بېشکه موږ له تاسې او له هغو شیانو چې تاسې یې له الله پرته لمانځئ، بېزاره یو، ستاسې له عقیدې منکر یو او زموږ – تاسې تر منځ د تل لپاره دوښمني او کینه ښکاره شوې تر هغو چې یوازې پر یو الله ایمان راوړئ. (د الممتحنه سورت: ٤ آیت)

او پردې باور ولره چې الله ټول هغه خلک بېرته را پورته کوي چې په قبرونو کې دي، الله تعالی فرمایلي:

دا ځکه چې همدغه الله حق دی او همغه مړي راژوندي کوي او همدی په هر څه قدرت لرونکی دی.

او (بل) دا چې قیامت هرومرو راتلونکی دی، هیڅ شك پکې نشته او دا چې الله به هغه څوك راپورته کړي چې په قبرونو کې دي. (د الحج سورت: ٦- ٧ ایتونه)

او دا چې حساب او بدله حق دي، الله تعالی فرمایلي:

او الله اسمانونه او ځمکه په حقه پیدا کړي او د دې لپاره هم چې هر چا ته د خپلو کړو وړو بدله ورکړې شي او ظلم به نه پرې کیږي. (د الجاثیه سورت:٢٢ ایت)

کله چې دغه ګواهي ورکړې؛ نو ته مسلمان شوې، له دې وروسته پرتا لازم دي چې د الله هغه عبادت وکړې چې له لمانځه، زکات، روژې او د توان لرلو په صورت کې یې حج او داسې نور روا کړي دي.

په ۱۹- ۱۱- ۱٤٤۱ نېټه ولیکل شو.

لیکنه: د استاذ دکتور محمد بن عبدالله السحیم

د اسلامي تعلیماتو په څانګه کې د عقیدې پخوانی استاذ

د ملک سعود پوهنتون د تربیې پوهنځی

سعودي عربستان، ریاض

فهرست

اسلام د الله له لوري ټولو خلکو ته یو پیغام دی، نو هغه داسې تلپاتې الهي پیغام دی چې د رباني پیغامونو پای ته رسوونکی دی. 2

او اسلام په یو جنس او قوم پورې خاص دین نه دی، بلکې هغه ټولو خلکو ته د الله دین دی. 4

اسلام هغه الهي پیغام دی چې د پخوانيو نبیانو او رسولانو علیهم السلام خپلو امتونو ته د پیغامونو بشپړوونکی دی. 7

د نبیانو علیهم السلام دین یو دی او شریعتونه یې بېل بېل دي. 10

اسلام هم همداسې بلنه کوي لکه ټولو نبیانو، نوح، ابراهیم، موسی، سلیمان، داود او عیسی علیهم السلام چې ایمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پیداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچایۍ څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبیر نیسي او هغه مهربانه لورووونکی دی. 12

همغه الله پاک پیداکوونکی دی او یوازې همغه د بنده ګۍ حقدار دی، او دا چې له هغه سره د بل چا بنده ګي ونه شي.. 23

الله د هر هغه څه پیداکوونکی دی چې په کائناتو کې یې مونږ وینو، یا یې نه وینو، او له هغه پرته ټول یې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي او الله اسمانونه او ځمکه په شپږو ورځو کې پیداکړي. 36

او الله پاک لره نه په پاچایۍ، نه په پیدایښت، نه په تدبیر او نه په عبادت کې شریک شته. 39

او الله پاک نه څوک زېږولي او نه له چا زېږېدلی او نه هغه لره کوم سیال شته او نه کوم مثال. 47

او الله پاک په هیڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هیڅ شي کې جسد کیږي. 49

الله تعالی پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، ځکه یې رسولان ولېږل او کتابونه یې نازل کړل. 54

الله هغه پالونکی مهربان دی، یوازې همغه دی چې د قیامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو یې راپورته کړي، نو هر چا ته به یې د کړې ښېګنې او بدۍ بدله ورکړي؛ نو چا چې نېکۍ کړې وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې لورېينې وي، او چا چې کفر او ناوړه کارونه کړي وي، هغه لره به په آخرت کې لوی عذاب وي. 57

الله پاک آدم له خاورې پیدا کړ، او له هغه وروسته یې اولاد همداسې زیاتېدلو، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي، یو جنس پر بل جنس او نه یو قوم پر بل قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې.. 64

او هر بچی پر فطرت پیدا کیږي. 68

هیڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزیږول شي او یا د بل چا د ګناه وارث شي. 71

او د خلکو له پیدایښت څخه موخه دا ده: چې یوازې د الله عبادت وکړي. 76

اسلام انسان ته عزت ورکړی -که نارینه دی او که ښځینه-، او د هغه د بشپړ حقوقو کفالت یې کړی، د ټولو اختیاراتو، اعمالو او تصرفاتو مسئول یې ګرځولی او د هغه عمل چې ځان یا نورو ته ضرر رسوي مسئولیت یې ور په غاړه کړی دی. 77

اسلام نارینه او ښځینه د عمل، مسؤولیت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي.... 88

اسلام ښځې ته درناوی ورکړی او ښځې یې د نارینه وو سیالانې وګرځولې او پر سړي یې له توان سره نفقه لازمه کړه؛ نو د لور نفقه یې پر پلار او د مور پر بالغ توان لرونکي زوی او مېرمنې پر مېړه واجبه کړه.. 91

مرګ د تل لپاره له منځه تلل نه دي بلکې هغه د عمل له کوره د بدلې کور ته تګ دی، مرګ جسد او روح دواړو ته رسیږي، د روح مرګ له بدن څخه بېلوالی دی، بیا د قیامت په ورځ له را پاڅېدلو وروسته بېرته ورته راستنیږي، او له مرګ وروسته روح بل هیڅ جسد ته نه انتقالیږي او نه په بل جسد کې ننوځي. 98

اسلام ایمان ته بلنه کوي د ایمان لویو اصولو ته چې هغه پر الله او د هغه پر پرېښتو ایمان دی، پر الهي کتابونو لکه د تورات، انجیل او زبور له تحریف مخکې پر هغو ایمان، پر قرآن ایمان، پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام ایمان، او د هغوی پر ختم کوونکي ایمان چې هغه د الله استازی محمد د نبیانو او رسولانو ختم کوونکی دی، د آخرت په ورځ ایمان، او موږ پوهېږو چې که د دنیا ژوند د هرڅه پای وي، نو ژوندون او شتون به له هر اړخه بې ګټې و او په قضاء او قدر ایمان راوړل. 102

انبیاء علیهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري یې رسوي او له هر هغه څه څخه معصوم دي چې له عقل سره په ټکر کې وي او یا یې سالم اخلاق ردوي، او نبیان د الله د امرونو په رسولو د هغه بندګانو ته مکلف دي، او نبیان د ربوبیت او الوهیت له ځانګړنو څخه هیڅ ځانګړنه نلري، بلکې هغوی د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي چې الله تعالی هغوی ته خپل پیغامونه وحي کوي. 131

او اسلام یوازې د الله عبادت ته د لویو عبادتونو په اصولو سره بلنه کوي 145

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لویه ځانګړنه داده چې طریقه، وختونه او شرطونه یې الله تعالی ټاکلي دي او رسول صلی الله علیه وسلم رسولي، او تر نن ورځې پورې هیڅ انسان د زیاتوالي او

کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبیانو علیهم السلام دغو لویو عبادتونو ته بلنه کوله. 156

د اسلام رسول محمد چې د عبدالله زوی، د اسماعیل بن ابراهیم علیهم السلام له اولادې څخه دی په مکه کې په ۵۷۱ م کې زېږدېلی او هملته نبوت ورکړل شوی. 161

او د اسلام هغه شریعت چې د الله رسول محمد صلی الله علیه وسلم راوړی، هغه د الهي پیغامونو او رباني شریعتونو ختموونکی دی 171

او الله تعالی له هغه اسلام پرته چې رسول محمد صلی الله علیه وسلم ورسره راغلی بل هیڅ دین نه مني؛ نو څوک چې له اسلام پرته بل دین ته غاړه ږدي هیڅکله به یې ترې قبول نه کړي. 176

قرآن کریم هغه کتاب دی چې الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړی، او هغه د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی.. 179

او اسلام له مور او پلار سره په نېکۍ امر کوي که هغوی دواړه مسلمانان هم نه وي او د اولاد په اړه سپارښتنه کوي. 190

اسلام په وینا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي............ 200

او اسلام د ښو اخلاقو لکه رښتینولۍ، د امانت اداکولو، پاک لمنۍ، حیاء، شجاعت، قربانۍ، سخاوت، د اړ سره مرسته کولو، له بې وزله سره کمک کولو، وږي ته خواړه ورکولو، ښه ګاونډیتوب، صله رحمۍ او پر ځارویو مهربانۍ امر کوي. 210

اسلام د خوراک او څښاک پاک شیان حلال کړي دي او د زړه، بدن او کور پر پاکوالي یې امر کړی، له همدې امله یې نکاح حلاله کړې ده، لکه نبیانو علیهم السلام ته یې چې امر پرې کړی، چې هغوی پر هر پاک شي امر کړی دی.. 222

اسلام د ناروااوو اصول لکه پر الله شرک او کفر کول، د بوتانو لمانځل، پرته له پوهې پر الله خبرې ترل، د اولادونو وژل، د محترم نفس وژل، په ځمکه کې فساد کول، کوډې، ښکاره او

پټې بې حيايۍ، زنا او لواطت حرام کړي دي، او سود، د مرداري خوړل او د هغه څه خوړل يې حرام کړي دي چې د بوتانو او غلطو معبودانو لپاره ذبح کړل شوي وي، د خنزير غوښه او ټول پليت او ناپاک شيان يې حرام کړي دي، د يتيم مال خوړل، په پېمانه او تول کې کموالی او زياتوالی يې حرام کړي دي، د خپلويو پرې کول يې حرام کړي دي، او ټول نبيان عليهم السلام د دغو ناروااوو پر حراموالي په يوه خوله دي. 226

اسلام له بدو اخلاقو لکه درواغو، دوکې، غدر، خيانت، فرېب، حسد او ناوړه چل، غلا، بغاوت او تېري څخه منعه کړې ده او له هر ډول پليتو اخلاقو يې منعه کړې ده.......... 237

اسلام د هغو مالي راکړو ورکړو څخه منع کوي چې سود، ضرر، دوکه، ظلم، فرېب وي پکې او يا د مصيبتونو او د ټولنو، قومونو او افرادو د عام ضرر لامل کيږي. 251

اسلام د عقل د ساتنې او ټولو هغو شيانو د حراموالي لپاره راغلی چې عقل خرابوي 258

او د باطل دينونو پيروان چې کله پر هغه څه پوهه ونه لري چې ترمنځ يې ټکر وي او يا هغه چارې چې عقلونه يې ردوي، نو بيا د دين پيروان دا ګومان کوي چې دين له عقل څخه پورته دی او يا دا چې عقل لره د دين په پوهاوي او پر هغه د را چاپېرېدو کې هيڅ ځای نشته.. 265

اسلام صحيح علم ته لويه درجه ورکوي او له نفسي غوښتنې څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي... 268

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مګر له هغه چا څخه چې پر الله يې ايمان راوړی وي، د هغه پيروي يې کړې وي او د هغه رسولان عليهم الصلاة والسلام يې رېښتيني ګڼلي وي... 275

پرته له شکه د ټولو الهي پيغامونو موخه دا ده چې حق دين د انسان مرتبه اوچته کړي، نو هغه يوازې د الله بنده وي کوم چې د ټولو کائناتو پالونکی دی........................... 282

الله په اسلام کې توبه روا کړې ده، توبه د انسان الله ته رجوع کول او ګناه پرېښودل دي288

په اسلام کې د انسان او الله تر منځ يوه نېغ په نېغه اړيکه وي، چې هيڅا ته اړتيا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي؛ نو اسلام موږ له دې څخه منع کوي چې له انسان څخه الله جوړ کړو او يا هغوی له الله سره په ربوبيت او الوهيت کې شريکان کړو. **293**

د دغې رسالې په پای کې **299**